

Terhi Mäkinen ja Marjatta Rämö

Jokapäiväinen leipä

Työttömien ja vähävaraisten ruokailu Karvian seurakunnassa

Opinnäytetyö

Kevät 2014

SeAMK Elintarvike ja maatalous

Palvelujen tuottamisen ja johtamisen koulutusohjelma

SEINÄJOEN AMMATTIKORKEAKOULU

Opinnäytetyön tiivistelmä

Koulutusyksikkö:	SeAMK Elintarvike ja maatalous	
Koulutusohjelma:	Palvelujen tuottaminen ja johtaminen	
Tekijät:	Terhi Mäkinen ja Marjatta Rämö	
Työn nimi:	Jokapäiväinen leipä: Työttömien ja vähävaraisten ruokailu Karvian seurakunnassa	
Ohjaaja:	Eija Putula-Hautala	
Vuosi: 2014	Sivumäärä: 71	Liitteiden lukumäärä: 7

Suomi on yksi maailman vauraimmista maista ja silti iso osa kansalaisista joutuu turvautumaan ruoka-apuun. Ruoka-avun tarve on jatkuvaa ja se on nykyään pysyvä osa seurakuntien diakoniatyötä. Tarpeen taustatekijöinä voi olla muun muassa työttömyys, lomautukset, suuret asumiskustannukset, ylivelkaantuminen, sairaudet ja pienituloisuus. (Seurakunnat jakoivat ruoka-apua 2013.)

Tämän tutkimuksen tavoitteena oli selvittää työttömien ja vähävaraisten ruokailun tarpeellisuutta Karvian seurakunnassa. Lisäksi selvitettiin, miten tulevat ruokailut järjestettäisiin asiakkaiden tarpeiden mukaisesti ja seurakunnan resurssien kannalta toimivaksi.

Seurakunnassa koettiin tärkeäksi laatia selvitys työttömien ja vähävaraisten ruokailun tarpeellisuudesta, koska ruoka-avun tarve on jatkuvaa. Selvitys auttaa diakoniatyötä arvioimaan seurakunnassa järjestettävän työttömien ja vähävaraisten ruokailun tarpeellisuutta osana seurakunnan ruoka-aputoimintaa.

Tutkimusmenetelmänä käytettiin kvantitatiivista tutkimusotetta. Tutkimus toteutettiin järjestämällä työttömien ja vähävaraisten koeruokailuja Karvian seurakuntatallolla neljä kertaa tammikuussa 2014. Ruokailujen yhteydessä järjestettiin kysely, jossa selvitettiin ruokailuun osallistuneiden mielipiteitä ruokailusta, sen mahdollisesta jatkosta ja toteuttamistavasta. Koeruokailuihin osallistui yhteensä 150 henkilöä. Kyselyyn vastasi 98 henkilöä, joista miehiä oli 64 ja naisia 34.

Vastaajista suurin osa oli eläkeläisiä ja työttömiä. Ruokailun toivottiin olevan säännöllistä seurakunnan toimintaa. Edullista ateriaa sekä mahdollisuutta sosiaaliseen kanssakäymiseen pidettiin tärkeänä. Suurin osa vastaajista toivoi ruokailuja toteuttavan kerran viikossa keskiviikkoisin. Sekä vastaajat että seurakunta kokivat työttömien ja vähävaraisten ruokailut tärkeäksi.

Johtopäätöksenä tutkimuksen pohjalta voidaan todeta, että ruokailuja tulisi järjestää säännöllisesti osana diakoniatyön ruoka-aputoimintaa. Koeruokailuista muodostui toimiva perusta, jota seurakunta voi käyttää toimintamallina ruokailuiden järjestämisessä.

Avainsanat: diakonia, elintarvikeapu, köyhyys, ruokailu, seurakunta, työttömyys

SEINÄJOKI UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES

Thesis abstract

Faculty:	SeAMK Food and Agriculture	
Degree programme:	Hospitality Management	
Authors:	Terhi Mäkinen ja Marjatta Rämö	
Title of thesis:	Daily bread: Meals for the unemployed and deprived in the parish of Karvia	
Supervisor:	Eija Putula-Hautala	
Year: 2014	Number of pages: 71	Number of appendices: 7

Finland is one of the most affluent countries in the world. However, a large proportion of the citizens must turn to food-aid. The need for food-aid is constant and nowadays it is a permanent part of the deacon work of the church. In the background of the need there may be factors like unemployment, high residential costs, becoming over-indebted, illnesses and a low pay.

The purpose of this thesis was to figure out the necessity of the meals for the unemployed and deprived in the parish of Karvia. Furthermore, it was figured out how the future meals should be arranged regarding the needs of the clients and the resources of the parish.

The parish found the study important, because also in Karvia the need for food-aid is constant. The study assists the deacon work to come to a decision about the necessity of meal services for the unemployed and deprived, as a part of the food-aid.

The research method was quantitative. The thesis was carried out by catering four test meals in the parish of Karvia in January 2014. In the same context, a survey was made about the diners' opinions on the meal service, its eventual continuation and implementation. 150 diners attended the test meals. The survey was responded to by 98 diners, of whom 64 male and 34 female.

The majority of the respondents were retired and unemployed people. The meal was expected to be a part of the regular functions of the parish. Low price meal and opportunity for social intercourse were regarded important. The majority of the respondents expected the meal services once a week, on Wednesdays. Both the respondents and the parish found the meals for the unemployed and deprived important.

In conclusion, the meals should be catered regularly as a part of the food aid in the deacon work. The test meals created a functional model, which can be exploited when arranging meal services in the parish.

Keywords: dining, food aid, parish, poverty, unemployment, deacon work

SISÄLTÖ

Opinnäytetyön tiivistelmä.....	2
Thesis abstract.....	3
SISÄLTÖ.....	4
Kuvio- ja taulukkoluetelo.....	6
1 JOHDANTO.....	8
2 HYVINVOINTIVALTION MUUTOS.....	10
2.1 Lama.....	10
2.2 Työttömyys.....	11
2.3 Köyhyys.....	13
2.4 Nälkä.....	15
2.5 Diakonia.....	16
3 RUOKA-APU.....	18
3.1 Ruokapankkien historiaa.....	18
3.2 Ruoka-apu Suomessa.....	20
3.3 Ruokahävikin rooli ruoka-avussa.....	22
4 RUOKA-APU DIAKONIATYÖSSÄ.....	25
4.1 Seurakuntien ruokapankit.....	26
4.2 Työttömien ruokailut.....	28
4.3 EU-elintarviketuki.....	30
5 KARVIAN SEURAKUNNAN TYÖTTÖMIEN JA VÄHÄVARAISTEN RUOKAILU.....	36
5.1 Karvian seurakunta.....	36
5.2 Tavoitteet.....	37
5.3 Aineisto ja menetelmät.....	38
5.4 Luotettavuus ja pätevyys.....	38
5.5 Koeruokailut.....	39
5.5.1 Ruokailun tavoitteet.....	39
5.5.2 Ruokailun suunnittelu.....	40
5.5.3 Ruokailun toteutus.....	41

5.5.4 Ruokailun hinnoittelu.....	44
5.5.5 Ruokailun tulokset.....	45
5.6 Kyselyn tulokset	47
5.6.1 Taustatiedot	47
5.6.2 Kokemukset ruokailusta.....	48
5.6.3 Kokemukset EU-elintarvikeavusta	49
5.6.4 Toiveet ruokailujen jatkosta.....	52
5.6.5 Ruokailujen merkitys.....	55
6 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET	57
LÄHTEET	63
LIITTEET	71

Kuvio- ja taulukkoluetelo

Kuvio 1. Työttömyysaste 1901–2008	12
Kuvio 2. Työttömyysaste ja työttömyysasteen trendi 1989/01- 2013/12	13
Kuvio 3. Euroopan ruokapankkiliiton jäsenmaat ja projektimaat vuonna 2013	19
Kuvio 4. Tahot, joiden aloitteesta ruoka-aputoiminta Suomessa on käynnistynyt .	20
Kuvio 5. Kunnat joissa on jaettu ruoka-apua vuonna 2013	21
Kuvio 6. Ruokapalvelut ja niihin osallistuneet vuosina 1994–2009.	29
Kuvio 7. Määrärahojen jakautuminen tukiohjelmaan osallistuville jäsenmaille vuonna 2012	33
Kuvio 8. Kirkkopalvelun kautta jaettavien EU-elintarvikkeiden jakotavat ja asiakasmäärät vuosina 2000–2011	34
Kuvio 9. Karvian seurakunnan hallintomalli	36
Kuvio 10. Juhlasali Karvian seurakuntatalo 2014.....	41
Kuvio 11. Ruokailijoiden sukupuoli- ja ikäjakaumat.....	47
Kuvio 12. EU-ruoan saantikerrat diakoniatoimistosta.....	50
Kuvio 13. Kokemukset EU-ruoan saamisesta diakoniatoimistosta sukupuolen mukaan	50
Kuvio 14. Tyytyväisyys EU-ruoan sisältöön sukupuolen mukaan.	51
Kuvio 15. EU-ruoan käyttö ruoanvalmistuksessa sukupuolen mukaan.....	51
Kuvio 16. Toiveet EU-ruoan käytön neuvonnasta sukupuolen mukaan.	52
Kuvio 17. Toiveet ruokailukertojen määrästä.	53
Kuvio 18. Toive ruokailukertojen määrästä elämäntilanteen mukaan.	53
Kuvio 19. Maksimisumma mikä ruoasta maksettaisiin.	54
Kuvio 20. Maksimisumma mikä ruoasta maksettaisiin ikäjakauman mukaan.	55
Kuvio 21. Mielipiteiden jakautuminen ruokailun merkityksestä.	55
Kuvio 22. Mielipiteiden jakautuminen aterian edullisuudesta, tuttavien tapaamisesta ja srk:n työntekijöiden tapaamisesta ruokailun yhteydessä.	56
Taulukko 1. Työttömien ruokailuiden ruokailijamäärät, ruokalistas, käytetty EU-ruoka sekä EU-ruoasta tehdyt reseptit.....	43
Taulukko 2. Työttömien ruokailuiden ruokamaksut ja raaka-ainekulut.....	44

Taulukko 3. Kyselyyn vastanneiden elämäntilanteet.....	48
Taulukko 4. Ruokailuihin osallistuminen elämäntilanteen mukaan	48
Taulukko 5. Ruokien maistuvuus neljänä ruokailukertana	49

1 JOHDANTO

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää työttömien ja vähävaraisten ruokailun tarpeellisuutta Karvian seurakunnassa. Opinnäytetyön tekeminen seurakunnalle oli mieluisaa, koska sen toiminta oli tullut meille molemmille tutuksi työn kautta. Työn aihe oli mielenkiintoinen sekä ajankohtainen. Seurakunnassa selviytyksen tekeminen koettiin tärkeäksi, koska diakoniatyön ruoka-avun piirissä on paljon avuntarvitsijoita. Avun tarve on jatkuvaa, diakoniatuimistossa jaetaan vuosittain EU-ruokaa ruokakasseina noin 3000 kg. EU-ruokaa on jaettu Karviassa säännöllisesti vuodesta 1996 lähtien ja ruoka-avun tarve on lisääntymään päin. Avun tarvetta selittää muun muassa Karvian kunnan korkea työttömyysaste. Lisäksi vanhusväestön osuus on kunnassa suuri. (Kokko 2014.)

Suomessa ruoka-apu on paljon muutakin, kuin monille tutuksi tulleet leipäjonot. Ruoka-apukenttä on kuin palapeli, jossa on paljon erilaisia yksittäisiä yhteistyön ja toiminnan muotoja. Huolimatta ruoka-avun yhteisen organisoitumisen puutteesta ruoka-apu tavoittaa merkittävän osan yhteiskunnan huono-osaisimmasta väestöstä. Ruoka-avussa on monta toimijaa, joista evankelis-luterilainen kirkko on ollut 1990-luvun lamasta lähtien huomattavin. (Ohisalo, Eskelinen, Laine, Kainulainen & Saari 2013, 9–17.) Laman aikana kirkko tarttui voimakkaimmin kasvaneeseen köyhyys- ja nälkäongelmaan. Tällöin diakoniatyön asiakasmäärät kasvoivat voimakkaasti ja kirkko järjesti nopeasti ruoka-apua useilla paikkakunnilla ruokapankkien ja työttömien ruokailuiden avulla. (Hänninen, Karjalainen, Lehtelä & Silvasti 2008, 9.)

Malkavaara (2014, 13) nostaa esiin tutkimustulokset joiden mukaan kirkon auttamistyötä pidetään tärkeimpinä syinä kuulua kirkkoon. Kirkon voimakkaasta tarttumisesta laman uhrien hätään tuli menestystarina. Ihmisten luottamus kirkkoon kasvoi kirkon toimiessa näkyvästi laman uhrien puolesta.

Seurakuntien ruoka-apu perustuu kirkon perustehtävään, evankeliumin julistamiseen ja lähimmäisenrakkauden toteuttamiseen. Kirkon ensimmäinen ruokapankki avattiin vuonna 1995 ja ”Ruokapankki” nimellä rekisteröitiin yksinomaan kirkon diakonian käyttöön. Kirkon välittämän EU-ruoan jakelu organisoitiin alusta alkaen ruokapankkien kautta. Ruoka-apu oli alun perin tarkoitettu väliaikaiseksi avuksi,

mutta ruoka-avun jakamisesta on muodostunut diakoniatyölle pysyvä, sosiaalityötä muistuttava työmuoto. (Lemmetyinen 2000, 196–204.)

Suomen ruoka-apukenttä koki muutoksen vuoden 2013 lopussa, kun alkuperäinen EU:n ruoka- apuohjelma päättyi. EU:n ruoka-apuohjelma jatkuu vuonna 2014 EU:n vähävaraisimmille tarkoitetun eurooppalaisen avun rahastolla. Ruoka-apukenttään tuo uusia mahdollisuuksia elintarviketurvallisuusvirasto Eviran uudet säännökset, joiden tavoitteena on vähentää ruokahävikin määrää. Uusien säännöksien myötä esimerkiksi kauppojen on helpompi luovuttaa jatkossa ruoka-apuun elintarvikkeita, joiden päiväysmerkinnät ovat umpeutumassa. Näin saadaan entistä enemmän elintarvikkeita ruoka-apuun, sen sijaan että niitä vietäisiin kaatopaikalle. Tällä voi olla suuri merkitys Suomen ruoka-avun määrään, jos elintarvikelahjoitukset lisääntyvät uusien säännöksien myötä. (Ohisalo ym. 2013, 7.)

Seurakuntien ruoka-avustaminen lisääntyi vuonna 2013 yli kolmasosan 33,7 % edelliseen vuoteen verrattuna. Lisääntymisen on mahdollistanut muun muassa se, että monet seurakunnat ovat pystyneet lisäämään päivämäärävanhenevan lahjoitusruoan jakelua. Jakelua varten seurakunnat ovat laajentaneet varastointitilojaan asianmukaisilla kylmäsäilytystiloilla, millä on saatu varmistettua katkeamaton kylmäketju. (Kirkon ruoka-avustuksen määrä 2014.)

Kirkon työssä näkyy ihmisten eriarvoisuuden kasvaminen (Kirkon ruoka-avustuksen määrä 2014). Yhteiskunnan turvaverkoissa on aukkoja, joita jatkossa voi lisätä myös hallituksen vuosille 2015–2018 suunnittelemat veronkiristykset ja menoleikkaukset jotka kohdistuvat muun muassa lapsilisiin ja työttömyysturvaan (Hallitus sopi budjettikehyksistä 2014).

2 HYVINVOINTIVALTION MUUTOS

Suomea on pitkään pidetty hyvinvointivaltiona. Lähemmin tarkasteltuna hyvinvointivaltio on muuttanut muotoaan. Muutos alkoi 1990-luvun lamasta, joka kosketti Suomea kansakuntana hyvin konkreettisesti. Muutoksen kouriin joutui niin hyvä, kuin huono-osaistenkin elämä. Osa suomalaisista on noussut laman syövereistä, toiset tarvitsevat vielä pitkään apua jokapäiväiseen arjesta selviytymiseen.

2.1 Lama

Hyvinvointivaltion muutos alkoi 1990-luvun lamasta, jolloin Suomen kansantalous kohtasi maan itsenäisyyden ajan syvimmän ja vakavimman talouskriisin, laman (Heikkilä & Karjalainen 2000, 221). Lamasta huolimatta Suomen taloutta valmisteltiin tulevaan Euroopan unionin jäsenyyteen, johon Suomi liittyi vuoden 1995 alussa. Suomi tasapainotti julkista taloutta leikkaamalla menoja tiukasti. (Malkavaara 2002, 284.) Heikkilän ja Karjalaisen (2000, 222) mukaan perheturvan ja työttömyysturvan alueilla tehtiin suhteellisesti suurimmat säästöt. Leikkaukset aloitettiin 1992 ja ne jatkuivat vuosittain aina vuoden 1997 budjettiin asti. Malkavaara (2002, 284), toteaaakin, että sosiaaliturvaan, terveydenhuoltoon ja koulutukseen tehdyt leikkaukset ovat suurimmaksi osaksi olleet vaikutuksiltaan pysyviä. Niemelä (2000, 61) toteaa Suomen sosiaaliturvan rakenteen olevan muuttumassa pikkuhiljaa, koska ”leikkaukset ovat vieneet Suomea perusturvakorosteisesta hyvinvointivaltiomallista vakuutus- ja tarveharkintaisen Keski-Eurooppalaisen sosiaaliturvan suuntaan”.

Voidaan todeta edellä mainitun Suomen linjauksen laman hoidossa aiheuttaneen avuntarpeen kasvamisen. Karjalainen ja Järvinen (2000, 103) kertovat, että lama, pankkikriisi, korkeat työttömyysluvut ja hyvinvointitukien leikkaukset synnyttivät valtiollisen sosiaalijärjestelmän rinnalle erilaisen avustamisen muotoja. Ruokapanakit ja työttömien ruokailut edustavat näitä avustamisen muotoja paikatessaan ja täydentäessään virallisen järjestelmän aukkoja.

Ristiriitaista on, että laman väistyessä hyvinvointivaltioon ei ollut enää paluuta. Tuotantokäyrät kääntyivät nousuun vuonna 1994, mutta työttömien sekä toimeen-

tulotuen asiakkaiden määrät kasvoivat vielä pitkään sen jälkeen. Kotitalouksien maksuvaikeudet pahenivat 1990-luvun jälkipuoliskolle asti ja myös asuntokaupassa toipuminen oli hidasta. (Karjalainen 2008, 70.)

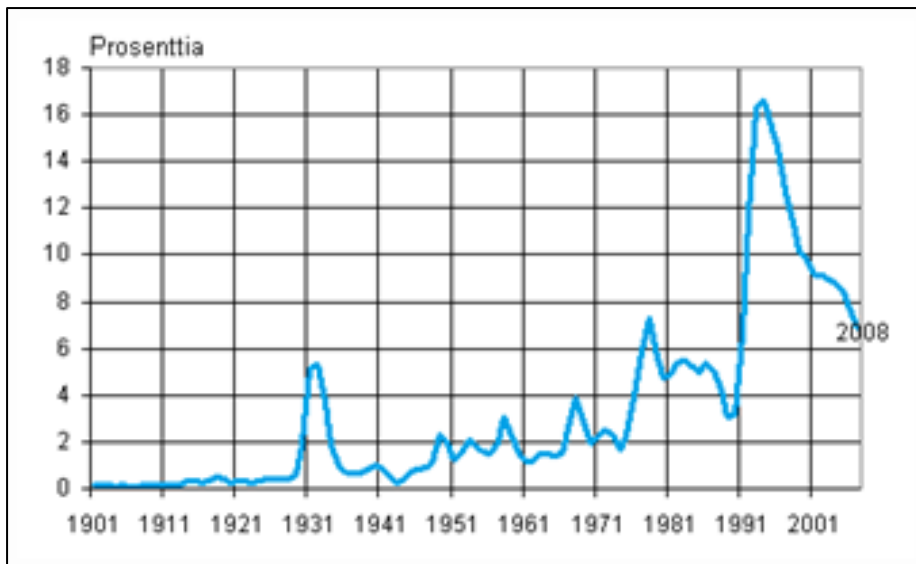
2.2 Työttömyys

Työttömyydellä tarkoitetaan ansiotyön puutetta jonka keskeisimpänä haittana koetaan sen aiheuttama tulojen menetys. Työttömyys nähdään köyhyyden merkittävimpänä riskitekijänä. Kansantalouden näkökulmasta työttömyyden yleistyminen aiheuttaa lisäksi tuotannon laskua ja sosiaaliturvamenojen kasvua. (Työttömyys, [viitattu 12.2.2014].) Yksilön näkökulmasta työttömyys merkitsee murrosta moneen asiaan. Se horjuttaa voimakkaasti työssäkäyntiin perustuvaa arkipäivän tasapainoa. Ihmisen yhteiskunnallisen aseman muuttuminen vaikuttaa totuttuihin asioihin, tapoihin ja tottumuksiin. Työttömyydestä aiheutuva rahanpuute vaikeuttaa vähitellen sosiaalisten kontaktien ylläpitämistä. (Luomanen 1999, 92–93.)

Työmarkkinat ovat muuttuneet Suomessa maailman muutoksien myötä. Ensimmäisen kerran työttömyys kasvoi Suomessa voimakkaasti 1930-luvun yleismaailmallisen laman aikana. Työttömyyden kasvun 1970-luvulla aiheutti öljyn hinnan nousu kansainvälisessä taloustaantumassa. 1990-luvun lama aiheutti suurtyöttömyyden, jolloin työttömien määrä hipoi korkeimmillaan puolta miljoonaa. (Työttömyysaste, [viitattu 4.1.2014].)

Laman helpottaessa 1990-luvun puolivälissä myös työttömyys alkoi vähentyä. Työpaikkojen rakennemuutoksen jälkeen työpaikkojen kasvu kohdistui ensisijaisesti keski- ja korkea-asteen koulutuksen saaneisiin. (Kainulainen 2013, 14.)

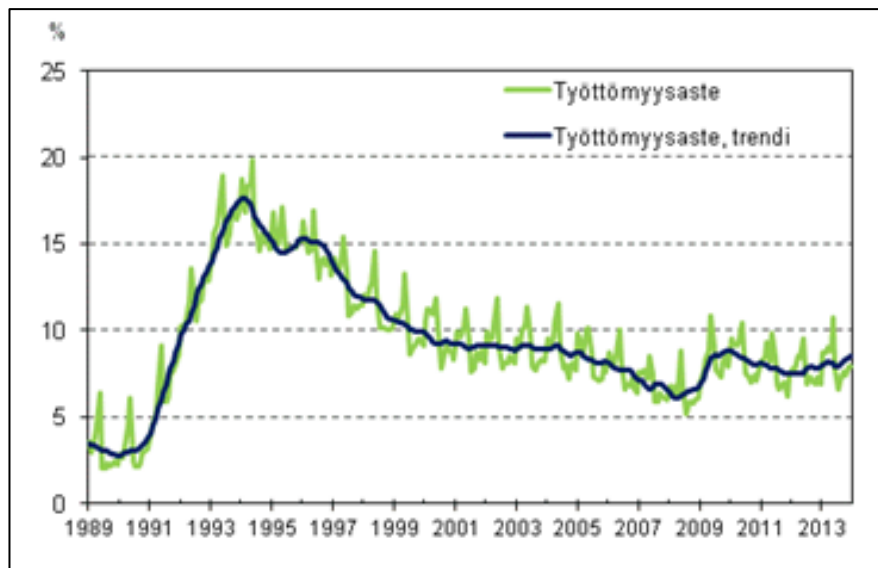
Kuviosta 1 voi todeta työttömyysasteen nousseen 1990-luvun alussa lähes 20 %:iin. Vaikeimmilla työttömyysalueilla kolmannes työvoimasta oli työtä vailla (Malakavaara 2002, 284). Vuoteen 2008 mennessä työttömyysaste oli laskenut alle 7 %:iin.

Kuvio 1. Työttömyysaste 1901–2008
Työttömyysaste, [viitattu 4.1.2014]).

Tilastokeskuksen selvityksen mukaan 1990-luvun laman jälkeen työmarkkinoilla tapahtui kaksi suurta muutosta. Työttömyydestä tuli pysyvä ja hyväksytty ilmiö. Nykyään on esimerkiksi vakiintunutta, että jokaisesta koulunsa päättäneestä ikäluokista työttömiksi jää 5–10 %. Hämmästyttävää ilmiössä on, että vastaavaa tilannetta ei ole ollut koskaan aikaisemmin. Näyttää siltä että työmarkkinoille on syntynyt sellaisia tehtäviä, joita varsinkaan ansiosidonnaista työttömyysturvaa saavien ei kannata ottaa vastaan. (Myrskylä 2010.)

Tilastokeskuksen työvoimatutkimuksen mukaan vuoden 2013 työttömyysaste oli noin 8 % (Joulukuun työttömyysaste 2014). Kuvio 2 havainnollistaa miten työttömyydestä on tullut pysyvä ilmiö. Työttömyysaste on vakiintunut 10 %:n tasolle 2000-luvusta lähtien.

Kuvio 2. Työttömyysaste ja työttömyysasteen trendi 1989/01 - 2013/12 (Joulukuun työttömyysaste 2014).

2.3 Köyhyys

Köyhyyttä voidaan määritellä ja mitata monin eri tavoin, ”sen kriteerit muuttuvat ajan ja paikan mukaan” (Ritakallio 2007, 123). Köyhyys voidaan nähdä absoluuttisena ja suhteellisena köyhyytenä. Molemmissa tulkinnoissa köyhyys on todellista ja kantajalleen ongelma. Absoluuttinen eli puutteenalainen köyhyys määritellään tilaksi jossa ravinnon, vaatetuksen ja asumisen fysiologisia vähimmäisedellytyksiä ei pystytä tyydyttämään. Suhteellinen köyhyys määritellään yksilön tai ryhmän jyrkäksi huono-osaisuudeksi muihin verrattuna. (Wikipedia 2014).

Suhteellinen köyhyys on teollistuneissa yhteiskunnissa lähtökohtana köyhyyden mittaamisessa. Kelan teettämässä selvityksessä on kuvattu tätä suhteellista köyhyyttä syrjäytymisenä ja osattomuutena, eli taloudellisten resurssien puutteesta johtuvana sosiaalisen toimintakyvyn rajoittuneisuutena. Yksilön arkielämässä ilmiö näkyy esimerkiksi vaikeutena ruoan ja vaatteiden hankkimisessa, sekä liikkumisen ja vapaa-aajan hoitamisessa. (Kangas & Ritakallio 2007, 3–6.)

Ritakallio (2007, 125) määrittelee suhteellisen tulometodin muodostuneen standardiksi köyhyyden tilastoinnissa ja tutkimuksessa. Tulometodissa köyhyysraja

määritellään epäsuorasti 50 tai 60 %:iin maan ja ajankohdan keskitulojen perusteella.

Suomessa köyhyyttä määritellään käyttämällä EU:n tilastotoimiston Eurostatin suhteelliseen tulometodiin perustuvaa köyhyysmääritelmää. Tämän mukaan henkilö määritellään köyhäksi, jos hänen kotitaloutensa yhden vuoden käytettävissä olevat tulot jäävät alle 60 %:iin kaikkien kotitalouksien keskituloista. Vuonna 2011 köyhyyden raja oli yksinasuvalla 1140 euroa kuukaudessa. Köyhyys määritellään kotitalouden kulutusyksikköä kohden, joten yli yhden hengen kotitalouksissa köyhyysraja on korkeampi. (Kainulainen 2013, 13–20.)

Tilastokeskuksen tulonjakotilaston (Suomen virallinen tilasto 2013) mukaan Suomessa oli vuonna 2011 noin 700 000 henkilöä suhteellisen köyhyysrajan alapuolella. Vuodesta 2005 Suomen suhteellinen köyhyysaste on pysynyt noin 13 %:ssa. Tälle tasolle köyhyysaste nousi 1990-luvun laman jälkeen.

Absoluuttinen köyhyys on sitä, kun rahat eivät riitä keskeisten perustarpeiden hankkimiseen kuten ruokaan, asuntoon ja perusterveydenhuoltoon. Absoluuttisessa köyhyydessä elinehdot voivat olla uhattuna jopa niin, että elossa pysyminen voi olla vaikeaa. Absoluuttista köyhyyttä mitataan tulotasolla. (Junttila 2006.) Kehitysmaissa kuten Afrikassa köyhyyttä arvioidessa YK ja Maailmanpankki käyttävät yhtä tai kahta dollaria päivää kohden tällaisena absoluuttisena köyhyyden mittarina. (Kangas & Ritakallio 2008, 3.)

Absoluuttisen köyhyyden nähdään koskevan yleensä kehitysmaita. Huomioitavaa on, että myös länsimaissa esiintyy absoluuttista köyhyyttä joka näkyy arjessa tinkimisenä kuten vuokran maksussa, asuntojen lämmittämisessä ja ruoan ostamisessa. Näin länsimainenkin köyhä voi joutua tilanteeseen, jossa hän terveytensä ja toimintakykynsä säilyttääkseen tarvitsee välitöntä materiaalista apua. (Riches 1997, 65.)

Suomessa toimeentulo ja huolenpito on turvattu lakisääteisesti, jolloin on mahdollisuus toimeentulotuen saamiseen. Tuen tarve arvioidaan välttämättömien menojen ja tulojen erotuksena. Diakoniatyön asiakasmäärät seurasivat 1990-luvun aikana läheisesti toimeentulotuen asiakasmääriä. Tämä osoittaakin, että diakonia-

työn varsinaista asiakaskuntaa sekä toimeentulon asiakkaita koskettaa absoluuttinen köyhyys. (Helin, Hiilamo & Jokela 2010, 117–118.)

2.4 Näлкä

Hänninen (1994, 4–10) kuvailee, että nälän käsitteelle on vaikea antaa yhtä täsmällistä merkitystä, koska se on käsitteenä monimerkityksellinen. Nälästä on sekä helppo, että vaikea puhua ja sen mainitseminen herättää monia erilaisia mielteitä. Näлкä on fyysisenä tuntemuksena kokemus mikä pysäyttää ajantajun piinallisesti jatkuvaan hetkeen. Sellaisessa tilanteessa on vaikea erottaa mennyttä tulevasta, mikä vaikeuttaa elämänhallintaa.

Silvasti (2006, 195) liittää nälän ilmiönä laajaan puutteiden kirjoon jossa ovat mukana niin biologinen, sosiaalinen, kuin taloudellinenkin puute. Näлкä voi ilmentää niin absoluuttista, kuin suhteellistakin köyhyyttä. Tästä lähtökohdasta katsottuna näлкä on suhteellinen käsite jota on syytä tarkastella aina siinä ympäristössä, jossa se ilmenee. Esimerkiksi kehitysmaiden näлкää tarkastellessa sillä tarkoitetaan tavallisesti fyysistä aliravitsemusta. Tällöin voi olla uhattuna ihmisen terveys tai henki.

Nälän kokemisen paljastuminen yllätti suomalaiset 1990-luvun alkupuoliskolla. Näлкä oli ilmiönä oma piirteensä suomalaisten talousahdingossa, ja se herätti voimakasta poliittista ja mediahuomiota. (Heikkilä & Karjalainen, 226.) Tällöin näлкäongelma ei aiheutunut totaalista ruoan puutteesta Suomessa, kuten näлкävuosina 1860-luvulla tai osittain vielä 1930-luvun laman aikaan (Köyhyysongelman ratkaisua 2000, 353).

Suomalaisten 1990-luvun alussa kokemaa näлкää tutkittiin sosiaali- ja terveysministeriön ja Stakesin tutkimushankkeessa. Tutkimustulosten perusteella todettiin, ettei Suomessa havaittu suoranaista nälänhätää, vaan näлкä ilmeni jatkuvana riittämättömänä ja yksipuolisena ravintona (Heikkilä, Hänninen & Karjalainen 1994, 82).

Tutkimusraportin mukaan, vastaajista noin 13 % oli edeltävän vuoden aikana joutunut rahapuutteen vuoksi tyytymään heikosti ravitsevaan ja yksitoikkoiseen ruo-

kaan. Nälkää nähneistä yli puolet yhtyi tulkintaan, jossa nälkä tarkoitti ruoan ajoitusta loppumista ja rahanpuutetta ostaa uutta ruokaa. Nälkä oli myös tyytymistä yksitoikkoiseen ruokaan. Samassa tutkimuksessa kysyttiin myös nälän vaikutuksista. Yleisimpiä nälän vaikutuksia olivat heikkouden tunteet, joita oli kokenut kolme neljäsosaa nälkää nähneistä. (Kontula & Koskela 1994, 46–48.)

2.5 Diakonia

Diakonia kuuluu evankelis-luterilaisen kirkon perustehtäviin. Kirkkolaisissa todetaan seuraavasti: ”Tunnuksensa mukaisesti kirkko julistaa Jumalan sanaa ja jakaa sakramentteja sekä toimii muutenkin kristillisen sanoman levittämiseksi ja lähimmäisenrakkauden toteuttamiseksi” (L 26.11.1993/1054).

Kirkkojärjestyksessä diakoniaa täsmennetään seuraavasti: ”Seurakunnan ja sen jäsenten tulee harjoittaa diakoniaa, jonka tarkoituksena on kristilliseen rakkauteen perustuva avunantaminen erityisesti niille, joiden hätä on suurin ja joita ei muulla tavoin auteta” (L 8.11.1991/1055/1993).

Diakonian virka on kirkossa pakollinen virka. ”Toiminnasta määrätään tarkemmin kirkkoneuvoston tai seurakuntaneuvoston hyväksymässä diakoniatyön johtosäännössä”. (L 8.11.1991/1055/1993.) Tämän tarkempia kirkon yhteisiä määräyksiä viranhaltijan työskentelylle ei ole, työn sisältö ja toimintatavat muotoutuvat seurakuntakohtaisesti (Helin ym. 2010, 12).

Lähtökohtaisesti diakoniatyöntekijän paikka on yksittäisen ihmisen tilanteessa olla rinnallakulkija elämän erilaisissa kriisitilanteissa. Diakoniatyö voi olla usein viimeinen mahdollisuus niille, jotka ovat kokeneet saaneensa muilla yhteiskunnan tahoilla huonoa kohtelua. Näin diakoniatyö voidaankin nähdä myös toisten jälkien korjaajana. Diakoniatyö ei kuitenkaan korvaa yhteiskunnan työtä, vaan etsii niitä kohtia, jonne yhteiskunnan apu ei yllä. (Helin ym. 2010, 161–162.)

Seurakunnan diakoniatyö on kokonaisvaltaista, jossa ihminen kohdataan henkiselullis-ruumiillisena kokonaisuutena. Tämä vuoksi diakoniatyö on erilaista, kuin muu seurakunnassa tehtävä työ. Sosiaalityöstä diakoniatyö eroaa hengellisen ulottuvuutensa vuoksi. (Veikkola 2002, 119.)

Malkavaaran (2000, 50) näkemyksen mukaan seurakuntien diakoniatyö oli vakiintunutta ja ehkä urautunuttakin, kun se kohtasi 1990-luvun alun syvän laman ja suurtyöttömyyden. Laman myötä muuttuneessa diakoniatyössä vakiintuneet työmuodot joutuivat suureen muutokseen (Heikkilä & Karjalainen 2000, 245). Diakoniatyössä jouduttiin kohtaamaan uusia ilmiötä, kuten kotitalouksien ylivelkaantuminen, mielenterveyspotilaat ja pitkittyneen työttömyyden aikaansaama nälkä. Tämän seurauksena diakonian painopiste siirtyi vanhuksista työikäisten, työttömyyden, talousongelmien sekä mielenterveysongelmien kanssa taisteleviin asiakkaisiin. Voidaankin sanoa, että diakoniatyö alkoi muistuttamaan läheisesti sosiaalityötä, jonka yhdeksi työvälineeksi kehittyi ruokapankki. (Malkavaara 2000, 50–51.)

Laman myötä tullut ilmiö oli myös seurakunnan diakoniatyön ja kunnan sosiaalitoimen yhteistyön vahvistuminen. Yhteistyö pohjautui moniin valtion sosiaaliturvaan tekemiin muutoksiin. Diakoniatyön ja sosiaalitoimen yhteistyö voidaan nähdä myös kritiikin aiheena, vaikka samalla on toki pidetty tärkeänä vastata ihmisten hätään. Monessa kunnassa yhteistyö diakoniatyön kanssa on toiminut niin, että kuntien sosiaalityöntekijät ovat ohjanneet asiakkaita seurakunnan ruokapankkiin. Tilanteessa voidaan nähdä kuntien väistävän perusturvavastuutaan. Lisäksi on oltu huolestuneita mahdollisuudesta, että väliaikaiseksi avuksi tarkoitettu toiminta jääkin pysyväksi. (Malkavaara 2002, 296–297.)

3 RUOKA-APU

Nyky-Suomessa väliaikaiseksi tarkoitettu ruoka-avusta on tullut pysyvä osa suomalaista köyhyyspolitiikkaa. Ruoka-apu voi olla paljon muutakin, kuin vain tuuksi tulleet leipäjonot. (Ohisalo ym. 2013, 5–6.) Hyvinvointivaltion ruoka-apu on suurimmalta osin vapaaehtoistoimijoiden kuten seurakuntien, järjestöjen ja yhdistysten ylläpitämää ilmaisruoan jakelua (Ruoka-aputyöryhmän selvitys 2008, 22–23).

Useat asiakkaat ovat kokeneet ruoka-avussa käymisen sosiaalisesti merkittäväksi asiaksi, mutta avun saaminen on koettu myös nöyryyttäväksi. Viime vuosina ruoka-avun sosiaalinen hyväksyttävyys on jonkin verran lisääntynyt. Kynnys ruoka-avun hakemiseen oli korkeampi 1990-luvun lamavuosina. (Eskelinen, [viitattu 16.1.2014].)

3.1 Ruokapankkien historiaa

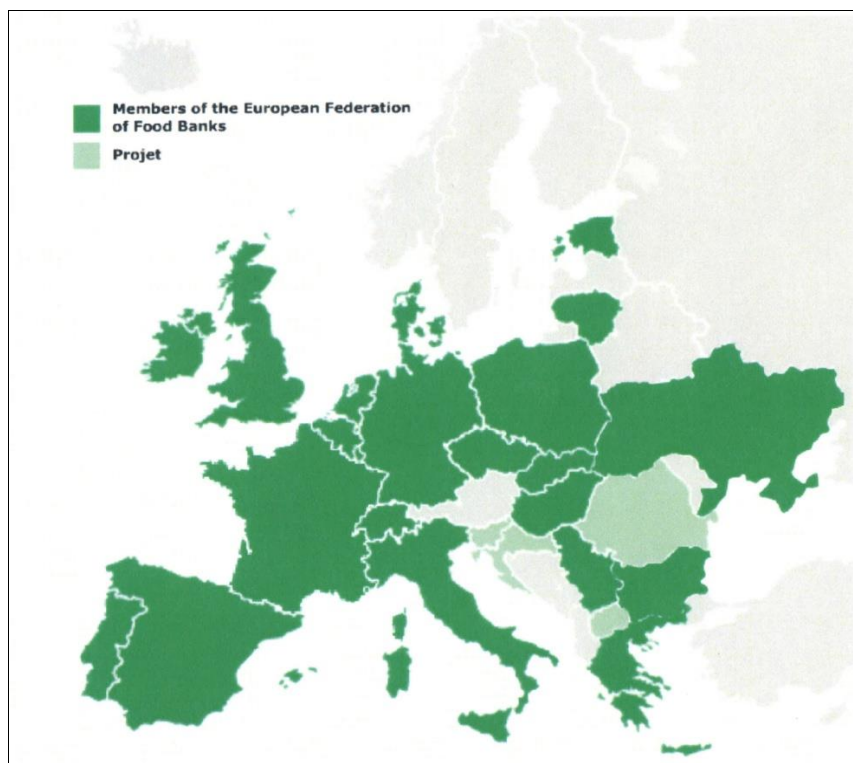
Richesin (2008, 28) näkemyksen mukaan yhteiskunnan olosuhteiden muuttuminen taloudellisen laman ja köyhyyden myötä ovat luoneet perustan ruokapankkien yleistymiselle. Muuttuneissa olosuhteissa ruokapankkeja syntyy, kun köyhyysongelmia laiminlyödään ja tulot ovat epätasa-arvoisia sekä sosiaalisen syrjäytymisen vuoksi.

Ruokapankeilla on maailmalla pitkä historia. Ensimmäiset ruokapankit muodostuivat jo kauan sitten Yhdysvalloissa ja muissakin anglosaksisissa maissa, kuten Kanadassa ja Australiassa monen ihmisen elinehdoksi. (Hänninen ym. 2008, 5.)

Riches (2008, 25) kertoo, että ruokapankki-nimeä käytettiin ensimmäisen kerran avustuspisteessä joka perustettiin 1967 Yhdysvalloissa Phoenixissa. Ympäristösuojelullisia lähtökohtia pidettiin jo silloin tärkeänä eli sellaisten elintarvikkeiden kierrättämistä, joiden arvioitiin joutuvan hukkaan tuotannon ja jalostuksen, vähittäismyynnin, jakelun ja kulutuksen välillä.

Euroopassa ruokapankkien toiminta alkoi huomattavasti myöhemmin kuin Yhdysvalloissa. Ensimmäinen eurooppalainen ruokapankki perustettiin Ranskassa vuonna 1984. Kulttuurien ja varsinkin uskontojen erot ovat olleet ratkaisevia tekijöitä eurooppalaisten ruokapankkien kehittymisessä. Euroopan ruokapankit ovat kehittyneet hyvin erilaisissa olosuhteissa, kuin esimerkiksi Pohjois-Amerikassa. Euroopan historiaan on kuitenkin kautta aikojen kuulunut ruoka-avun antaminen hädänalaisille. (Hänninen ym. 2008, 6.)

Euroopan ruokapankeista suurin osa kuuluu Euroopan ruokapankkien liittoon (European Federation of Food Banks), joka on perustettu syyskuussa 1986. Järjestön arvot (giving, sharing and fighting against waste) kuvaavat järjestön toimintaa köyhyyden ja ruokajätteen vähentämiseen. Vuonna 2013 järjestöön kuului 254 ruokapankkia jotka toimivat 22 eri maassa (Kuvio 3).

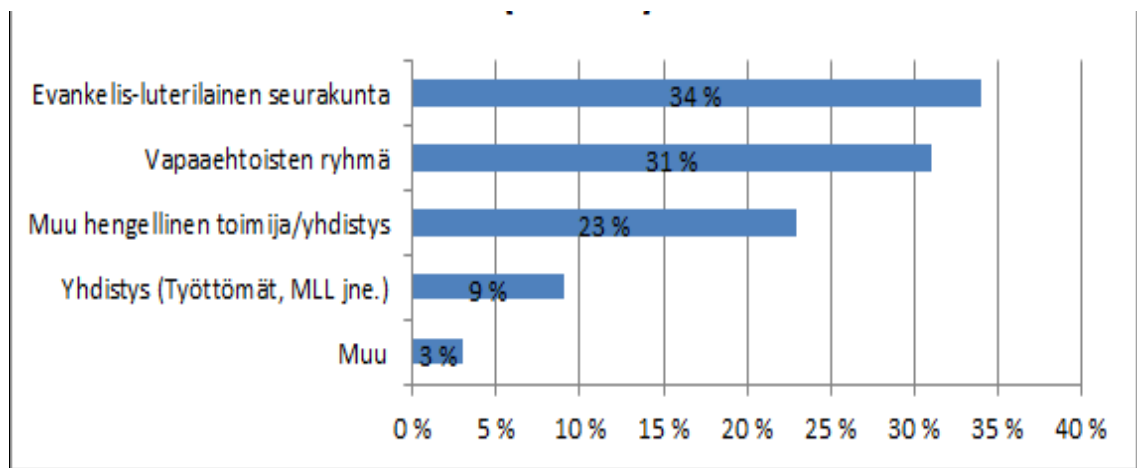

Kuvio 3. Euroopan ruokapankkiliiton jäsenmaat ja projektimaat vuonna 2013 (European Federation of Food Banks, [viitattu 27.2.2014]).

Huomioitavaa on, että Pohjoismaista vain Tanska on Euroopan ruokapankkien liiton jäsen (Ohisalo 2013, 148).

3.2 Ruoka-apu Suomessa

Suomalaisen ruoka-apukentän monimuotoisuutta on tutkittu vuonna 2013 Avun tilkkutäkki-tutkimuksessa. Tutkimuksessa nousee esille Suomen ruoka-avun laajuus ja säännöllisyys (Ohisalo ym. 2013, 57). Ruoka-aputoimintaa järjestetään erilaisin tavoin ja useiden eri toimijoiden toteuttamana. Osalle toimijoista ruoka-aputoiminta on sivutoimista, kun taas toisille se on nimenomaan ruoka-avun ympärille perustettua. Ruoka-apu on evankelis-luterilaiselle kirkolle useimmiten osa diakoniatyötä. Muille toimijoille ruoka-aputoiminta saattaa olla vähävaraisten tukemista muun toiminnan lisäksi. Ruoka-aputoiminnassa on myös pieni vähemmistö, joiden pääasiallinen toiminta oli ruoanjako. (Ohisalo ym. 2013, 16.) Kuviossa 4 on esitetty toimijat, joiden aloitteesta ruoka-aputoiminta Suomessa on käynnistynyt.

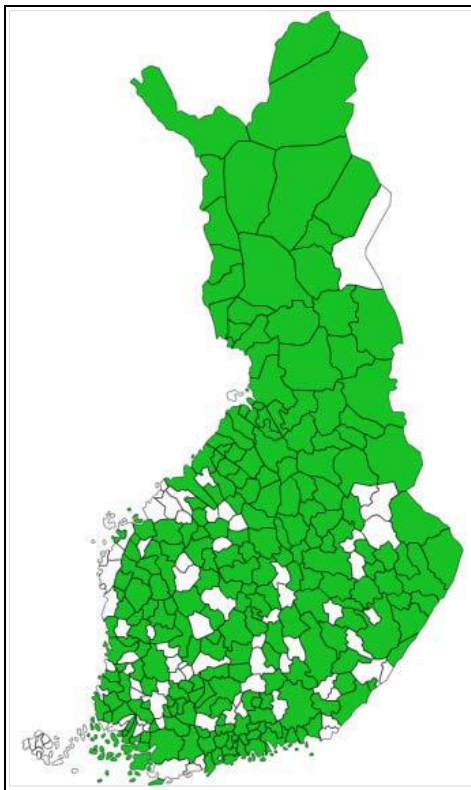

Kuvio 4. Tahot, joiden aloitteesta ruoka-aputoiminta Suomessa on käynnistynyt (Ohisalo ym. 2013, 17).

Ruoka-aputoiminnassa olivat merkittävässä roolissa erilaiset uskonnolliset yhteisöt ja liikkeet, joiden aloitteesta yli puolet Suomen ruoka-aputoiminnoista on käynnistynyt. Yksittäisistä toimijoista evankelis-luterilainen kirkko on suurin Suomessa. Tilanteen lähtökohtana voidaan nähdä kirkon poikkeukselliset resurssit, valmis organisaatorakenne sekä diakoniatyön pitkät perinteet ruoka-aputoiminnassa. Kirkon lisäksi ruoka-aputoiminnassa toimii muita hengellisiä toimijoita ja yhdistyksiä, kuten esimerkiksi Pelastusarmeija. Merkittävä rooli on myös vapaaehtoisten ryhmällä, jonka aloitteesta ruoka-aputoiminnasta oli käynnistynyt melkein kolmasosa ja noin kymmenesosa yhdistysten aloitteesta. Työttömien yhdistykset ja Mannerheimin Lastensuojeluliitto ovat merkittävimpiä yhdistyksiä ruoka-apukentällä.

Yhdistysten ja vapaaehtoisten ryhmät tekevät usein yhteistyötä, useasti vapaaehtoiset saattavat toimia jonkin yhdistyksen sisällä ruoka-aputoimintaa käynnistäessään. Näin ollen rajanveto yhdistysten ja vapaaehtoisten välillä ei olekaan aina yksiselitteinen. (Ohisalo ym. 2013, 17–18.)

Suomen ruoka-aputoiminta on sängen laajaa, Avun tilkkutäkki-tutkimuksessa arvioitiin ruoka-apua jakavia kuntia olevan noin 226. Kuviossa 5 on esitetty kunnat, joissa ruoka-apua on jaettu vuonna 2013.

Kuvio 5. Kunnat joissa on jaettu ruoka-apua vuonna 2013 (Ohisalo ym. 2013, 11).

Saman tutkimuksen mukaan ruoka-apuun jaettava ruoka tuli jakelijoille yleisesti ottaen eri lähteistä. Tutkimukseen vastanneista ruoka-aputoimijoista pääosa 77 %, jakaa EU-ruokaa ja sitä täydennettiin usein muilla ostetuilla tai lahjoituksina saaduilla elintarvikkeilla. Kaupat lahjoittivat ruokaa jaettavaksi noin puolelle vastaajista, ja ne olivat tärkeimpiä ruoan lahjoittajina. Kauppojen osallistumisessa oli suurta alueellista eroavaisuutta. Lahjoitettavaa ruokaa saatiin myös tukuista, maito- ja lihatuottajilta, leipomoista sekä myös yksityisiltä ihmisiltä. Osaksi lahjoitusruokaa myös ostettiin, 12 % vastanneista ruoka-aputoimijoista osti jaettavaa ruokaa. Ruo-

kaa ostettiin pääsääntöisesti lahjoituksin saaduin varoin, joita saatiin keräyksistä, kolehdeista ja yksityisten ihmisten lahjoituksina. (Ohisalo ym. 2013, 24.)

Ruoka-apu työryhmän tekemässä Leipäjonossa selvityksessä (Ruoka-aputyöryhmän selvitys 2008, 7) on kuitenkin pantu merkille, että suomalaiset ruoanjakelijat eroavat useista eurooppalaisista toimijoista melko vaatimattomien elintarvikeyrityskontaktiensa osalta. Kansainväliset tunnetut ketjut Heinz, Shell ja Unilever tukevat esimerkiksi Hollannissa ruokapankkitoimintaa oman maan yritysten lisäksi. Näille yrityksille ruoka-apulahjoitukset tuovat positiivista julkisuuskuvaa sekä konkreettista rahallista hyötyä, kuten esimerkiksi säästöt jätteen käsittelymaksuissa.

3.3 Ruokahävikin rooli ruoka-avussa

Ruokahävikin vähentäminen on tullut viime aikoina maailmanlaajuisesti yhä tärkeämmäksi asiaksi. Haaskuuseen menneiden elintarvikkeiden ja niiden raaka-aineiden vaikutus ympäristöön ja talouteen on varsin merkittävä. (Silvennoinen, Koivupuro, Katajajuuri, Jalkanen & Reinikainen 2012, 10.)

Ruokahävikin tehokkaiden vähennyskeinojen etsiminen on käynnistynyt ja Euroopan sisällä ollaan lisäämässä yhteistyötä. Euroopan Unioni onkin päätöslauselmassaan kehoittanut jäsenmaitaan puolittamaan ruokahävikkiään vuoteen 2025 mennessä. (Silvennoinen ym. 2012, 43.)

Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskuksessa (MTT) perehdyttiin vuonna 2012 ruokahävikkiin Foodspill-tutkimuksen myötä. Tutkimuksessa selvitettiin ruokahävikin määrää ja laatua Suomessa. Suomen ruokahävikkimäärän arvioidaan olevan yhteensä noin 335–460 miljoonaa kiloa, mikä tarkoittaa noin 62–86 kiloa henkilöä kohti vuodessa. Pelkästään vähittäis- ja tukkukauppojen ruokahävikin määrän arvioitiin olevan noin 65–75 miljoonaa kiloa vuodessa. Tämä osoittaa kauppojen ruokahävikin määrän olevan 12–14 kiloa jokaista suomalaista kohti. (Silvennoinen ym. 2012, 3–4).

Tuotteiden pilaantuminen, päiväysvanheneminen ja rikkoutuminen aiheuttavat hävikkiä vähittäiskaupoissa. Tuoretuotteet kuten hedelmät, vihannekset ja leipä ovat

merkittävimmät tuoteryhmät, joissa kaupoissa syntyy hävikkiä. Hävikkiä syntyy myös maitotuotteissa, tuoreessa lihassa ja kalassa sekä valmisruoissa. Säilykkeistä, kuivatuista, pakastetuista ja muista pitkän käyttöajan tuotteista syntyy vähiten hävikkiä. Merkittävä tekijä hävikin synnylle on myös päiväysmerkinnät, joiden umpeuduttua tuotteita kerätään pois myynnistä. (Silvennoinen ym. 2012, 32.)

Elintarvikkeiden päiväysmerkinnät määräytyvät tuotteen mikrobiologisen pilaantuvuuden mukaan. Elintarviketoimijoiden tulee noudattaa elintarviketurvallisuusvirasto Eviran määräyksiä tuotteiden päiväysmerkinnöissä. Mikrobiologisesti helposti pilaantuvat elintarvikkeet merkitään ”viimeinen käyttöpäivä” tai ”viimeinen käyttökäyttöaika” -merkinnällä. Päiväysmerkinnän ylittymisen jälkeen näitä tuotteita ei saa myydä tai luovuttaa asiakkaille. Jos elintarvike ei ole mikrobiologisesti helposti pilaantuva, tuote merkitään ”parasta ennen” -päiväyksellä. Oikein säilytettyinä nämä tuotteet voivat olla päiväyksen ylittymisen täysin käyttökelpoisia ja niitä saa myös myydä. (Ruoka-apuun luovutettavat 2013, 3–4.)

Foodspill-tutkimuksessa nousi esille, että kunnollisia päiväysvanhenevia elintarvikkeita pitäisi voida hyödyntää paremmin esimerkiksi lahjoittamalla niitä tarvitseville entistä helpommin (Silvennoinen ym. 2012, 36). Evira on laatinut toukokuussa 2013 uuden ohjeistuksen ruoka-apuun luovutettavista elintarvikkeista. Uusi ohjeistus helpottaa päivämäärävanhenevien elintarvikkeiden luovuttamista ruoka-apuun. Ohjeistuksen tavoitteena on ruokahävikin määrän pienentäminen. Ohjeen tarkoituksena on toimintatapojen ja vastuukysymyksien selkiinnyttäminen ruoka-apuun luovuttamisessa. (Ruoka-apuun luovutettavat 2013, 3.) Tiivistetysti sanoen, ruoka joka on aiemmin päätynyt roskiin, voidaan nyt antaa syötäväksi. Aiemmin pilaantumisherkkien ylijäämäruokien hyötykäyttö ei ole ollut mahdollista, koska avustusjärjestöt eivät ole voineet käyttää elintarvikkeita viimeisen käyttöpäivän umpeuduttua. (Pilto 2013.)

Eviran ohjetta sovelletaan vain hyväntekeväisyystoiminnassa erityisenä poikkeuksellisenä toimintatapana. Kaikki elintarvikealan toimijat voivat luovuttaa elintarvikkeita ruoka-apuun ja lähtökohtana on, että ruoka-apuun annettavien elintarvikkeiden on oltava turvallisia. (Ruoka-apuun luovutettavat 2013, 3.)

Eviran uuden ohjeistuksen myötä avustusjärjestöt voivat nyt valmistaa ruokaa viimeisen käyttöpäivän ohittaneista elintarvikkeista tietyin edellytyksin. Ohjeistus määrittelee uudet käytännöt tuoreena lahjoitetulle ruoalle ja pakastettuna lahjoitetulle ruoalle. Lahjoitukseen ennen viimeisen käyttöpäivän umpeutumista annetuista tuoreista elintarvikkeista voidaan valmistaa ruokaa vielä päiväysmerkintää seuraavana päivänä. Näitä tuotteita ei saa käyttää ruoanvalmistukseen sellaisenaan, vaan ne on kuumennettava vähintään 70 °C:n lämpötilaan. Ruoka-apuun voidaan lahjoittaa myös pakastettuja tai jäädytettyjä elintarvikkeita, jos ne on pakastettu tai jäädytetty ennen päiväysmerkinnän umpeutumista. Nämä elintarvikkeet on käytettävä kahden kuukauden sisällä päiväysmerkintöjen umpeutumisesta. (Ruoka-apuun luovutettavat 2013, 7.)

Uusi ohjeistus helpottaa ja kannustaa kauppoja elintarvikkeiden luovuttamiseen ruoka-apuun ja samalla kauppojen ruokahävikki pienenee (Ohisalo ym. 2013, 54). Tästä lähtökohdasta katsottuna suomalaisella ruoka-avulla on tällä hetkellä paremmat mahdollisuudet yhdistää ajatus sekä ylijäämäruoan hyödyntämisestä, heikompiosaisten auttamisesta sekä ilmastonmuutoksen hillitsemisestä.

4 RUOKA-APU DIAKONIATYÖSSÄ

Ruoka-avusta on tullut 1990-luvun laman myötä diakoniatyölle voimakas tunnusmerkki. Diakoniatyön asiakkaalle ruoka-apu merkitsee muutakin kuin välttämätöntä tarpeentyydytystä eli nälän poistamista. Ruoka-apu helpottaa asiakkaan elämänlaatua ja taloudellista tilannetta ja voi olla myös sosiaalinen ja vertaistuellinen tapahtuma. (Salonen 2012, 108–112.)

Ruoka-apu on diakonian merkittävin taloudellisen avustamisen muoto. Ruoka-apu koostuu eri elementeistä: EU-ruoka-avusta, lahjoitusruoasta sekä seurakunnan varoilla ostetuista ruoista. Lisäksi diakoniatyöntekijät saattavat myöntää pienehköjä osto-osoituksia elintarvikekauppoihin. Seurakuntien jakama avustusruoka annetaan pääasiassa neljällä eri tavalla: vastaanotoilla, kotikäynneillä, ruokapankeissa sekä ruokapalvelutilaisuuksissa. Kotikäyntien yhteydessä ruoka-apua jaetaan varsinkin lapsiperheille, liikuntarajoitteisille vanhuksille tai pitkien välimatkojen päässä asuville. (Hiilamo, Pesola & Tirri 2008, 117–119.)

Seurakuntien tarjoamat ateriapalvelut ovat nykyisin hyvin monimuotoisia. Niissä voi esimerkiksi rauhoittua Sanan kuulemiseen, osallistua keskusteluihin sekä ruoanvalmistukseen. Edullisen aterian lisäksi yhteiset ateriat yhdistävät monia yksinäisiä. (Pesola 2009, 37.)

Seurakunnat ovat itsenäisiä ruoka-aputoiminnassaan mikä selittää suuret alueelliset erot ja ruoka-avun monimuotoisuuden. Seurakunnilla on usein yhteistyökumppaneita elintarvikeavussa kuten esimerkiksi MLL, SPR ja paikalliset työttömien yhdistykset. Vapaaehtoistoimijat hoitavat useimmiten käytännön jakelutyön, jota koordinoi seurakunta. Ruoka-avussa työskentely koetaan usein mielekkääksi ja osallistavaksi työksi. Usein henkilö joka on aluksi saanut ruoka-apua, on myöhemmin tarjoutunut toiselle puolelle auttamaan muita. Tiivistetysti sanoen autettavasta on tullut auttaja. (Hiilamo ym. 2008, 117–121.)

4.1 Seurakuntien ruokapankit

Suomessa ruokapankit ovat evankelis-luterilaisen kirkon yhteydessä toimivia yksiköitä, jotka jakavat yleensä EU-ruokaa. Nimi ”ruokapankki” on rekisteröity kirkon diakonialle. (Lemmetyinen 2000, 196.) Kirkon ruokapankeissa ruoka-avun antaminen edellyttää aina avuntarpeen selvittämistä tapauskohtaisesti (Hänninen ym. 2008, 8). Toimintaperiaatteensa vuoksi ruokapankit Suomessa eroavat selkeästi muiden maiden ruokapankeista, joiden toiminta perustuu yleensä yhteistyöhön kauppojen ja hyväntekeväisyysjärjestöjen välillä (Ohisalo 2014).

Ruokapankkien perustaminen oli kirkon vastaus 1990-luvun laman aiheuttamaan nälkä- ja köyhyysongelmaan. Ruokapankit suunniteltiin tilapäiseksi avuksi hädässä oleville. Toiminnan tilapäisyyttä painotettiin ruokapankkien esitteessä sanomalla ”Ruokapankki on pankki, joita ei saisi olla. Se on hätähuuto. Toiminta lopetetaan heti, kun nälkä loppuu”. (Silvasti 2006, 201.)

Ruokapankkitoiminnan alkamiseen vaikutti 1990-luvun laman alkupuoliskolla kolme tekijää. Ensiksi, köyhyyden kasvaminen ongelmaksi jolle piti tehdä jotain. Toiseksi, päätös ottaa Suomeen jaettavaksi EU:n ruoka-apua. Kolmanneksi, lisääntynyt avuntarvitsijoiden määrä, joka on pakottanut avustustoimijoiden muuttamaan totuttuja toimintatapojaan. (Heikkilä & Karjalainen 2000, 260.)

Ruokapankista saa väliaikaista apua välittömään hätään, kun ruoan hankkimiseen ei ole muuta mahdollisuutta. Ruokapankkien pohjan muodostaa EU:n elintarviketuki. (Ruokapankki, [Viitattu 9.2.2014].) Lisäksi seurakunnat hankkivat elintarvikkeita omilla varoillaan. Ruokapankkeihin saadaan elintarvikkeita ja rahaa myös lahjoituksina muun muassa kaupoilta, yrityksiltä ja yksityisiltä henkilöiltä. Ruokapankkien toiminta ei ole pelkkää ruoanjakelua, vaan se on osa laajaa yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa. Yhteistyöllä pyritään hidastamaan syrjäytymistä ja tukemaan ihmisiä arjen selviytymisessä. Ruokapankkitoiminnalla halutaan myös vaikuttaa poliittisiin päättäjiin nälkäongelman ratkaisemiseksi. (Jääskeläinen 2000, 204.)

Seurakuntien ensimmäinen ruokapankki perustettiin Tampereelle vuonna 1995. Ruokapankki ajatusta oli kehitelty Tampereen seurakuntien diakoniakeskuksen

piirissä. Toimintamallina käytettiin Keski-Euroopan ruokapankkeja. Samanaikainen Suomen EU:n jäseneksi liittyminen mahdollisti seurakunnille EU:n elintarviketuen saamisen. (Malkavaara 2002, 299.) Kirkon ruokapankkitoiminnalla onkin ollut vahva rooli EU-elintarviketuen jakelussa alusta alkaen (Ohisalo 2013, 149).

Vuoden 1995 jälkeen muissakin seurakunnissa alkoi syntyä ruokapankkeja ja näin diakoniatyölle syntyi uusi tapa auttaa. Ruokapankkeja alkoi tulla niin nopeaan tahtiin, että toiminnan valtakunnallinen organisointi koettiin tarpeelliseksi. Saman vuoden lopussa perustettiin Kirkon Ruokapankkityöryhmä, jonka tehtäviin kuului EU:n elintarviketuen organisointi ja yhteisten pelisääntöjen tekeminen seurakuntien ruokapankeille. Näin ruokapankkitoiminnalle syntyi yhteiset eettiset säännöt. Oikeus ruokapankin nimen ja logon käyttämiseen sidottiin näiden eettisten sääntöjen hyväksymiseen. (Lemmetyinen 2000, 196.)

Ruokapankkien yhteiset eettiset säännöt (Jääskeläinen 2000, 203):

- *”Ruokapankissa voi saada elintarvikkeita ilmaiseksi silloin, kun muita mahdollisuuksia ruoan hankkimiselle ei ole”.*
- *”Ruokapankin apu on tarkoitettu välitöntä aineellista apua tarvitseville”.*
- *”Ruokapankin apua edeltää henkilökohtainen kontakti joko diakonia- tai sosiaalityöntekijään. Silloin selvitetään avunhakijan elämäntilanne, muun avun tarve sekä muiden avustus- ja tukijärjestelmien tuen mahdollisuus”.*
- *”Ruokapankin apu on väliaikaista ja se vain täydentää muun sosiaaliavun tukea”.*
- *”Toiminta on luottamuksellista; avun tarvitsijan henkilöllisyys ei tule muiden kuin nimettyjen työntekijöiden tietoon”.*
- *”Tavoitteena on välittömän aineellisen avun antamisen lisäksi tukea asiakkaita omatoimisuuteen, vastuullisuuteen ja taloudellisuuteen”.*
- *”Ruokapankista saatavan avun ehdot ovat joustavat. Ennakolta pyritään kuitenkin estämään se, ettei ruoka-apua myydä vaan se käytetään omassa taloudessa”.*
- *”Ruokapankki voi evätä avun tilapäisesti tai kokonaan apua väärin käyttäneiltä henkilöiltä”.*

Ruokapankkitoiminnassa korostettiin avun tarvitsijoiden uskonnon vapautta, mikä selittää uskonnollisten symbolien hillityn käytön kirkon ruokapankkitoiminnassa (Hänninen ym. 2008, 10).

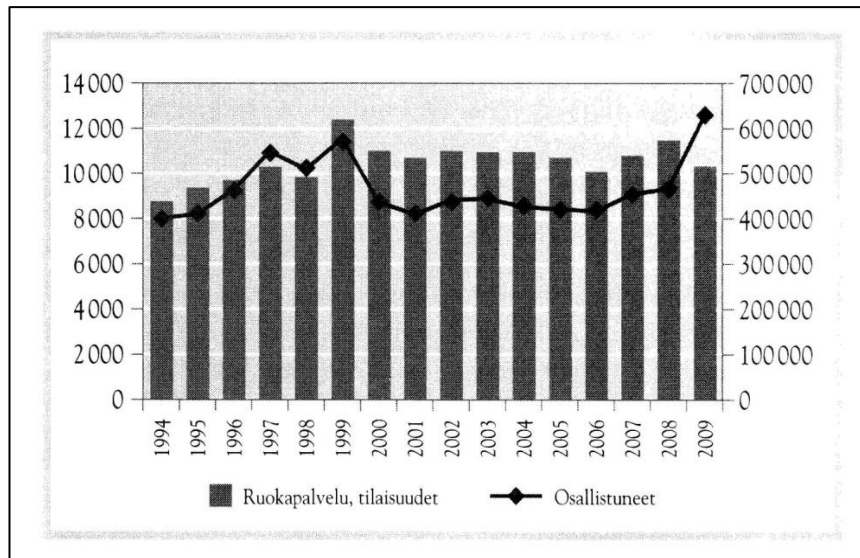
Suurin osa seurakuntien ruokapankeista aloitti toimintansa vuonna 1997 (Helin ym. 2010, 78). Monessa seurakunnassa toiminnan käynnistäminen pohjautui vuoden 1997 Yhteisvastuukeräykseen (Hiilamo ym. 2008, 116). Tällöin keräyksen kotimaisena kohteena oli Ruokapankkiprojektin tukeminen jatkuvan köyhyyden ja nälkäongelman kasvun johdosta (Jääskeläinen 2000, 204). Vuoden 1997 Yhteisvastuukeräyksen tarkoituksena oli ruokapankkiprojektin tukemisen lisäksi vaikuttaa myös suomalaisen sosiaaliturvaan niin, että turvautuminen ruokapankkeihin kävisi tarpeettomaksi (Lemmetyinen 2000, 196–197). Yhteisvastuukeräys herättikin julkisen keskustelun Suomen leipäjonoista ja ruokapankeista (Ohisalo 2013, 159).

Vuosituhanneen vaihteessa ruokapankkien lukumäärä oli korkeimmillaan. Siitä lähtien useat ruokapankit ovat lopettaneet toimintansa. Ruoka-avun tarve ei ole vähentynyt, vaan niiden pyörittämiseen tarvittavat resurssit ovat vähentyneet. (Hänninen ym. 2008, 14.)

4.2 Työttömien ruokailut

Työttömien ruokailuja syntyi seurakuntiin 1990-luvun laman seurauksena. Malkavaaran (2002, 295) mukaan toiminnan alussa yhteiskunnallinen työ oli yksi seurakunnan työmuodoista ja siihen kuuluu yhteydenpito paikkakunnan työttömiin. Seurakunnat kiinnittivät huomiota laman myötä nopeasti kasvaneeseen työttömyyteen, ja ensimmäiset työttömien ruokailut aloitettiin Tampereella vuonna 1992. Vuoden 1993 Yhteisvastuukeräys vauhditti ruokailuiden yleistymistä, kun työttömien ruokailut olivat keräyksen kotimaisena kohteena. Vuonna 1994 ruokailuja oli jo 272 seurakunnassa. Ruokailijoiden määrä läheni vuonna 1996 jo lähes puolta miljoonaa.

Kuviossa 6 on esitetty ruokatilaisuuksien ja ruokailuihin osallistujien määrät seurakunnissa vuosina 1994–2009.

Kuvio 6. Ruokapalvelut ja niihin osallistuneet vuosina 1994–2009. (Helin ym. 2010, 79).

Ruokatilaisuuksien määrä oli vakiintunut 1990-luvun laman jälkeen vakaalle tasolle. Vuosina 2009–2012 seurakunnissa järjestettiin ruokatilaisuuksia vuosittain noin runsaat 10 000 kertaa ja niihin osallistui noin 650 000 ruokailijaa (Tilastollinen vuosikirja).

Kirkolle ruokailujen järjestämisessä oli muitakin tavoitteita, kuin ilmaisen tai halvan ruoan tarjoaminen. Työttömien ruokailut olivat osa kirkon työttömien kanssa tekemän työn päätavoitetta: ”auttaa työttömiä selviytymään mahdollisimman vähin vauriain työttömyyskautensa yli ja tukea heidän järjestäytymistään ja heidän oman äänensä kuulumista”. Arjesta selviytymisen lisäksi pyrittiin saamaan työttömät tapaamaan toisiaan ja saamaan vertaistukea. (Malkavaara 2002, 295.)

Kirkon tavoitteet saavat tukea Jyrki Pikkaraisen opinnäytetyöstä (Pikkarainen 2010, 25), jossa kartoitettiin työttömien ruokailuun osallistuneiden työttömien kokemuksia. Työttömien ruokailuun osallistumisessa ilmeni tärkeimpänä kokemuksena elämänlaadun paraneminen.

Elämänlaadun parantumista kuvattiin tutkimuksessa seuraavilla neljällä tarkentavalla kokemuksella (Pikkarainen 2010, 25–29):

- Työttömien ruokailuun osallistuminen lisää vuorovaikutusta: työttömienruokailua pidetään sosiaalisena kohtaamispaikkana, jossa on mahdollisuus keskustella toisten kanssa.
- Työttömien ruokailuun osallistuminen aktivoi: osallistuminen johonkin ja kotoa pois lähteminen koetaan aktivoivaksi.
- Työttömien ruokailuun osallistuminen tuo sisältöä elämään: ruokapöydässä käydyt keskustelut koetaan mielekkäiksi. Keskustelut voivat olla myös hengellisiä, ja voivat johtaa kiinnostukseen muuhunkin seurakunnan toimintaan.
- Työttömien ruokailuun osallistuminen helpottaa arkea: halpa aterial helpottaa suuresti arkea, kun rahat on vähissä.

4.3 EU-elintarvike-tuki

Euroopan unionin ruoka-apun virallinen nimi on ollut vuoden 2013 loppuun saakka EU:n elintarvike-tukiohjelma vähävaraisille. Arkikielessä EU-elintarvike-tuki on paremmin tunnettu nimellä EU-ruoka. Alkuperäinen ohjelma käynnistettiin vuonna 1987. Suomi on jakanut ruoka-apua vähävaraisille koko EU jäsenyytensä ajan, vuodesta 1995 lähtien. Huomioitavaa on, että EU:n ruoka-apu ei silti ole ollut sosiaalipolitiikkaa. Alkuperäinen elintarvike-tukiohjelma on ollut osa yhteisön yhteistä maatalouspolitiikkaa. Tarkoituksena oli alun perin käyttää järkevästi maatalouden ylijäämät ja turvata maataloustuottajan ansiot. Samalla tarjottiin vähävaraisille apua toimeentuloon. EU osti maataloustuotteita interventiovarastoon markkinahintoja korkeammalla hinnalla, tuotteiden hintojen laskiessa tietyn rajan alapuolelle. (Kuivalainen & Palola, 111–113.) Maatalousmarkkinoiden säätelyn lisäksi ohjelmalla on pyritty edistämään sosiaalista vastuuta Euroopan unionissa (Ohisalo 2013, 151).

Interventiovarastoista käytettiin elintarvike-tukiohjelmaan muun muassa viljaa, maitojauhetta ja voita. Yhteisön alueen interventiovarastotilanteet vaikuttivat jäsenvaltioiden saamiin tuotteiden määriin ja valikoimiin. Tuotteita luovutettiin joko sellai-

senaan tai avustuskäyttöön jalostettuina ja pakkautettuina. Interventiotuotteita oli myös mahdollista käyttää maksuvälineenä vaihdettaessa niitä samaan tuoteryhmään kuuluviin elintarvikkeisiin. Avustuskäyttöön tulevia elintarvikkeita oli mahdollista tietyin edellytyksin myös ostaa rahalla suoraan markkinoilta riippuen interventiovarastotilanteesta. (Hakuopas 2011, 4.)

Suomen käytäntönä oli vaihtaa interventiotuotteet avustuskäyttöön soveltuviin elintarvikkeisiin tarjouskilpailumenettelyllä. Kilpailutettavaa tuotevalikoimaa rajoitti ruoka-apuasetuksen (EU) N:o 807/2010 säädökset siten, että interventioviljalla oli mahdollista hankkia viljapohjaisia elintarvikkeita ja maitojauheella sekä voilla maitopohjaisia elintarvikkeita. Myös EU-tuotteiden varastointi-, kuljetus- ja jakelupalvelut hankittiin myös tarjousmenettelyllä. (Hakuopas 2011, 7.)

Vuonna 2013 kilpailutuksen perusteella Suomessa jaettavaan EU-elintarviketukiohjelman tuotevalikoimaan kuului (Kirkkopalvelut 2013):

- vehnä jauho (Myllyn Paras Oy)
- sämpyläjauho (Tartu Mill AS)
- puurohiutale (Ravintoraisio Oy)
- makaroni (Myllyn Paras Oy)
- lihasäilyke (Oy Lunden Jalostaja Ab)
- hapanorppu (Vaasan Oy)
- hernekeitto (Oy Lunden Jalostaja Ab)
- mysli (Prominent Food GMP Oy)
- pastaa juustokastikkeessa (Prominent Food GMP Oy)
- maitojauhe (Valio Oy).

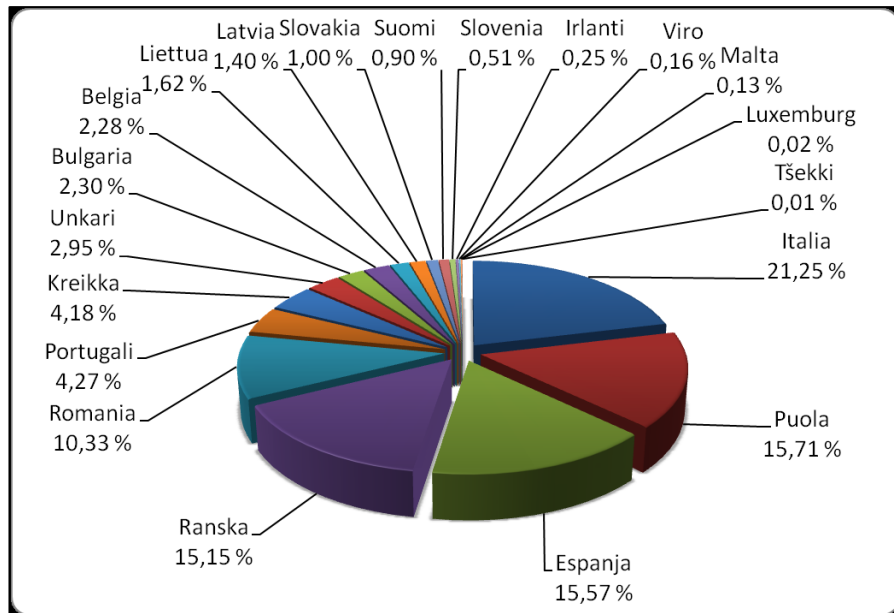
Vuonna 1987 käynnistynyt EU:n elintarviketukiohjelma vähävaraisille päättyi tässä muodossa vuoden 2013 lopussa. Ylijäämiä ei ollut enää entiseen tapaan käytettävissä, ja interventiovarastojen tyhjennyttyä ruoka-apuun meneviä elintarvikkeita jouduttiin ostamaan suoraan markkinoilta. (Ohisalo 2013, 151.) Työ- ja elinkeinoministeriön 5.12.2013 julkaistussa uutiskirjeessä (EU:n ruoka-apua 2013) kerrotaan uudesta EU:n vähävaraisimmille suunnatusta eurooppalaisen avun rahastosta. Vuodesta 2014 alkaen tämä uusi rahasto on korvannut päättyneen EU:n elintarviketukiohjelman. Tästä johtuen ruoka-avun hallinnointi, perusteet ja käytännön järjestelyt muuttuvat.

Aiemmin elintarviketuen toimeenpanosta on vastannut Maaseutuvirasto ja kokonaisvastuu on ollut maa- ja metsätalousministeriössä. Vuoden 2014 alusta lähtien Työ- ja elinkeinoministeriöllä on ollut kokonaisvastuu uudesta vähävaraisten rahastosta. Päätöstä toimeenpaneavasta viranomaisesta ei ole vielä tehty. (EU:n ruoka-apua 2013.) Uuden rahaston käytännön toteutus arvioidaan alkavan aikaisintaan syksyllä 2014. Toiminnan aloittamista viivästyttää hallinnollisten muutosten lisäksi kansallisen toimenpideohjelman valmistelu ja sen hyväksyminen Euroopan komissiossa sekä ruoka-apuun tulevien elintarvikkeiden kilpailuttaminen. (EU:n ruoka-apua 2013).

Uusi rahasto mahdollistaa vähävaraisten tukemisen paitsi elintarvikkeilla, myös muilla perushyödykkeillä. Uusi kaikkein vähävaraisimmille suunnattu apu mahdollistaa aiempaa selkeämmin elintarvikkeiden hankkimisen vapailta markkinoilta. Vähävaraisten auttamiseen tarkoitettusta rahastosta tulee kaikille EU:n jäsenmaille pakollinen. (Esa 2013.) Uuden rahaston perustaminen kuvastaa Euroopan unionin ja sen jäsenmaiden muuttunutta suhtautumista sosiaalipolitiikkaan. Sosiaalipolitiikan suurten talous- ja työllisyysvaikutusten vuoksi sitä ei voida jättää pelkästään kansalliseen ohjaukseen. (Ohisalo 2013, 158.)

Uuden rahaston toiminta on suunniteltu tulevalle seitsemän vuoden kaudelle 2014–2020. Tulevan kauden budjetti koko EU:ssa tulee olemaan 3,5 miljardia euroa, mikä tekee vuotta kohden noin 500 miljoonaa euroa. Suomen osuus tulevan kauden budjetista on 20 miljoonaa euroa. Budjetti tulee siis olemaan suunnilleen samalla tasolla, kuin vuonna 2013 päättyneen ruoka-apuohjelman budjetti. (Vähävaraisten avun budjetti 2013.)

Alkuperäisyys elintarviketukiohjelmaan osallistui vuonna 2012 kaksikymmentä jäsenmaata. Yhteisön kokonaisbudjetti elintarviketuen osalta vuonna 2012 oli noin 500 miljoonaa euroa. Käytettävissä olevasta budjetista Suomen osuus oli 1,11 % eli noin 2,9 miljoonaa euroa. Kuviosta 7 selviää vuonna 2013 päättyneen ruoka-apuohjelman määrärahojen jakautuminen vuonna 2012.

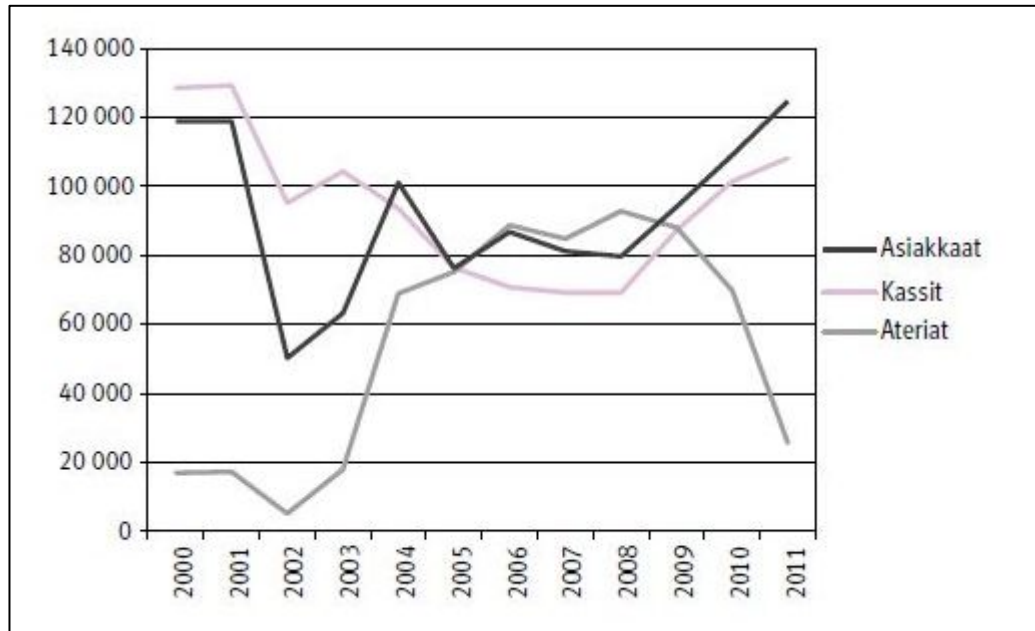
Kuvio 7. Määrärahojen jakautuminen tukiohjelmaan osallistuville jäsenmaille vuonna 2012 (Elintarvikeapu yhteisön vähävaraisille, [Viitattu 3.1.2014]).

Vuonna 2012 koko Suomeen hankittiin jaettavaksi noin 1,3 miljoonaa kiloa EU-ruokaa ja sitä jaettiin yli 300 000 avuntarvitsijalle (Sokura 2014). Seurakunnat ovat olleet Suomessa suurin EU-ruoan jakaja, noin puolet seurakunnista on jakanut avustusruokaa. Seurakuntien elintarviketuen koordinoijana on toiminut vuodesta 1996 lähtien Kirkkopalvelut ry. (Maitojauheella ei elä 2011.)

Vuonna 2013 EU-ruokaa hankittiin Suomeen noin 1,9 miljoonaa kiloa (Sokura 2014). Seurakunnat jakoivat yli 500 000 kg tästä kokonaismäärästä 183 seurakunnassa tai seurakuntayhtymässä. Seurakunnat jakoivat EU-elintarviketukea noin 120 000 henkilölle. EU-elintarviketukea jaettiin ruokakasseina lähes 110 000 henkilölle ja aterioina noin yli 20 000 henkilölle. (EU-elintarviketuki, [Viitattu 6.4.2014].)

Ulla Pesolan (2014) mukaan ruoka-avussa alkoi vuonna 2008 näkymään seurakuntien talousvaikeudet. Ruoka-apua annettiin huomattavasti enemmän ruokakasseina kuin aterioina, koska se oli seurakunnille edullisempaa. Ruokatilaisuuksissa seurakunnat joutuvat aina lisäämään muita raaka-aineita, sillä pelkästään EU-elintarviketuesta ei ole aina pystytty valmistamaan aterioita. Viimeaikoina EU-elintarviketuessa on saatu myös hernekeittoa ja lihasäilykettä, joka on paremmin mahdollistanut aterian valmistamisen.

Kuviossa 8 on huomattavissa muutokset elintarviketuen jakotavoissa vuodesta 2008 lähtien. Tällöin ruokakassien määrä alkoi nousemaan ja aterioiden määrä vähenemään.

Kuvio 8. Kirkkopalvelun kautta jaettavien EU-elintarvikkeiden jakotavat ja asiakasmäärät vuosina 2000–2011 (Ohisalo 2013, 150).

Seurakuntien EU-elintarviketuen suurin asiakasryhmä olivat lapsiperheet. Lisäksi opiskelijat, maahanmuuttajat ja pienituloiset eläkeläiset olivat EU-elintarviketuen saajia. Maantieteellisesti seurakunnat jakoivat eniten elintarviketukea Itä- ja Pohjois-Suomessa. (EU-elintarviketuki, [Viitattu 6.4.2014].)

Alkuperäisessä elintarviketukiohjelmassa elintarviketukea ovat jakaneet Suomessa voittoa tavoittelemattomat toimijat. EU-elintarvikkeet jaettiin avustusjärjestöille, jotka jakoivat elintarvikkeet avuntarvitsijoille. (Ohisalo 2013, 146.) Avustusjärjestöjen oli suoritettava elintarvikkeiden jakelua EU:n komission ja -neuvoston sekä Maa- ja metsätalousministeriön yksityiskohtaisten määräysten (Liite 1) mukaisesti. Määräysten noudattamista valvoi Suomessa maaseutuvirasto ja tullit. (Hakuopas 2011, 16.) Vuodesta 2014 lähtien elintarviketukea jakaviin organisaatioihin on tulossa jossain määrin muutoksia. Tämä johtuu uuden eurooppalaisen avun rahaston muuttuneesta säädöspohjasta. (EU:n ruoka-apua 2013.)

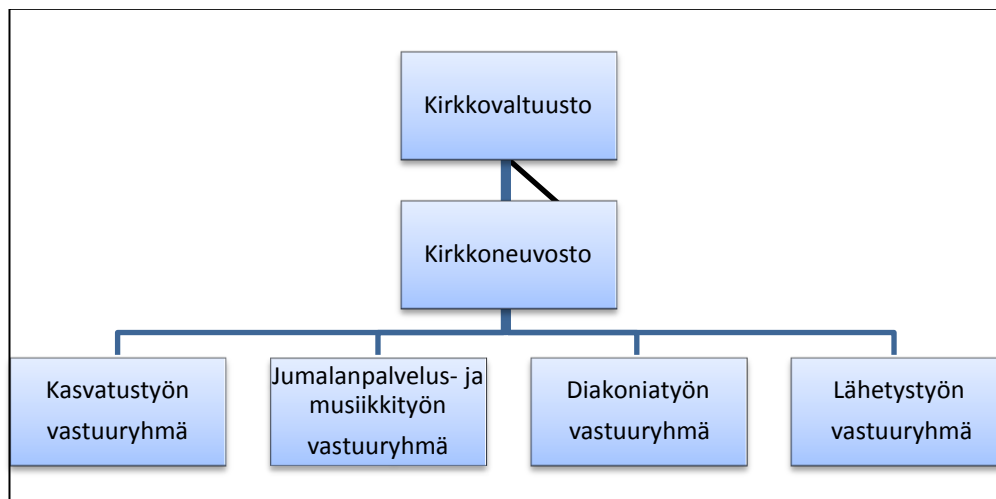
EU:n elintarviketuella on ollut suuri vaikutus suomalaiseen ruoka-aputoimintaan. Suomen EU-jäsenyyden ajan kestänyt EU:n elintarviketuen vastaanottaminen on luonut pohjan ruoka-aputoiminnan lisääntymiselle ja sen hyväksymiselle. Lisäksi EU-elintarviketukiohjelma on liittynyt vahvasti muutokseen, jossa vähävaraisten auttaminen on pikkuhiljaa siirtynyt julkiselta sektorilta kolmannelle sektorille. (Ohi-salo 2013, 165.)

5 KARVIAN SEURAKUNNAN TYÖTTÖMIEN JA VÄHÄVARAISTEN RUOKAILU

5.1 Karvian seurakunta

Karvian kunta sijaitsee Pohjois-Satakunnassa, rajoittuen Etelä-Pohjanmaahan ja Pirkanmaahan. Pääasiallisia työllistäjiä kunnassa ovat maatalous, palvelut ja pieneteollisuus. Karvian kunnassa työttömyysaste oli 12,9 % joulukuussa 2013. (Karvian kunta 2013.) Työttömyysaste oli korkea verrattuna koko Suomen 7,9 %:iin (Joulukuun työttömyysaste 2014). Karvian kunnan asukasmäärä oli 2524 henkilöä vuoden 2013 lopussa. Kunnan väestön ikärakenteesta vanhusten osuus on suuri, 28 %. (Karvian kunta 2013.)

Karvian seurakuntaan kuuluu 2265 jäsentä. Kirkko ja seurakuntatalo sijaitsevat keskellä kirkonkylää, lähellä kaikkea. Seurakunnassa työskentelee kirkkoherran lisäksi viisi vakituista henkilöä ja aktiivinen vapaaehtoisten joukko. Kuviossa 9 on kuvattu seurakunnan hallintomalli. Kirkkovaltuusto ja -neuvosto johtavat työtä, yhdessä työalojen vastuuryhmien kanssa. (Karvian seurakunta 2012.)

Kuvio 9. Karvian seurakunnan hallintomalli (Karvian seurakunta 2012).

Seurakuntien taloudenpito muistuttaa hyvin paljon kuntia. Molempien toiminta on riippuvainen kertyneistä verotuloista. Karvian seurakunnan taloudellinen asema on heikentynyt viime vuosina. Kunnan asukkaista 90 % kuuluu kirkkoon, mutta kirkollisverotuloja ovat pienentäneet väestömäärän supistuminen sekä korkea työttömyysaste. Taloudenpitoa haastaa myös toimintamenojen kasvu. Tilinpäätökset ovat olleet useana vuotena alijäämäisiä, ja taloutta on tasapainotettu vuodesta 2012 lähtien henkilöstövähennyksillä sekä kiinteistövähennyksillä. (Rämö 2014.)

Karvian seurakunnan diakonissa Anne Kokko (2014) kertoo, kuinka seurakuntatyössä halutaan kulkea ihmisen rinnalla elämän eri vaiheissa, erityisesti silloin kun ihmisellä on vaikeaa. Diakonissan työhön kuuluu muun muassa koti- ja laitospäivätyöt, erilaiset seurakuntapiirit, hartaushetket, monenlaiset pienryhmät sekä viikoittaiset vastaanotot diakoniatoimistossa. Vastaanotoilla käy paljon asiakkaita joiden elämäntilanteet ja ongelmat ovat erilaisia. Moniongelmaisuus on lisääntynyt, asiakkaista monet ovat mielenterveys- tai päihdeongelmaisia. Lisäksi monilla on vakavia taloudellisia ongelmia. Arjen vaikeudet näkyvätkin erityisesti seurakunnan diakoniatyössä.

Diakoniatoimisto tarjoaa apua monella tapaa. Karvian seurakunnassa on jaettu EU-elintarviketukea vähävaraisille vuosittain noin 3000 kiloa vuodesta 1996 lähtien. Elintarviketukea tarvitsevia henkilöitä on paljon ja tarve on jatkuvaa. Diakoniatyössä onkin alettu pohtimaan, olisiko myös Karviassa tarvetta järjestää työttömien ja vähävaraisten ruokailua, kuten monissa lähiseurakunnissa tehdään. Ruokailun järjestämiselle tuntuisi olevan tarvetta, koska työttömien ruokailusta oli tullut seurakuntaan tiedusteluita. Lisäksi oli tiedossa, että karvialaisia käy ruokailemassa lähikuntien järjestämässä työttömien ruokailuissa. Ruokailun tarvetta tukivat myös kunnan korkea työttömyysaste sekä kunnan ikärakenne, josta vähävaraisten vanhusten osuus oli suuri. (Kokko, 2014.)

5.2 Tavoitteet

Opinnäytetyön aihe saatiin Karvian seurakunnasta. Opinnäytetyön keskeisimpänä tavoitteena oli tutkia, onko seurakunnassa tarvetta järjestää työttömien ja vähävaraisten ruokailua säännöllisesti osana diakoniatyön ruoka-aputoimintaa. Tavoitte-

na oli myös selvittää miten ruokailu organisoidaan asiakkaiden tarpeiden mukaisesti sekä seurakunnan resurssien kannalta toimivaksi. Lisäksi tavoitteena oli selvittää EU-elintarviketuen käyttömahdollisuutta ruokailun järjestämisessä, sekä paikkakunnan elintarviketoimijoiden halukkuutta lahjoittaa päiväsvanhenevia tai ylijäämä elintarvikkeita työttömien ja vähävaraisten ruokailuun.

5.3 Aineisto ja menetelmät

Tutkimusaineiston saamiseksi järjestettiin Karvian seurakuntatalolla työttömien ja vähävaraisten ruokailut koeluonteisesti neljänä keskiviikkona tammikuussa 2014. Koeruokailuiden yhteydessä järjestettiin kysely, jossa selvitettiin ruokailuihin osallistuneiden mielipiteitä ruokailun tarpeellisuudesta ja toteuttamistavasta.

Kyselylomakkeena käytettiin puolistrukturoitua lomaketta (liite 2). Lomakkeessa oli 21 strukturoitua, 6 puolistrukturoitua ja yksi avoin kysymys. Avoin kysymys laitettiin, jotta saatiin sellaisia vastauksia, joita ei huomattu kysyä muilla kysymyksillä. Avoin kysymys sijoitettiin lomakkeen viimeiseksi. Kyselylomakkeessa käytettiin myös pääotsikkoja.

Kyselylomake suunniteltiin huolellisesti. Huolellisesti suunniteltu lomake selkeyttää tutkimustulosten analysointia ja raportointia. Kyselytutkimuksen liitteenä oli saate, jossa kerrottiin miksi kysely tehtiin ja sen merkityksestä. Saatekirjeen tulee sellainen, että se rohkaisee vastaajaa kyselyn vastaamiseen. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2009, 195–204.)

Kysely jaettiin kaikille ruokailuun osallistuneille. Tutkimusaineisto analysoitiin Microsoft Excel-taulukkolaskentaohjelmalla sen tilasto-ominaisuuksia hyödyntäen. Tutkimustulosten perusteella tehtiin johtopäätöksiä sekä perusteltiin toimeksiantajalle suositukset työttömien ja vähävaraistenruokailun jatkosta.

5.4 Luotettavuus ja pätevyys

Määrällistä tutkimusta arvioidaan tutkimuksen luotettavuudella ja pätevyydellä. Tutkimuksen luotettavuus (reliabiliteetti) tarkoittaa tulosten tarkkuutta eli ovatko

tulokset sattumanvaraisia vai toistettavissa. Tutkimuksen pätevyys (validius) tarkoittaa miten hyvin on mitattu sitä mitä pitikin mitata eli saadaanko vastaukset tutkimusongelmiin. ”Tutkimuksen luotettavuus ja pätevyys muodostavat yhdessä kokonaisluotettavuuden. Kun tutkittu otos edustaa perusjoukkoa ja mittaamisessa on mahdollisimman vähän satunnaisuutta, tehdyn tutkimuksen kokonaisluotettavuus on hyvä”. (Vilka 2005, 161.)

5.5 Koeruokailut

5.5.1 Ruokailun tavoitteet

Karvian seurakunnan diakoniatyössä järjestettiin koeluonteisesti työttömien ja vähävaraisten ruokailua. Ruokailut toteutettiin neljä kertaa tammikuussa 2014 keski- viikkoisin viikoilla 2–5. Ruokailun järjestämisen keskeisimpänä tavoitteena oli tutkimuksen luotettavuuden vuoksi saada edustava otos vastauksia kyselyyn (Vilka 2005, 161).

Tutkimuksen luotettavuuden lisäksi koeruokailuiden järjestämisellä oli muitakin tavoitteita. Ensinnäkin haluttiin saada selvyys, tuleeko tämän tyyppiseen ruokailuun asiakkaita, koska työttömien ruokailua ei ole aiemmin järjestetty Karvian seurakunnassa. Ruokailijoita haluttiin myös opastaa ja motivoida EU-ruoan käyttöön ruoanvalmistuksessa. Tämän vuoksi jokaisessa ruokailussa käytettiin raaka- aineena EU-ruokaa. Tämän lisäksi jokaisessa ruokailussa nostettiin yksi helppote- koinen ruokalaji esille. Tämän ruoan pääraaka-aineena oli aina jokin EU-ruoista, ja ruoan valmistukseen ei tarvinnut lisäksi käyttää paljon muita raaka-aineita. Näistä ruoista tehtiin reseptit, joita jaettiin ruokailijoille (Liite 3). Ajatuksena oli, että ruokailija motivoituisi ruokailun jälkeen tekemään EU-ruoista ruokaa kotona. Pelkäs- tään EU-ruokaan liittyviä reseptejä ei ole saatavissa kovinkaan paljoa. Vinkkejä ruokailuihin tehtyihin resepteihin löydettiin muun muassa Katja Heikkilän (2003) opinnäytetyöstä ja Mannerheimin Lastensuojeluliiton (EU-ruokaohjeita) julkaisusta. Ruokailujen yhteydessä oli myös tavoitteena havainnoida asiakkaiden suhtautu- mista työttömien ja vähävaraisten ruokailuun.

5.5.2 Ruokailun suunnittelu

Ennen ruokailun suunnittelua tutustuttiin Parkanon seurakunnan järjestämään työttömien ruokailuun. Käynnin yhteydessä haastateltiin seurakunnan emäntää (Mäki-Mantila 2013) työttömien ruokailun toteuttamistavasta Parkanossa. Haastattelu antoi suuntaa antavaa tietoa Karvian seurakunnan työttömien ja vähävaraisten ruokailun järjestämiseen.

Suunnittelutyö lähti liikkeelle selvittämällä mistä ruokailuun tarvittavat raaka-aineet hankitaan. Raaka-aineina oli tarkoituksena käyttää EU-ruokaa, paikallisten elintarvikeyritysten lahjoittamia elintarvikkeita sekä seurakunnan varoilla hankittuja elintarvikkeita.

Aluksi selvitettiin diakonissan kanssa miten seurakunnan diakoniatoimistosta olevaa EU-ruokaa voi käyttää määräysten mukaisesti raaka-aineena. EU-ruoan jaosta pidetään diakoniatoimistossa tarkkaa kirjanpitoa. Kaikki asiakkaille luovutettu tai ruokailuihin käytetty EU-ruoka tilastoidaan. Lisäksi tilastoidaan ruokailijamäärät niissä ruokailuissa, joissa käytetään EU-ruokaa. (Kokko 2014.)

Paikalliselta neljältä elintarviketoimijalta tiedusteltiin heidän halukkuuttaan lahjoittaa elintarvikkeita ruokailuun. Näistä yksi toimija lupautui heti lahjoittajaksi.

Tutkijat hoitivat työttömien ja vähävaraisten ruokailun markkinoinnin. Seurakunta ei osoittanut markkinointiin erillistä määrärahaa, vaikka markkinointi koettiin tärkeäksi toimintamuodon ollessa seurakunnassa uusi. Ruokailua päätettiin mainostaa tutkijoiden tekemällä tiedotteella, jota jaettiin diakoniatoimistossa, kirkkoherranvirastossa ja sosiaalipalvelutoimistossa (Liite 4). Tiedote oli näkyvillä myös paikallisten kauppojen ilmoitustauluilla sekä työpajalla. Ruokailuista ilmoitettiin myös paikallislehtien seurakuntatiedoissa sekä seurakunnan internet-sivuilla. Lisäksi paikallislehteä pyydettiin tekemään lehtijuttu työttömien ja vähävaraisten ruokailusta (Liite 5). Markkinoinnissa suuri rooli oli myös ”puskaradiolla”.

5.5.3 Ruokailun toteutus

Ruokailut järjestettiin Karvian seurakuntatalolla, joka sijaitsee Karvian keskustassa. Seurakunta antoi keittiö- ja salitilat veloituksetta käyttöön ruokailun järjestämiseen. Seurakuntatalossa oli hyvät resurssit työttömien ja vähävaraisten ruokailun järjestämiselle, juhlasalissa on 100 asiakaspaikkaa ja keittiön kapasiteetti on mitoitettu 150 henkilölle (Kuvio 10).

Kuvio 10. Juhlasali Karvian seurakuntatalo 2014 (Marjatta Rämö).

Seurakunnalla ei ole omaa vakituista emäntää. Tämä teki ruokailun suunnittelusta ja toteutuksesta haastavaa. Tutkijat suunnittelivat ja toteuttivat itse työttömien ja vähävaraisten tammikuun ruokailut. Keittiöllä työskenteli myös seurakunnalla kuntouttavassa työtoiminnassa oleva henkilö, ja ateriamaksut vastaanotti vapaaehtoistyöntekijä. Seurakuntatalon keittiö oli arkisin vähällä käytöllä, joten ruokien valmistelut pystyttiin aloittamaan hyvissä ajoin.

Ruokailuiden toteuttamiseen tuli muutos ensimmäisen ruokailukerran jälkeen, kun toinenkin elintarviketoimija ilmoitti alkavansa lahjoittamaan päivittäin päiväsvanhenevia elintarvikkeita. Ruokien raaka-aineiksi sopivia elintarvikkeita saatiin runsaasti, ja ruokalistaa pystyttiin suunnittelemaan viikko kerrallaan lahjoituselintarvikkeiden mukaisesti. Työttömien ruokailuun saatiin lahjoituksena elintarvikkeita

myös yrityksiltä, joilta lahjoituksia ei oltu pyydetty. Lahjoituksia tuli myös muilta tahoilta kuten paikalliselta yhdistykseltä ja yksityisiltä henkilöiltä. Lahjoittajien määrä kasvoi ruokailujen edetessä, ruokailuiden saatua tunnettavuutta. Lahjoituksissa oli monimuotoisuutta. Osa lahjoittajista antoi lahjoituksia säännöllisesti ja osa satunnaisemmin. Jotkut yrittäjät tukivat työttömien ruokailua myymällä raaka-aineita edullisesti.

Seurakunnan omavalvontasuunnitelman avulla huolehdittiin lahjoituselintarvikkeiden turvallisuudesta. Suurin osa lahjoitetuista elintarvikkeista on elinkaarensa loppupäässä, joten seurakunnan oli huolehdittava siitä, että elintarvikkeiden kylmäketju toimii. Toiminnan hallinta osoitettiin omavalvonnan tallenteilla. Elintarvikkeita vastaanotettaessa toimittiin elintarviketurvallisuusvirasto Eviran ohjeistuksen mukaisesti. Lahjoitettujen elintarvikkeiden kunto, ulkonäkö sekä päiväysmerkinnät tarkastettiin. Viimeisen käyttöpäivän ohittaneita tuotteita sai vastaanottaa vain pakastettuina. ”Parasta ennen”-päiväyksen ohittaneita tuotteita voitiin vastaanottaa vapaasti, mutta tuotteiden kunto piti tarkistaa. (Ruoka-apuun luovutettavat 2013, 5–6.)

Ruokailun raaka-ainekustannukset oli pidettävä matalana, koska ruokailuille ei ollut budjetoituja määrärahoja. Ruokailuissa käytettiin pääraaka-aineina EU-ruokaa ja lahjoitusruokaa, joten seurakunnan varoilla ei ollut tarvetta hankkia paljon raaka-aineita. Ruokailijamäärä oli lupaava heti ensimmäisestä ruokailusta alkaen ja määrä kasvoi ruokailun saatua tunnettavuutta. Taulukossa 1 on nähtävissä jokaisen ruokailukerran ruokailijamäärä, ruokailussa tarjottu ruoka, raaka-aineena käytetty EU-ruoka, sekä EU-ruoasta tehty resepti.

Taulukko 1. Työttömien ruokailuiden ruokailijamäärät, ruokalistat, käytetty EU-ruoka sekä EU-ruoasta tehdyt reseptit

Ruokailupäivät	Ke 8.1.	Ke 15.1.	Ke 22.1.	Ke 29.1.
Ruokailijamäärä	31	31	40	48
Ruokalista	Makkarakastike Perunat Makaronilaatikko Vihersalaatti Puolukkahillo Sämpylä, itse leivottu	Hernekeitto	Uunibroileri Currykastike Perunat ja riisi Vihersalaatti Sämpylä, itse leivottu	Pyttipannu Makaronilaatikko Kalasalaatti Kaali-kurpitsaraaste Puolukkahillo
Jälkiruoka	Kahvi ja kastamiset	Kahvi ja kastamiset	Kahvi ja kastamiset Köyhät ritarit, kermavaahto ja hillo	Kahvi ja kastamiset Mustikkapiirakka Myslikeksit
EU-ruoka mitä käytetty ruoissa	Vehnäjauho Makaroni Maitojauhe Sämpyläjauho Kaurahiutale	Sika-nauta säilyke Maitojauhe Vehnäjauho	Vehnäjauho Maitojauhe Sämpyläjauho Kaurahiutale	Sika-nauta säilyke Makaroni Maitojauhe Hedelmämysli Vehnäjauho
EU-ruoasta tehty resepti	Makaronilaatikko	Pannukakku	Sämpylät	Myslikeksit

Ruokailuissa pyrittiin huomioimaan monia joukkoruokailun laatutekijöitä (Joukkoruokailun kehittäminen 2010, 36). Ruoat tehtiin maistuviksi ja herkullisen näköisiksi. Ruokailutilan viihtyvyyteen kiinnitettiin huomiota ja ruokapöytä katettiin houkuttelevaksi. Ruoan ravitsemuksellista laatua huomioitiin laittamalla ruokasaliin esille juliste lautasmallista. Lautasmalli on Valtion ravitsemusneuvottelukunnan ohje hyvän aterian koostamiseen, missä suositusten mukainen ruokavalio toteutuu. Lautasmallin mukaan puolet lautasesta täytetään kasviksilla, neljännes liha-, kala- tai munaruoalla ja neljännes pääruoan lämpimällä lisäkkeellä. Lisäksi lautasmalliin kuuluvat ruokajuoma, leipä, pehmeä kasvirasvavete sekä mahdollinen jälkiruoka. (Lautasmalli, [Viitattu 2.5.2014].)

Ruokailijoille haluttiin antaa vaikutelma, että he olivat tervetulleita ja odotettuja asiakkaita. Tunnelman luojana ruokailuissa oli aina paikalla kiirettämiä seurakunnan

työntekijöitä, joiden kanssa ruokailijat saivat halutessaan keskustella. Ruokailu aloitettiin aina ruokarukouksella.

5.5.4 Ruokailun hinnoittelu

Työttömien ja vähävaraisten ruokailussa aterian hinta oli 1,70 euroa. Hinta määräytyi Maa- ja metsätalousministeriön määräyksen mukaan. ”Jos EU-ruokaa käytetään aterioiden valmistukseen (vaikka vähäisessäkin määrin), saa aterioista peräenintään 1,70 euron maksun”. (Hakuopas 2011, 12.)

Näinkin pienellä ruokamaksulla saatiin katettua ruokailuiden raaka-ainekustannukset. Yhden aterian raaka-aineiden hinnaksi tuli keskimäärin 0,87 euroa. Raaka-ainekustannukset saatiin pidettynä alhaisina EU-ruoan ja lahjoituselintarvikkeiden avulla. Taulukossa 2 on nähtävissä ruokailuiden ruokamaksut ja raaka-ainekulut.

Taulukko 2. Työttömien ruokailuiden ruokamaksut ja raaka-ainekulut

Ruokailupäivät	Ke 8.1.	Ke 15.1.	Ke 22.1.	Ke 29.1.	Yhteensä
Ruokamaksut €	52,7	52,7	68,9	80,8	255,1
Raaka-ainekulut €	22,4	17,86	57,65	33,32	131,23
Erotus €	30,3	34,84	11,25	47,38	123,77

Ruokamaksu oli arvonlisäveroton. Kirkkohallituksen arvonlisävero-oppaassa (Tuonen, [viitattu 23.4.2014], 14) todetaan seuraavasti:

Seurakunta voi järjestää kirkkolain mukaisten tehtävien yhteydessä seurakuntalaisille maksutonta tai vapaaehtoiseen maksuun perustuvaa ruokailua. Tällöin ruokailun järjestämisen voidaan katsoa liittyvän seurakunnan varsinaiseen toimintaan ja se voidaan käsitellä arvonlisäverottomana. Jos ruokailusta peritään käypä hinta ja sen voidaan katsoa kilpailevan ravintola- ja ateriapalveluita tarjoavien elinkeinonharjoittajien kanssa, ruokailun järjestäminen voidaan tulkita liiketoiminnaksi.

Aterian hinta sisälsi lämpimän ruoan, salaatin, leivät, ruokajuomat ja jälkiruoan. Ruokaa sai hakea lisää samaan hintaan niin monta kertaa kuin halusi. Ruokaa myytiin myös mukaan ja kaikkein vähävaraisimmille ruokaa annettiin ilmaiseksi.

5.5.5 Ruokailun tulokset

Ruokailuiden järjestämisen keskeisin tavoite oli saada edustava otos vastauksia kyselyyn. Tavoite saavutettiin, kyselyyn vastasi 98 ruokailijaa mikä oli riittävä otos tutkimuksen onnistumisen kannalta. (Hirsjärvi ym. 2009, 195.) Lisäksi haluttiin saada selvyys, tuleeko työttömien ja vähävaraisten ruokailuun asiakkaita Karvias- sa. Ruokailuun tuli asiakkaita hyvin. Kaikissa tammikuun ruokailuissa kävi yhteensä 150 ruokailijaa, mikä on suuri määrä Karvian kokoisella paikkakunnalla. Ensimmäisessä ja toisessa ruokailussa kävi 31 ruokailijaa, kolmannessa 40 ruokailijaa ja neljännessä 48 ruokailijaa. Ruokailun saadessa enemmän tunnettavuutta, ruokailijamäärät kasvoivat.

Ruokailuiden tavoitteena oli myös opastaa ja motivoida ruokailijoita EU-ruoan käyttöön ruoanvalmistuksessa. Kaikissa ruokailuissa käytettiin raaka-aineena EU-ruokaa ja yhdestä tarjottavasta ruokalajista tehtiin resepti. Reseptit olivat tarjolla ruokailijoille mukaan otettaviksi. Ruoka maistui, sitä syötiin runsaasti ja tehdyt reseptit herättivät ruokailijoissa mielenkiintoa. Moni ruokailija otti reseptejä mukaan ruokailusta, ja reseptejä on kysely diakoniatoimistosta vielä koeruokailuiden jälkeenkin.

Lisäksi ruokailuiden tavoitteena oli, että seurakunnan työntekijät ja tutkijat havainnoivat asiakkaiden suhtautumista työttömien ja vähävaraisten ruokailuun. Diakonissa kierteli keskustelemassa asiakkaiden kanssa ruokailun aikana. Keskusteluissa tuli esiin asiakkaiden tyytyväisyys ruokailun järjestämisestä. Järjestäminen koettiin kirkolle kuuluvaksi asiaksi. Ruokarukous ja ruokailun aikana tapahtuva keskustelu koettiin tärkeäksi. Moni yksinasuva kertoi ruokailulla olevan sosiaalista merkitystä ja saavansa sieltä vertaistukea. Kirkon alkaessa järjestämään työttömien ruokailuja, juuri vertaistuen saaminen on ollut yksi kirkon tavoitteista arjessa selviytymiseen (Malkavaara 2002, 295).

Moni kehui hyvää ruokaa ja ilmapiiriä. Asiakkaat arvostivat myös mahdollisuutta saada ruokaa kotiin. Ruoan edullisuutta ja mahdollisuutta hakea ruokaa lisää pidettiin tärkeänä. Kiitoksia antoivat erityisesti yksinasuvat miehet, jotka eivät itse valmista ruokaa kotona. Monelle ruokailijalle ruokailu oli viikon ainoa lämmin ateriala, koska jotkut eivät pystyneet valmistamaan ruokaa kotonaan fyysisen tai psyykkisen kuntonsa vuoksi. Näitä asiakkaita oli esimerkiksi huonokuntoiset vanhukset tai päihdeongelmaiset.

Tutkijoiden havaintojen mukaan yleisvaikutelma ruokailuissa oli kiireettömyys ja lämminhenkisyys. Monella asiakkaalla oli tarve keskustella ja kommentoida ruokailuja. Työttömien ja vähävaraisten ruokailun kokeilua pidettiin tärkeänä ja sen toivottiin jatkuvan. Moni kävi keittiön puolella kiittelemässä hyvää ruokaa ja tiedustelemassa seuraavan kerran ruokalistaa. Yhteenvetona voidaan todeta, että kaikki ruokailulle asetetut tavoitteet saavutettiin.

Seurakunnalle työttömien ja vähävaraisten ruokailun järjestäminen antoi kokonaisuudessaan positiivista huomiota. Seurakunnan yhteyteen saatiin uutta väkeä, kun ruokailujen ansiosta kynnys tulla seurakuntatalolle madaltui. Moni asiakkaista oli sellaisia, jotka eivät yleensä käyneet seurakunnan järjestämässä tilaisuuksissa. Seurakunnan työntekijät kokivat kontaktin saamisen näihin ihmisiin tärkeäksi. Ruokailun yhteydessä oli luontevaa kertoa heille myös muusta seurakunnan toiminnasta. Lisäksi seurakunnan kirkkoneuvosto antoi kiitosta ja kannustusta ruokailun järjestämisestä, koska työttömien ja vähävaraisten ruokailu nähtiin olevan olennainen osa diakoniatyön ydintä. Työttömien ja vähävaraisten ruokailu oli lähimmäisen kohtaamista ja auttamista, mitä seurakunnan diakonissakin on todennut diakoniatyön olevan (Kokko 2014).

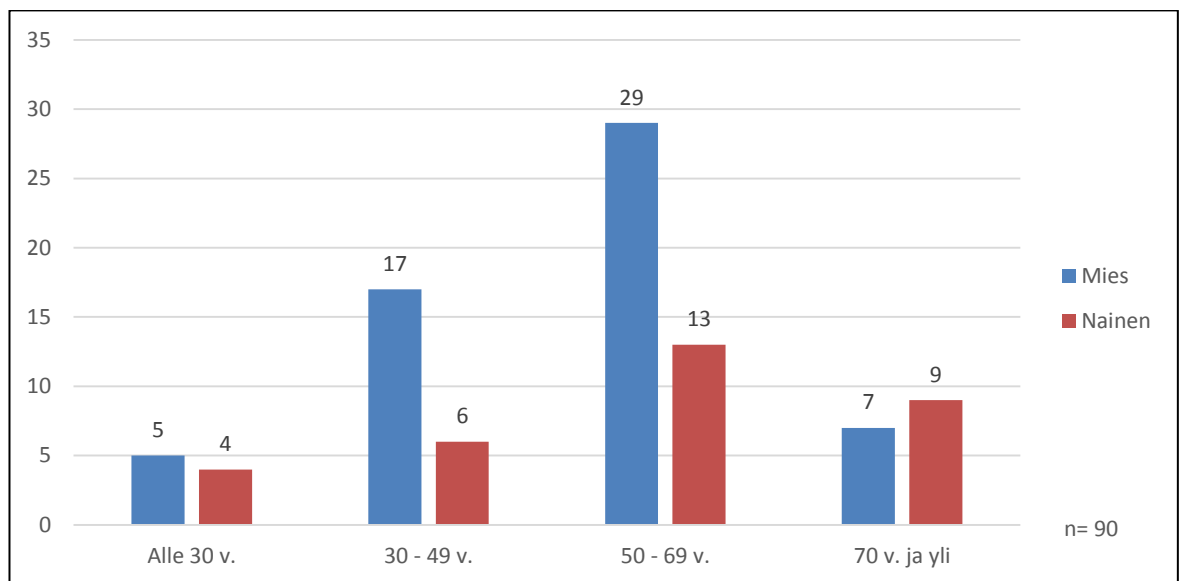
Koeruokailuiden jälkeen Työttömien ja vähävaraisten ruokailut saatiin jatkamaan puoleksi vuodeksi ja ruokailu nimettiin Diakoniaruokailuksi. Seurakunnalle ilmoitettiin vapaaehtoistyöntekijä, joka oli kiinnostunut jatkamaan ruokailun järjestämistä. Näin ruokailuihin tuli vain yhden viikon tauko. Ruokailujen jatkon myötä seurakunta pystyi jatkamaan ruokalahjoitusten vastaanottamista laajan kauppaketjun toimijalta. Lahjoitusruokien laajempaa varastointia on mahdollistanut seurakunnalle hankitut kaksi uutta pakastinta. Karvian seurakunnan ruoka-apu kuvastaakin koko kirkon lisääntyneen ruoka-avustamisen suuntaa, kun ruoka-apu lisääntyi

vuonna 2013 yli kolmasosan edelliseen vuoteen verrattuna. Lisääntyneen ruokaavun on mahdollistanut muun muassa se, että monet seurakunnat ovat pystyneet lisäämään päivämäärävanhenevan lahjoitusruoan jakelua. (Kirkon ruokaavustuksen määrä 2014.)

5.6 Kyselyn tulokset

5.6.1 Taustatiedot

Kaikissa neljässä tammikuun ruokailuissa kävi yhteensä 150 ruokailijaa, joista kyselyyn vastasi 98. Vastausprosentiksi muodostui 65 %. Vastaajista oli 64 miehiä ja 34 naisia. Vastaajista nuorin oli 23-vuotias ja vanhin 80-vuotias. Suurin osa vastaajista oli 50–69 vuotiaita (Kuvio 11).

Kuvio 11. Ruokailijoiden sukupuoli- ja ikäjakaumat.

Kyselyyn vastanneista yli puolet asui yksin ja yksinasuvista miehiä oli 81 %. Suurimmalla osalla vastaajista 74 %:lla ei ollut lapsia. Lapsettomista 73 % oli miehiä ja 27 % naisia. Kaikista vastaajista 14 %:lla oli alle 12-vuotiaita lapsia ja 12 %:lla oli yli 12-vuotiaita lapsia.

Kyselyyn vastanneista yli puolet 51 % oli eläkeläisiä. Työttömiä oli 43 % ja vastaajista 6 % oli elämäntilanteessa jokin muu, lomautettuna tai äitiyslomalla. (Taulukko 3.)

Taulukko 3. Kyselyyn vastanneiden elämäntilanteet

Elämäntilanne	Mies	Nainen	Kaikki yhteensä
Työtön	50 %	30 %	43 %
Eläkeläinen	50 %	52 %	51 %
Jokin muu	0 %	18 %	6 %
Kaikki yhteensä	100 %	100 %	100 %
n	62	33	95

Vastaajista 75 % asui taajama-alueella ja 25 % taajaman ulkopuolella. Taajaman ulkopuolelta ruokailuun tulleet asuivat keskimäärin 7 kilometrin etäisyydellä taajamasta. Yksi vastaajista oli naapurikunnasta.

5.6.2 Kokemukset ruokailusta

Kaikista kyselyyn vastanneista 9 vastaajaa osallistui ruokailuun joka kerta, 19 vastaajaa kolme kertaa, 27 vastaajaa kaksi kertaa ja 40 vastaajaa yhden kerran. Ruokailuun joka kerta osallistuneista vastaajista 5 oli eläkeläisiä, työttömiä oli 3 ja josain muussa elämäntilanteessa oli 1 vastaaja. (Taulukko 4.)

Taulukko 4. Ruokailuihin osallistuminen elämäntilanteen mukaan

Ruokailukerrat	Työtön	Eläkeläinen	Jokin muu	Kaikki yhteensä
1 kertaa	20	18	2	40
2 kertaa	10	15	2	27
3 kertaa	8	10	1	19
4 kertaa	3	5	1	9
n	41	48	6	95

Taulukko 5 kuvaa ruokailijoiden mielipiteet ruoista. Vastajat pitivät ruokia erittäin hyvinä tai hyvinä.

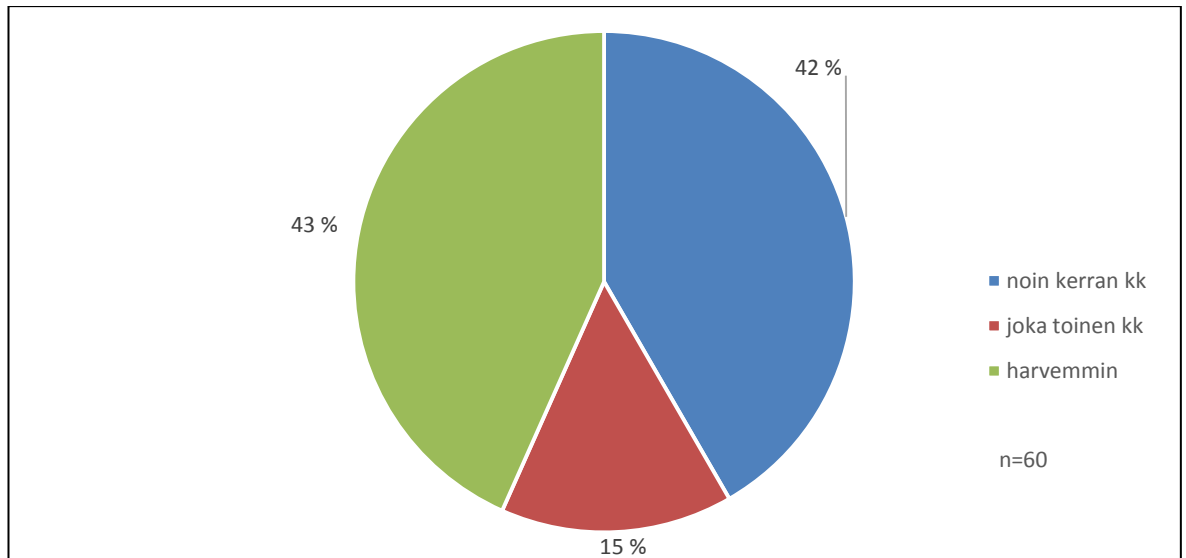
Taulukko 5. Ruokien maistuvuus neljänä ruokailukertana

Mielipide ruoasta	8.1.	15.1.	22.1.	29.1.
Erittäin hyvää	75 %	50 %	67 %	38 %
Hyvää	25 %	50 %	33 %	62 %
Ei maistu minulle	0 %	0 %	0 %	0 %
Kaikki yhteensä	100 %	100 %	100 %	100 %
n	20	22	27	29

Vastajista 23 % ilmoitti käyneensä työttömien ruokailuissa myös muilla paikkakunnilla. Ruokailemassa oli käyty Kauhajoella, Kankaanpäässä, Parkanossa ja Juupajoella.

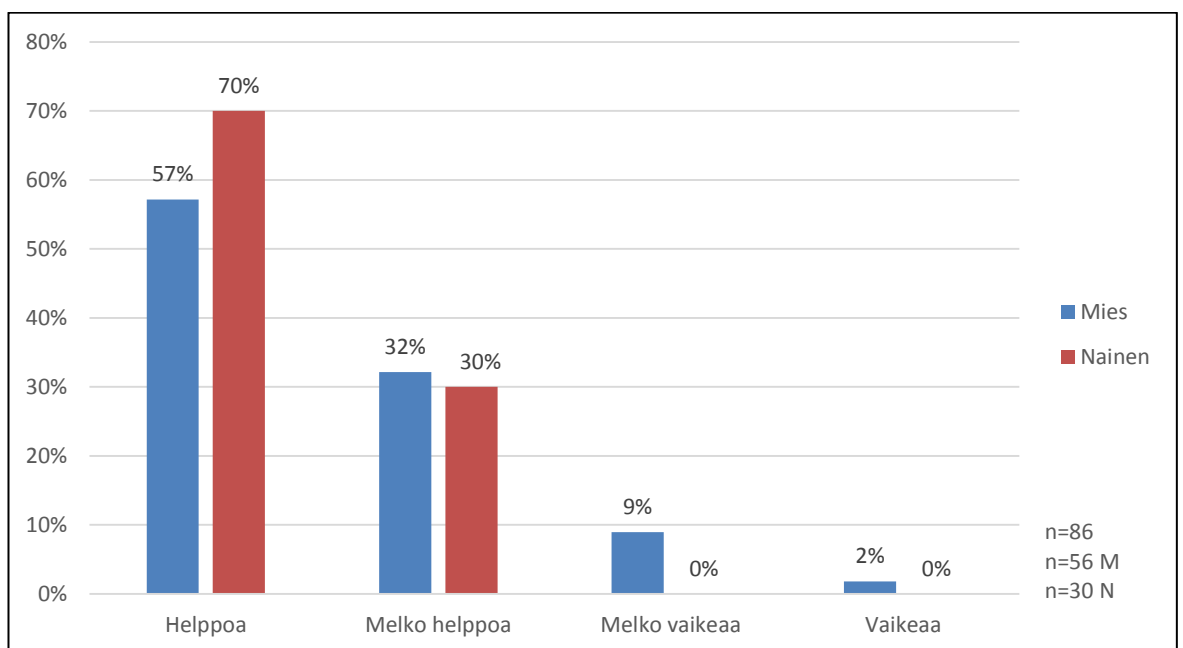
5.6.3 Kokemukset EU-elintarvikeavusta

Vastajilta kysyttiin tiesivätkö he mahdollisuudesta saada EU-ruokaa diakoniatuomistosta. Vastajista 88 % tiesi mahdollisuudesta saada EU-ruokaa. Vastausten mukaan 64 % oli saanut EU-ruokaa. EU-ruokaa saaneista 42 % sai EU-ruokaa noin kerran kuussa ja loput joka toinen kuukausi tai harvemmin (Kuvio 12).

Kuvio 12. EU-ruoan saantikerrat diakoniatoimistosta.

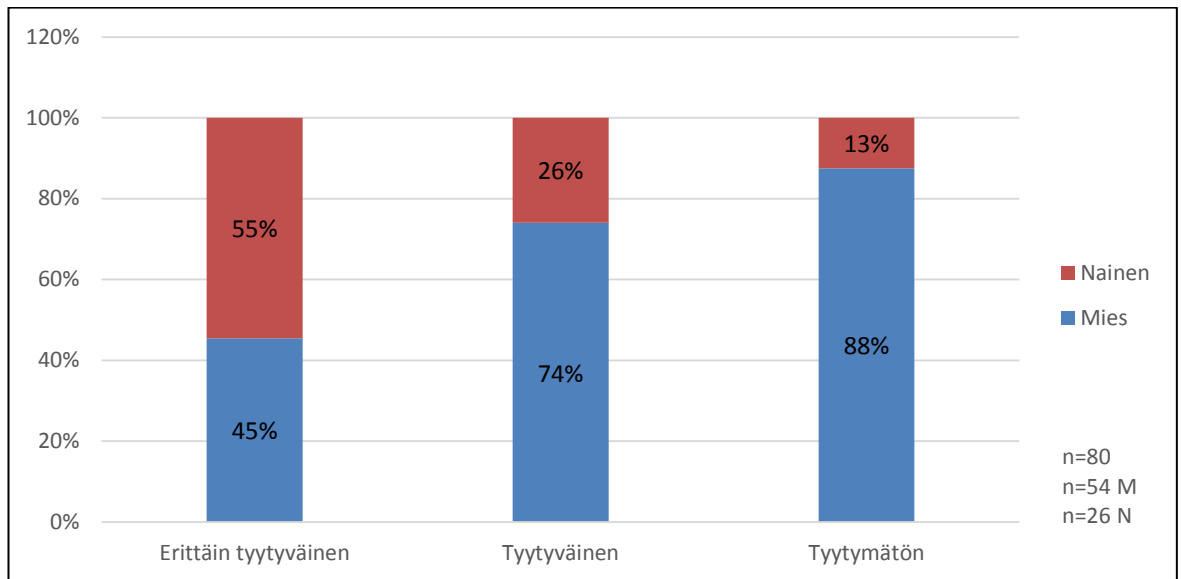
EU-ruoan saamisen diakoniatoimistosta koki helpoksi suurin osa 62 % vastaajista. EU-ruoan saamisen koki melko helpoksi 31 %, melko vaikeaksi 6 % ja vaikeaksi 1 %. Naiset kokivat EU-ruoan saamisen helpommaksi kuin miehet (Kuvio 13).

Kuvio 13. Kokemukset EU-ruoan saamisesta diakoniatoimistosta sukupuolen mukaan

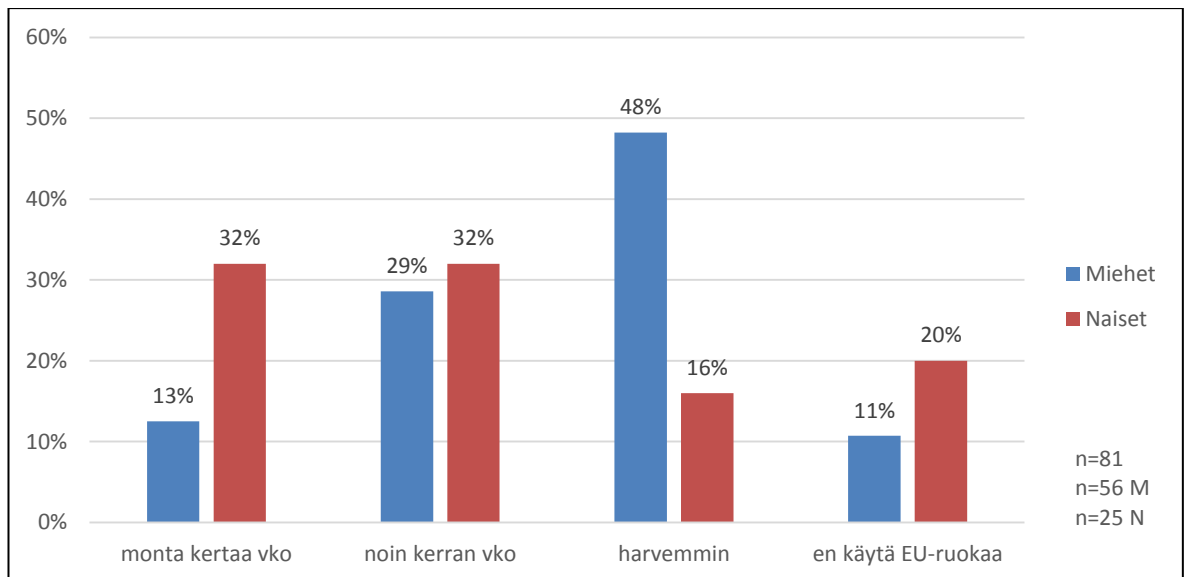
Vastaajista EU-ruoan sisältöön oli erittäin tyytyväisiä 28 %, tyytyväisiä 63% ja tyytymättömiä 10 %. Vastaajista kukaan ei ollut erittäin tyytymätön EU-ruokaan. Su-

kupuolittain eroavaisuutta oli eniten EU-ruokaan tyytymättömien kohdalla (Kuvio 14).

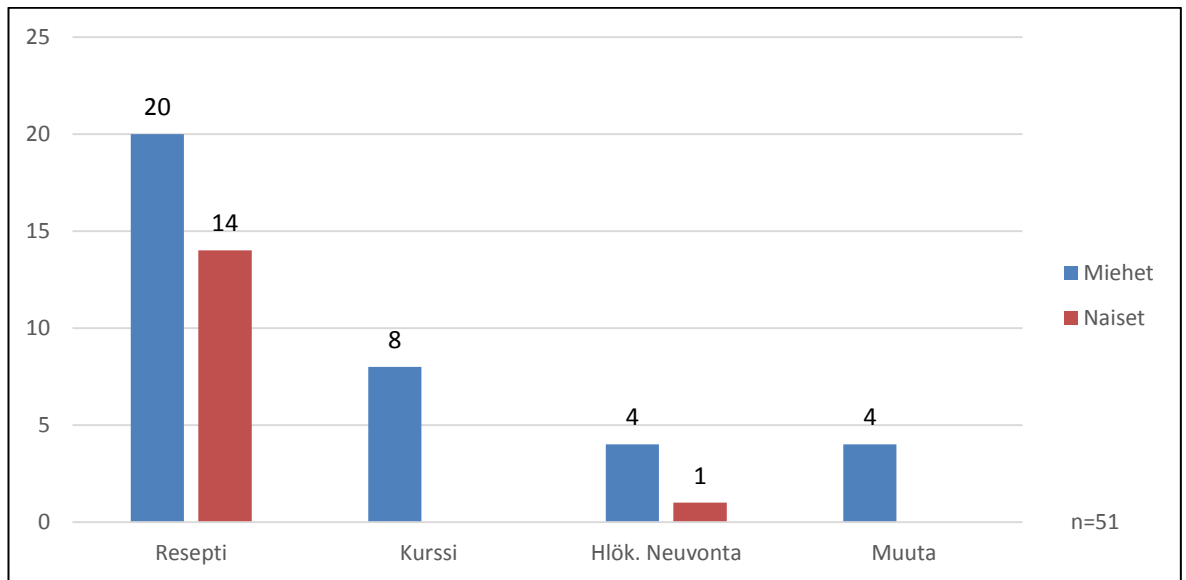
Kuvio 14. Tyytyväisyys EU-ruoan sisältöön sukupuolen mukaan.

Vastaajilta kysyttiin, kuinka he käyttävät EU-ruokaa ruoanvalmistuksessa. Kaikki vastaajat tekevät ruokaa ja heistä ruoanvalmistuksessa EU-ruokaa käytti 86 % (Kuvio 15).

Kuvio 15. EU-ruoan käyttö ruoanvalmistuksessa sukupuolen mukaan.

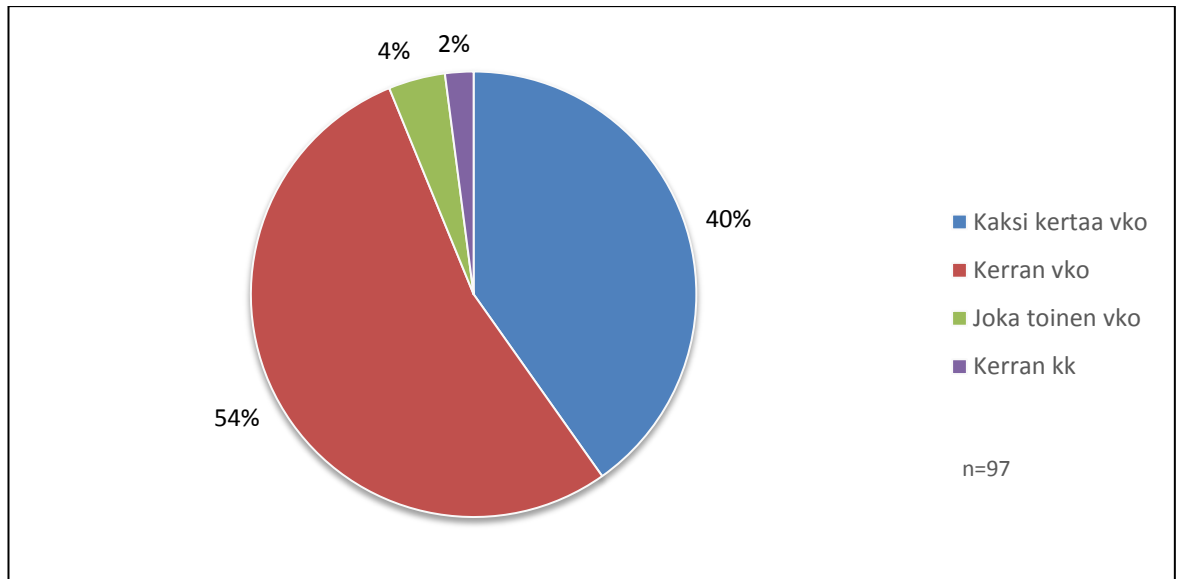
Vastaajista 58 % toivoi neuvontaa ja vihjeitä EU-ruoan käytöstä ruoanvalmistuksessa. Neuvontaa ja vihjeitä toivoneista 34 vastaajaa toivoi reseptejä, 8 vastaajaa ruoanvalmistuskursseja ja 5 vastaajaa henkilökohtaista neuvontaa (Kuvio 16).

Kuvio 16. Toiveet EU-ruoan käytön neuvonnasta sukupuolen mukaan.

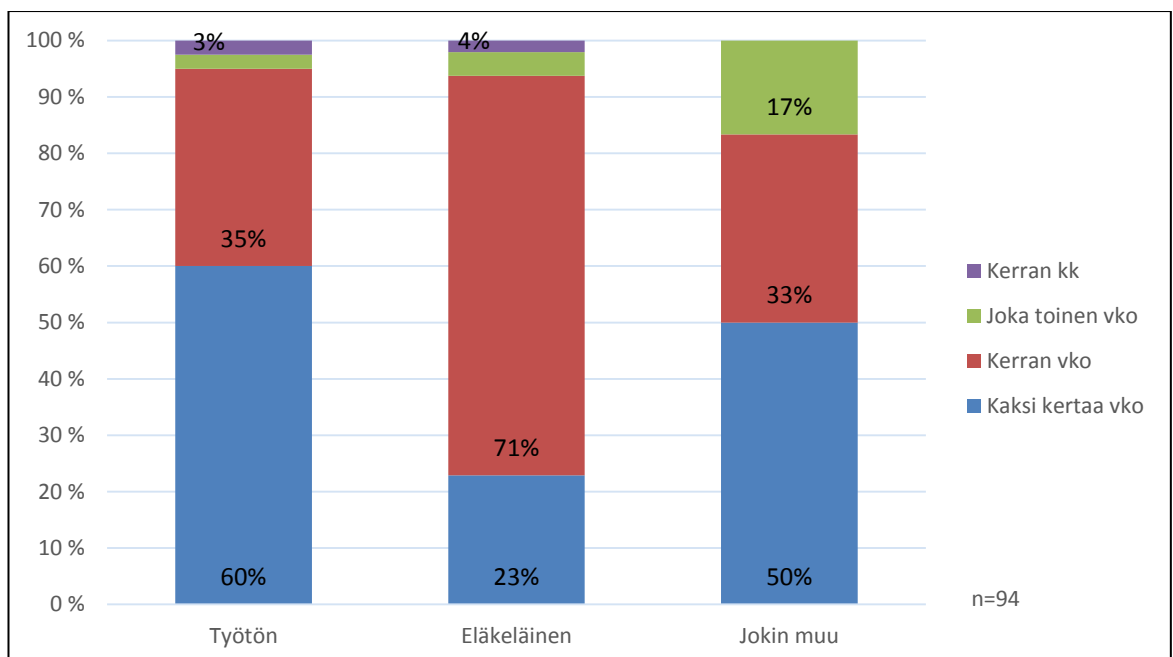
5.6.4 Toiveet ruokailujen jatkosta

Kyselyyn vastaajilta kysyttiin pitäisikö työttömien ja vähävaraisten ruokailun olla säännöllistä ja kuinka useasti ruokailuja tulisi järjestää. Vastaajista 98 % toivoi ruokailun järjestämistä säännöllisesti ja 54 % toivoi ruokailuja olevan kerran viikossa (Kuvio 17).

Kuvio 17. Toiveet ruokailukertojen määrästä.

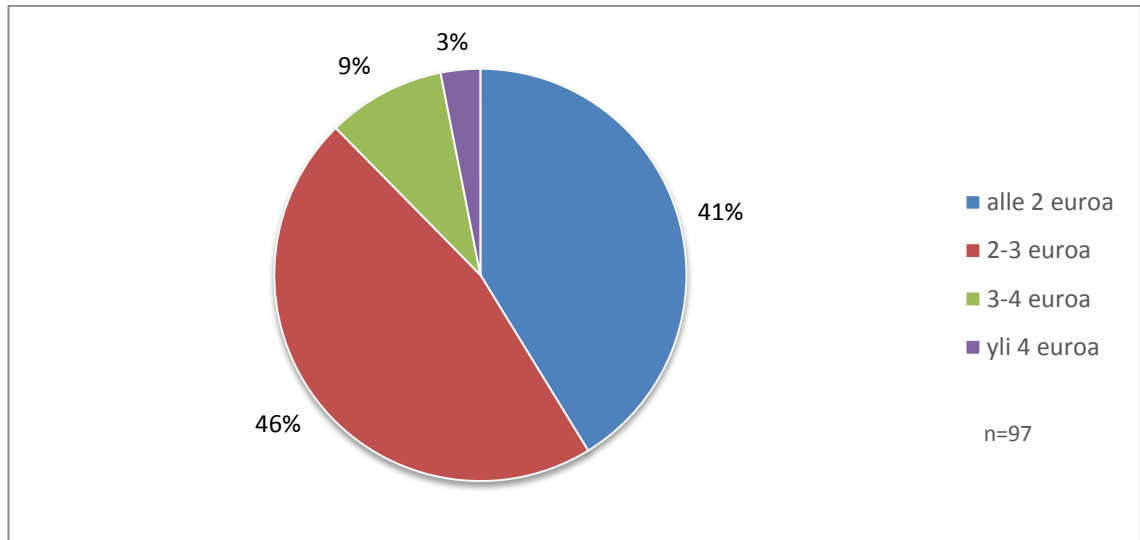
Vastaajien elämäntilanteet vaikuttivat toiveisiin ruokailukertojen määristä. Eläkeläisistä 71 % toivoi ruokailun olevan kerran viikossa. Työttömistä 60 % ja jokin muu vastanneista 50 % toivoi ruokailun olevan kaksi kertaa viikossa (Kuvio 18).

Kuvio 18. Toive ruokailukertojen määrästä elämäntilanteen mukaan.

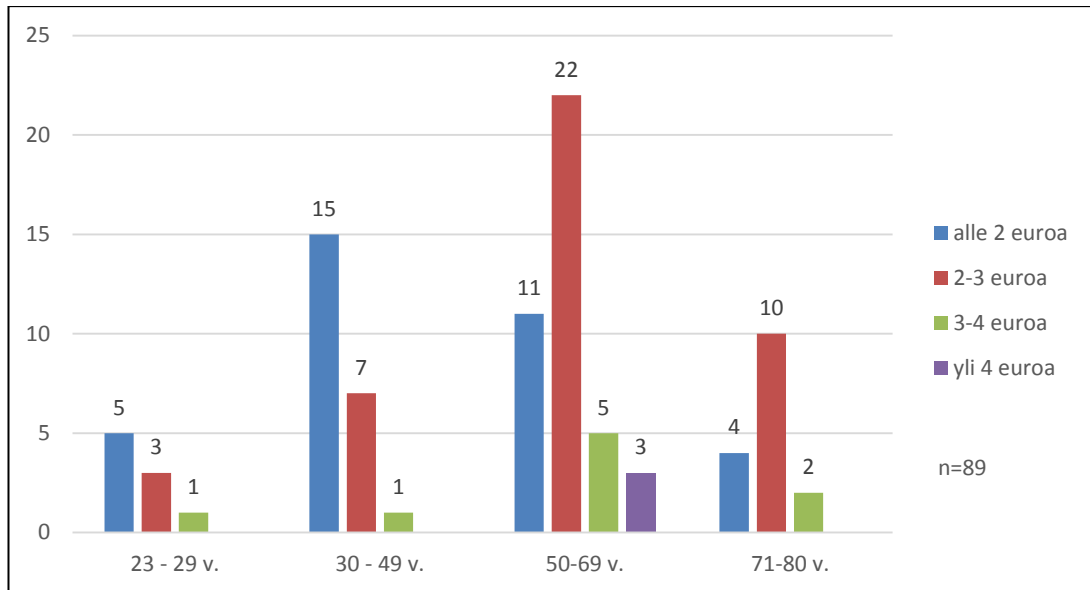
Vastaajista 89 % kävisi ruokailemassa joka kerta, jos ruokailuja järjestettäisiin kerran viikossa. Suurin osa vastaajista 88 % toivoi ruokailupäiväksi keskiviikkoa, joka on Karviassa vakiintunut asiointipäivä.

Vastaajilta kysyttiin minkä summan maksimissaan he olisivat valmiita maksamaan ruoasta. Vastaajista 41 % ilmoitti summan olevan alle kaksi euroa ja 46 % oli valmis maksamaan 2–3 euroa (Kuvio 19).

Kuvio 19. Maksimisumma mikä ruoasta maksettaisiin.

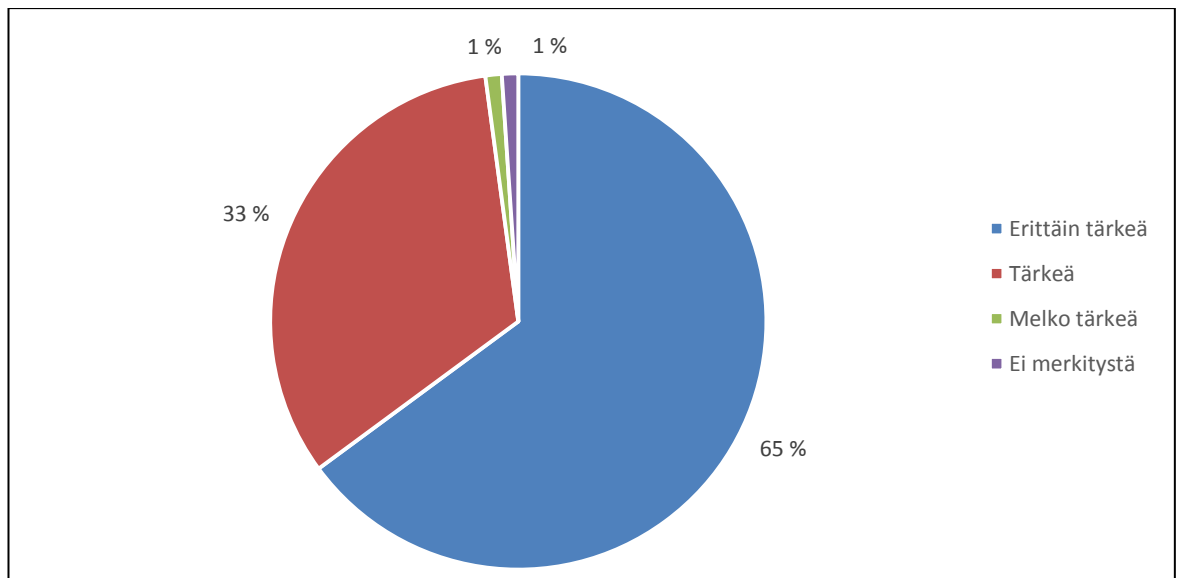
Vastaajien maksuhalukkuudessa oli eroavaisuutta ikäjakaumittain. Alle 30-vuotiaiden ja 30–49 vuotiaiden suosituin maksimisumma ruoalle oli alle 2 euroa. Suosituin maksimisumma 50–69 vuotiailla ja yli 70 vuotiailla oli 2–3 euroa. Pieni osa vastaajista oli valmis maksamaan ruoasta yli 4 euroa (Kuvio 20).

Kuvio 20. Maksimisumma mikä ruoasta maksettaisiin ikäjakauksen mukaan.

5.6.5 Ruokailujen merkitys

Kyselyyn vastanneilta kysyttiin mielipiteitä ruokailun merkityksestä. Vastaajista 65 % piti työttömien ja vähävaraisten ruokailua erittäin tärkeänä. Ainoastaan 1 % vastaajista koki, ettei ruokailulla ollut merkitystä (Kuvio 21).

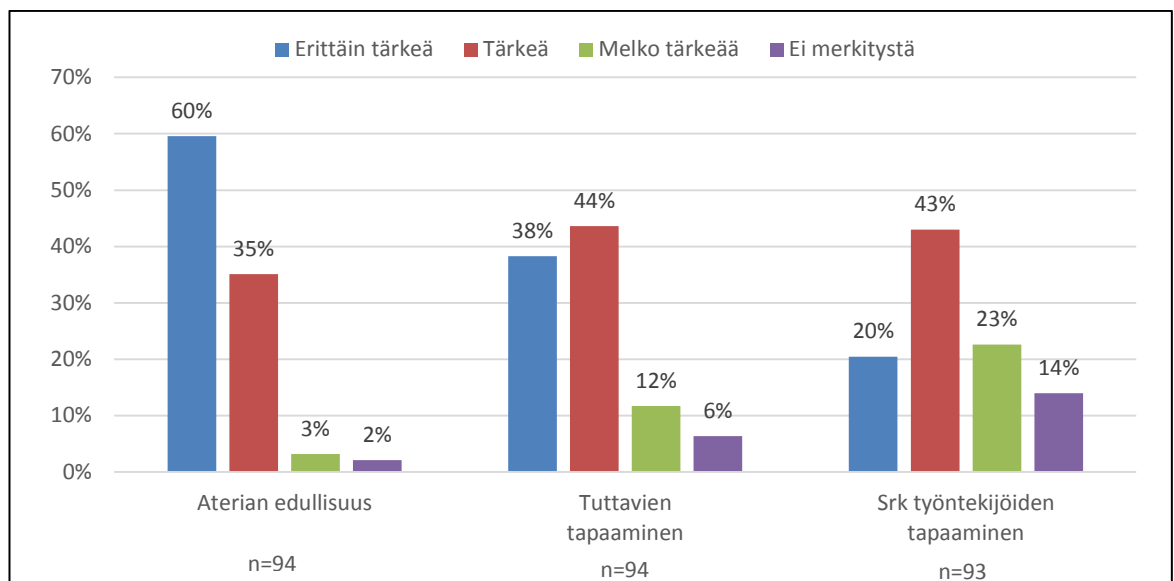

Kuvio 21. Mielipiteiden jakautuminen ruokailun merkityksestä.

Vastaajilta kysyttiin oliko aterian edullisuudella, tuttavien tapaamisella ja seurakunnan työntekijöiden tapaamisella merkitystä ruokailussa. Aterian edullisuuden

vastaajista koki erittäin tärkeäksi 60 %, tärkeäksi 35 % ja melko tärkeäksi 3 %. Aterian edullisuudella ei ollut merkitystä 2 % vastaajista.

Tuttavien tapaamisen ruokailun yhteydessä koki erittäin tärkeäksi 38 %, tärkeäksi 44 % ja melko tärkeäksi 12 %. Tuttavien tapaamisella ruokailussa ei ollut merkitystä 6 %:lla vastaajista. Seurakunnan työntekijöiden tapaamisen ruokailun yhteydessä koki 20 % erittäin tärkeäksi, tärkeäksi 43 % ja melko tärkeäksi 23 %. Seurakunnan työntekijöiden tapaamisella ruokailussa ei ollut merkitystä 14 %:lla vastaajista (Kuvio 22).

Kuvio 22. Mieliteiden jakautuminen aterian edullisuudesta, tuttavien tapaamisesta ja srk:n työntekijöiden tapaamisesta ruokailun yhteydessä.

Vastaajilta kysyttiin toivottiinko ruokailun yhteyteen seurakunnan järjestämää ohjelmaa. Vastaukset jakaantuivat lähes tasan. Ruokailun yhteyteen seurakunnan järjestämää ohjelmaa toivoi 47 % vastaajista ja 53 % ei toivonut ohjelmaa.

Kysymyslomakkeen viimeisenä kysymyksenä kysyttiin vapaamuotoisia kommentteja ja toiveita ruokailusta tai EU-ruoasta. Kommentteja saatiin 35, joista lähes kaikki oli positiivisia ja kannustavia (Liite 5).

6 POHDINTA JA JOHTOPÄÄTÖKSET

Tämän opinnäytetyön aihe oli ajankohtainen ja tarpeellinen. Alun perin väliaikaisesti tarkoitettu ruoka-apu on muodostunut jatkuvaksi ja pysyväksi osaksi seurakuntien diakoniatyötä. Vuonna 2013 seurakunnat ovat lisänneet ruoka-avustamista yli kolmasosan edellisvuoteen verrattuna. Seurakuntien ruoka-aputyössä huomaa selkeästi, kuinka yhteiskunnassamme ihmisten eriarvoisuus on lisääntynyt. Ruoka-apua hakevat yhä enemmän myös niin sanotut tavalliset lapsiperheet. Tämä kuvastaa yhteiskunnan turvaverkkojen aukkoja. (Kirkon ruoka-avustuksen määrä 2014.)

Ruoka-avun kysynnän arvioidaan jopa kasvavan tulevaisuudessa. Merkittävimpinä tekijöinä katsotaan olevan taloudellinen niukkuus ja elinkustannusten nousu. (Ohi-salo ym. 2013, 53.) Taloudellista niukkuutta voi nähdä lisäävän myös Suomen hallituksen julkisen talouden sopeuttamissuunnitelmat vuosille 2015–2018. Suunnitellut sopeutustoimet tehdään veronkiristyksinä ja menoleikkauksina. Leikkauksia tulee useisiin eri kohteisiin, muun muassa lapsilisiä ja ansiosidonnaista työttömyysturvaa leikataan. (Hallitus sopi budjettikehyksistä 2014).

Tässä opinnäytetyössä keskeisimpänä tavoitteena oli selvittää onko Karvian seurakunnassa tarvetta työttömien ja vähävaraisten ruokailun säännölliselle järjestämiselle. Lisäksi tavoitteena oli selvittää, miten tulevat ruokailut tulisi järjestää. Tavoitteena oli myös selvittää EU-elintarviketuen käyttömahdollisuutta ruokailussa, sekä paikkakunnan elintarvikeyrittäjien halukkuutta lahjoittaa päiväsvanhenevia tai ylijäämä elintarvikkeita työttömien ja vähävaraisten ruokailuun. Opinnäytetyö toteutettiin järjestämällä työttömien ja vähävaraisten ruokailuja Karvian seurakuntatalolla koeluonteisesti keskiviikkoisin tammikuussa 2014. Ruokailujen yhteydessä järjestettiin kysely, jossa selvitettiin ruokailuun osallistuneiden mielipiteitä ruokailun mahdollisesta jatkosta ja toteuttamistavasta.

Opinnäytetyölle asetetut tavoitteet saavutettiin. Tutkimustuloksista nousi selvästi esiin, että seurakunnassa on tarvetta järjestää työttömien ja vähävaraisten ruokailua säännöllisesti osana diakoniatyön ruoka-aputoimintaa.

Vastaajista 98 % toivoi ruokailun järjestämistä säännöllisesti ja 54 % toivoi ruokailuja olevan kerran viikossa. Kaikkiin ruokailuihin osallistui yhteensä 150 ruokailijaa, mikä on pienellä paikkakunnalla merkittävä määrä. Ruokailun merkittävyyden huomasi jo ensimmäisessä ruokailussa, jossa kävi 31 ruokailijaa. Myös kyselyn vastaukset vahvistivat asian, ainoastaan 1 % vastaajista koki, että ruokailuilla ei ole merkitystä. Tutkimustuloksista vahvistui tieto, että karvialaisia oli käynyt ruokailuissa myös muiden paikkakuntien järjestämässä työttömien ruokailuissa (Kokko 2014). Myös tämä tieto tuki työttömien ja vähävaraisten ruokailun järjestämisen tarpeellisuutta

Ruokailuun osallistuneista eläkeläisten osuus 51 % oli suurempi kuin työttömien osuus 43 %. Tämä vaikutti työttömien ja vähävaraisten ruokailun nimeen. Ruokailu nimettiin myöhemmin Diakoniaruokailuksi. Suurin osa ruokailuihin osallistuvista oli yksinasuvia miehiä. Ulla Pesolan (2009, 37) mukaan ruoanvalmistus voi olla kynnykskysymys monelle yksinasuvalle, etenkin miehelle. Syynä tähän voi olla, että ei ole välineitä, taitoa tai edes paikkaa missä ruokaa voisi valmistaa. Kirkkopalveluiden mukaan lapsiperheet ovat seurakuntien jakaman EU-ruoan suurin asiakasryhmä (EU-elintarviketuki, [Viitattu 5.5.2014]). Todennäköisesti Karviassa lapsiperheet suosivat ruoka-avun saamisessa mieluummin diakoniatoimistossa jaettavia ruokakasseja, koska lapsiperheitä osallistui koeruokailuihin huomattavan vähän.

Tutkimustuloksista nousi selkeästi esiin myös vastaajien mielipiteet ruokailun jatkosta. Ruokailuja toivottiin toteutettavan kerran viikossa, keskiviikkoisin. Keskiviikko on hyvä vaihtoehto ruokailupäiväksi monesta syystä. Seurakunnan kannalta keskiviikko on hyvä päivä ruokailulle, koska keskellä viikkoa seurakuntatalon keittiö ja sali oli vähemmällä käytöllä. Lisäksi keskiviikosta on muodostunut Karviassa suosittu asiointipäivä. Tällöin keskustassa on paljon väkeä liikkeellä ja kaupoissa on usein edullisia tarjouksia. Karvian kunta järjestää myös keskiviikkoisin kyläkytytyksiä sivukyliltä keskustaan. Kyselyyn vastanneista vain 25 % tuli ruokailuun taajaman ulkopuolelta, mikä voi kertoa kulkuyhteyksien ongelmista. Kyläkytytyksien aikataulumuutosten myötä ruokailijoita saattaisi osallistua ruokailuun enemmän myös taajaman ulkopuolelta.

Opinnäytetyön tavoitteena oli myös selvittää EU-ruoan käyttömahdollisuutta ruokailun järjestämisessä. EU-ruokaa saa käyttää raaka-aineena ruokailuissa tarkko-

jen määräysten mukaisesti (Hakuopas 2011, 12). Määräysten mukaan esimerkiksi aterian hinta on 1,70 euroa, jos raaka-aineena käytetään vähäinenkin määrä EU-ruokaa. Määrätyllä maksulla ei saada todellisuudessa katettua kaikkia ruokailusta aiheutuvia kustannuksia. Tästä johtuen useat seurakunnat eivät käytä EU-ruokaa raaka-aineena ruokatilaisuuksissa, koska silloin ateriat voidaan hinnoitella todellisia kustannuksia vastaaviksi. Ulla Pesolan (2014) toteaaakin, että määrätyllä ateriamaksulla voi olla vaikutusta seurakuntien EU-ruoka-avun painopisteen siirtymisellä ateriapalveluista ruokakasseihin.

Työttömien ja vähävaraisten ruokailuissa käytettiin EU-ruokaa raaka-aineena, ja ateriamaksu oli määräysten mukainen 1,70 euroa (Hakuopas 2011, 12). Melkein kaikki vastaajat kokivat tärkeäksi juuri aterian edullisuuden. Kyselyn tuloksista nousi esiin myös, että yli puolet vastaajista olisivat olleet valmiita maksamaan ateriarista enemmän. Maksuhalukkuutta löytyi erityisesti iäkkäämmiltä ruokailijoilta. Hintavaihtoehtoista suosituin oli 2–3 euroa. Tällä hinnalla saataisiin paremmin katettua ruokailusta syntyneet kustannukset. Ateriahinnan nostaminen merkitsee kuitenkin sitä, että aterian hintaa määräävää EU-ruokaa ei voi enää käyttää raaka-aineena. Raaka-ainekustannuksia pienentää kuitenkin lähikaupan, leipomon ja puutarhan säännölliset elintarvikelahjoitukset

Tutkimustuloksista selvisi, että osa vastaajista ei tiennyt mahdollisuudesta saada EU-ruokaa diakoniatoimistosta. Tähän seurakunta voi vaikuttaa monipuolistamalla tiedottamista EU-ruoan saantimahdollisuudesta. Tiedottamisella voi myös madaltaa kynnystä avustusruoan hakemiseen. EU-ruokaa käytettiin yleisesti ruoanvalmistuksessa. Yli puolet vastaajista halusivat neuvontaa tai vihjeitä EU-ruoan hyödyntämiseen. Neuvontaa haluavat olivat eniten kiinnostuneita resepteistä. EU-ruoka pohjaisia reseptejä on saatavilla vähän, joten reseptien kehittäminen voisi olla uuden opinnäytetyön aihe.

Kyselyn perusteella EU-ruoan hakeminen diakoniatoimistosta koettiin enimmäkseen helpoksi, mutta osa miehistä koki kuitenkin EU-ruoan hakemisessa vaikeutta. Itä-Suomen yliopiston tekemän tutkimuksen tulokset osoittavat, että ruoka-avun saaminen voidaan kokea nöyryyttäväksi (Eskelinen, [Viitattu 16.4.2014]). Tämä voi olla osittain tekijänä siihen että EU-ruoan hakemisessa koettiin vaikeutta. Pikkarainen (2003) toteaa, että työttömien ruokailuun osallistuminen voidaan kokea vä-

hemmän nöyryyttäväksi, koska ruokailulla on muitakin merkityksiä kuin pelkkä ruoka-apu. Voidaankin miettiä, että onko ruokakassi kaikille avuntarvitsijoille oikeanlainen apu.

Tuttavien ja seurakunnan työntekijöiden tapaaminen ruokailun yhteydessä koettiin tärkeäksi. Tulokset tukevat kirkon ruokailujen järjestämisessä asetettuja tavoitteita. Edullisen ruoan tarjoamisen lisäksi pyritään saamaan asiakkaat tapaamaan toisiinsa ja saamaan vertaistukea. (Malkavaara 2002, 95.)

Lähes puolet vastaajista toivoi ruokailujen yhteyteen seurakunnan järjestämää ohjelmaa. Seurakunnan kannattaisi kokeilla ohjelman järjestämistä, koska vastaajista näinkin iso osa sitä toivoi. Järjestetty ohjelma tekisi seurakunnan toimintaa tutummaksi ruokailijoille. Hartaudellisen ja sielunhoidollisen ohjelman lisääminen ruokailuun voisi lisätä sen hengellistä merkitystä ja ruokailijoiden määrää.

Opinnäytetyön tavoitteena oli myös selvittää Karvian elintarviketoimijoiden halukkuutta lahjoittaa ruokailuun päiväysvanhenevia tai ylijäämä elintarvikkeita. Tutkimuksen mukaan Karviassa on monipuolista kiinnostusta elintarvikelahjoituksiin. Asiaa tiedusteltiin ennen ruokailuita neljältä toimijalta, joista yksi ilmoitti lahjoittavansa elintarvikkeita ruokailuun. Ensimmäisen ruokailukerran jälkeen laajan kaupapakettjun toimija ilmoitti alkavansa lahjoittamaan päivittäin päiväysvanhenevia elintarvikkeita ruokailuun. Ruokien raaka-aineiksi sopivia elintarvikkeita saatiin runsaasti ja ruokalistaa pystyttiin suunnittelemaan viikko kerrallaan lahjoituselintarvikkeiden mukaisesti. Ruokailuun alettiin saamaan elintarvikelahjoituksia myös muilta elintarviketoimijoilta, yhdistyksiltä ja yksityisiltä henkilöiltä. Lisäksi jotkut yrittäjät tukivat työttömien ruokailua myymällä raaka-aineita edullisesti. Lahjoittajien määrä kasvoi ruokailujen edetessä, kun ruokailut saivat tunnettavuutta. Karviassa vaikuttaakin olevan melko lailla yhteisöllisyyttä ja auttamisen halua, koska elintarvikelahjoituksia saatiin runsaasti. Säännöllisesti elintarvikkeita lahjoittava toimija on ollut tyytyväinen, kun syömäkelpoisia elintarvikkeita ei ole tarvinnut heittää roskiin ja jätteen määrä on pienentynyt.

Johtopäätöksenä tutkimustuloksista voi yksiselitteisesti todeta, että työttömien ja vähävaraisten ruokailun järjestäminen säännöllisesti Karvian seurakunnassa on tarpeellista ja toivottua. Tämän tutkimuksen tulokset on saatu tutkittavien omien

mielipiteiden kautta, miten he ovat kokeneet ruokailun tarpeellisuuden. Lisäksi on useita muitakin tekijöitä, jotka puoltavat ruokailun järjestämistä. Ruoka-avusta on tullut Karvian seurakunnassakin kiinteä osa diakoniatyötä, koska avun tarve on pysyvää (Ohisalo ym. 2013, 6). Avun tarvitsijoissa vanhusten ja työttömien osuus on suuri (Karvian kunta, [Viitattu 28.2.2014]). Ruokailuiden järjestäminen tuo seurakunnalle positiivista huomiota, ja kirkon auttamistyö voi olla monelle seurakuntalaiselle tärkeimpiä syitä kirkkoon kuulumiselle (Malkavaara 2014, 13).

Tammikuun ruokailuissa käytettiin osittain raaka-aineena EU-ruokaa. Elintarviketurvatoiminnan muutoksen myötä EU-ruoan saaminen jatkossa on vielä epävarmaa. Seurakunta voi järjestää ruokailuja edullisesti myös ilman EU-ruokaa, koska lahjoitusruokaa on saatavissa säännöllisesti. Säännöllisen ruokailun myötä lahjoitusruokaa ja ruoan lahjoittajia tulisi todennäköisesti enemmän. Näin tapahtui ruokailuiden jatkuessa keväällä 2014.

Seurakunnalle suositellaan ruokailuiden järjestämistä jatkossa seuraavasti:

- ruokailu kerran viikossa
- tarjolla lämmin ruoka, ruokajuoma, leipä, levite ja jälkiruoka
- ruokailupäivä keskiviikko
- aterian hinta 3 euroa
- emännän palkkaus 1,5–2 työpäivää viikossa (suositetaan paikkakuntalaista nuorta)
- apulainen ruokailupäivänä (vapaaehtoistyöntekijä tai kuntouttavassa työtoiminnassa oleva)
- yhteistyötä lisätään säännöllisen lahjoitusruoan varmistamiseksi
- pääraaka-aineena lahjoitusruoka
- ruokailun yhteydessä seurakunnan järjestämää ohjelmaa
- seurakunnan työntekijät osallistuvat ruokailuun.

Seurakunnan toiminnan kehittäminen on mahdollista ruokailuiden ollessa säännöllisiä esimerkiksi seuraavasti:

- Lapsityön järjestämän perhekerhon päivän perjantaista voisi muuttaa keskiviikolle, näin myös kerholaisille ja vanhemmille tarjottaisiin mahdollisuus ruokailuun.
- Kesäaikaan ruokailu järjestetään seurakunnan leirikeskuksessa Rastiaisissa, näin ruokailun yhteyteen tarjottaisiin virkistystoimintaa esimerkiksi saunomista ja uintia.

Yhteistyön lisääminen Karvian kunnan kanssa:

- Neuvotellaan kyläkyödyksien aikataulumuutoksista, jotta ne mahdollistaisivat ruokailun seurakuntatalolla tai Rastiaisissa.
- Neuvotellaan mahdollisuudesta saada ruokailuun käyttöön kunnan ruokapalveluista jäänyttä ylijäämäruokaa (Ruoka-apuun luovutettavat 2013, 3).

LÄHTEET

- Elintarvikeapu yhteisön vähävaraisille vuonna 2012. Ei päiväystä. [Verkkajulkaisu]. Seinäjoki: Maaseutuvirasto. [Viitattu 3.1.2014]. Saatavana: <http://www.mavi.fi/fi/oppaat-ja-lomakkeet/jarjesto-seurakunta/Documents/EUn%20ruokapu%20yhteis%c3%b6n%20v%c3%a4h%c3%a4varaisimmille/EUn%20elintarvikeapu%20yhteis%c3%b6n%20v%c3%a4h%c3%a4varaisille%20v%202012.pdf>
- Esa, M. 18.12.2013. EU:n ruoka-apuun kuukausien tauko: järjestöjen haettava jakelumahdollisuutta uudestaan. [Verkkosivu]. Helsinki: Yle uutiset. [Viitattu 29.12.2013]. Saatavana: http://yle.fi/uutiset/eun_ruoka-apuun_kuukausien_tauko_jarjestojen_haettava_jakelumahdollisuutta_uudestaan/6990537
- Eskelinen, S. Ei päiväystä. Hyvinvointivaltion pohja vuotaa. [Verkkosivu]. Itä-Suomen Yliopisto. Yhteiskuntatieteiden ja kauppatieteiden tiedekunta. [Viitattu 16.4.2014]. Saatavana: http://www.uef.fi/fi/yhka/tutkimusartikkelit/-/asset_publisher/5B2pUhsLzSM0/content/hyvinvointivaltion-pohja-vuotaa?redirect=http%3A%2F%2Fwww.uef.fi%2Ffi%2Fyhka%2Ftutkimusartikkelit%3Fp_p_id%3D101_INSTANCE_5B2pUhsLzSM0%26p_p_lifecycle%3D0%26p_p_state%3Dnormal%26p_p_mode%3Dview%26p_p_col_id%3Dcolumn-2%26p_p_col_count%3D1
- EU-elintarviketuki: ruokaa tarvitseville. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Kirkkopalvelut. [Viitattu 6.4.2014]. Saatavana: <http://www.kirkkopalvelut.fi/eu-elintarviketuki>
- EU:n ruoka-apua tarjolla jatkossakin: käytännön järjestelyt käynnissä. 5.12.2013. [Verkkosivu]. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö. Uutiskirje. [Viitattu 2.1.2014]. Saatavana: https://www.tem.fi/ajankohtaista/uutiskirjearkisto/arkisto_2013/uutiskirje_5.12.2013/eu_n_ruoka-apua_tarjolla_jatkossakin_kaytannon_jarjestelyt_kaynnissa.112886.news
- EU-ruokaohjeita. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Mannerheimin Lastensuojeluliitto: Hämangan yhdistys. [Viitattu 17.12.2013]. Saatavana: https://docs.google.com/document/d/14fBYajdlWk_kvrrfSe8ONUwRGyAbRoApisFPRMMYPVM/edit?pli=1
- European Federation of Food Banks. Ei päiväystä. [Verkkosivusto]. [Viitattu 27.2.2014]. Saatavana: <http://www.eurofoodbank.eu/portail/>
- Hakuopas. 2011. EU:n ruoka-apu yhteisön vähävaraisimmille. [Verkkajulkaisu]. Seinäjoki: Maaseutuvirasto. Maaseutuviraston julkaisusarja. Hakuoppaita ja oh-

jeita. [Viitattu 14.2.2014]. Saatavana: <http://www.mavi.fi/fi/oppaat-ja-lomakkeet/jarjesto-seurakunta/Documents/EUn%20ruokapu%20yhteis%c3%b6n%20v%c3%a4h%c3%a4va-raisimmille/Ruoka-avun%20hakuopas%202011.pdf>

Hallitus sopi budjettikehyksistä ja julkisen talouden suunnitelmasta. 26.3.2014. [Verkkosivu]. Helsinki. Valtioneuvoston viestintäosasto. Tiedote nro 123/2014. [Viitattu 15.4.2014]. Saatavana: <http://valtioneuvosto.fi/ajankohtaista/tiedotteet/tiedote/fi.jsp?oid=411987>

Heikkilä, K. 2003. Ruokapankkitoiminta Seinäjoella: ruokatuen käyttö, kehittäminen ja käytön monipuolistamista tukeva reseptiikka. Seinäjoki: Seinäjoen ammattikorkeakoulu. Ravitsemisalan yksikkö, ravitsemisalan tuotannon ja yrittäjyyden koulutusohjelma. Opinnäytetyö. Julkaisematon.

Heikkilä, M., Hänninen, S. & Karjalainen, J. 1994. Kokemuksia nälästä. Teoksessa: M. Heikkilä, S. Hänninen, J. Karjalainen, J. Kontula & K. Koskela (toim.) Nälkä. Helsinki: Stakes & STM. Raportteja 153, 59–120.

Heikkilä, M. & Karjalainen, J. 2000. Vuotoja hyvinvointivaltion turvaverkoissa. Teoksessa: M. Heikkilä, J. Karjalainen & M. Malkavaara (toim.) Kirkonkirjat köyhyydestä. Pieksämäki: Kirkkopalvelut. Kirkkopalvelujen julkaisuja 2000:5, 212–264.

Helin, M., Hiilamo, H. & Jokela, U. 2010. Diakoniatyö Asiakkaan palveluksessa. Helsinki. Edita Publishing Oy.

Hiilamo, H., Pesola, U. & Tirri, S. 2008. Kirkon ruoka-apu. Teoksessa: S. Hänninen, J. Karjalainen, K-M. Lehtelä & T. Silvasti (toim.) Toisten pankki: ruoka-apu hyvinvointivaltiossa. Jyväskylä: Stakes. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, 115–124.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2009. Tutki ja kirjoita. 15. uud. p. Helsinki: Tammi.

Hänninen, S. 1994. Nälästä. Teoksessa: M. Heikkilä, S. Hänninen, J. Karjalainen, J. Kontula & K. Koskela (toim.) Nälkä. Helsinki: Stakes & STM. Raportteja 153, 3–14

Hänninen, S., Karjalainen, J., Lehtelä, K-M. & Silvasti, T. 2008. Leipäjonoista ruokapankkeihin. Teoksessa: S. Hänninen, J. Karjalainen, K-M. Lehtelä & T. Silvasti (toim.) Toisten pankki: ruoka-apu hyvinvointivaltiossa. Jyväskylä: Stakes. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, 5–20.

- Joukkoruokailun kehittäminen Suomessa. 2010. Joukkoruokailun seuranta- ja kehittämistyöryhmän toimenpidesuositus. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2010:11.
- Joulukuun työttömyysaste 7,9 prosenttia. 21.1.2014. [Verkkosivu]. Helsinki: Tilastokeskus. [Viitattu 4.2.2014]. Saatavana: http://www.tilastokeskus.fi/til/tyti/2013/12/tyti_2013_12_2014-01-21_tie_001_fi.html
- Junttila, K. 23.10.2006. Mitä köyhyys on. [Verkkosivu]. Helsinki: Maailma.net. [Viitattu 27.12.2013]. Saatavana: http://maailma.net/artikkelit/mita_koyhyys_on
- Jääskeläinen, P. 2000. Yhteisvastuukeräyksen ruokapankkiprojekti. Teoksessa: M. Heikkilä, J. Karjalainen & M. Malkavaara (toim.) Kirkonkirjat köyhyydestä. Pieksämäki: Kirkkopalvelut. Kirkkopalvelujen julkaisuja 2000:5, 203–211.
- Kainulainen, V. 2013. Työssäkäyvät köyhät. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Palvelualojen ammattiliitto PAM ry. Palvelualojen ammattiliiton julkaisusarja 2013:2. [Viitattu 16.1.2014]. Saatavana: <http://www.pam.fi/fi/info/tilastotjatutkimukset/Documents/Ty%C3%B6ss%C3%A4k%C3%A4yv%C3%A4t%20k%C3%B6yh%C3%A4t.pdf>
- Kangas, O. & Ritakallio, V-M. 2008. Köyhyyden mittaustavat, sosiaaliturvan riittävyys ja köyhyyden yleisyys Suomessa. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Kelan tutkimusosasto. Sosiaali- ja terveysturvan selosteita 2008:61. [Viitattu 3.3.2014]. Saatavana: https://helda.helsinki.fi/bitstream/handle/10250/3426/Selosteita61_netti.pdf?sequence=2
- Karjalainen, J. 2008. Nälkä-äläkstä Nälkäryhmään – tutkimus, ruokapankit ja politiikka lehdistössä. Teoksessa: S. Hänninen, J. Karjalainen, K-M. Lehtelä & T. Silvasti (toim.) Toisten pankki: ruoka-apu hyvinvointivaltiossa. Jyväskylä: Stakes. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, 69–114.
- Karjalainen, J. & Järvinen, S. 2000. Yllätysten tori sosiaalisena innovaationa–viisi katsetta vaihtoehtoiseen apuun. Teoksessa: M. Heikkilä & J.Karjalainen (toim.) Köyhyys ja hyvinvointivaltion murros. Helsinki: Gaudeamus Kirja Oy. Yliopistokustannus University Press Finland. 103–117.
- Karvian kunta. Päivitetty 10.6.2013. [Verkkosivu]. Karvia. [Viitattu 14.3.2014]. Saatavana: <http://www.karvia.fi/index.php?sivu=1/2>
- Karvian seurakunta. 2012. [Verkkosivu]. Karvia. [Viitattu 28.2.2014]. Saatavana: <http://www.karvianseurakunta.fi/index.php/seurakunta-toiminta/diakoniatyo>
- Kirkkopalvelut. 2013. EU:n elintarvikeavun tuotevalikoima 2013. Tiedote 11.3.2013. Julkaisematon.

- Kirkon ruoka-avustuksen määrä kasvoi. 14.4.2014. [Verkkosivu]. Kirkon tiedotuskeskus. [Viitattu 28.4.2014]. Saatavana: <http://evl.fi/EVLUutiset.nsf/Documents/55D1BFC453D38718C2257CBA00454A7E?OpenDocument&lang=FI>
- Kokko, A. 2014. Diakonissa. Karvian seurakunta. Haastattelu 5.2.2014.
- Kontula, O. & Koskela, K. 1994. Ketkä Suomessa kokevat nälkää ja mistä syystä?. Teoksessa: M. Heikkilä, S. Hänninen, J. Karjalainen, J. Kontula & K. Koskela (toim.) Nälkä. Helsinki: Stakes & STM. Raportteja 153, 39–57.
- Kuivalainen, S. & Palola, E. 2013. Tuloerot ja köyhyys. Teoksessa: T. Raunio & J. Saari (toim.) Euroopan paras maa. [Verkkokirja]. Helsinki: Gaudeamus Helsinki University Press Oy Yliopistokustannus, 89–113. [Viitattu 30.1.2014]. Saatavana: <http://www.eurooppatiedotus.fi/public/download.aspx?ID=108666&GUID={9773637A-674D-4C91-8D2B-80A2DF4E0A5C}>
- Köyhyys. Päivitetty 5.1.2014. [Verkkosivu]. Wikipedia. [Viitattu 13.1.2014]. Saatavana: <http://fi.wikipedia.org/wiki/K%C3%B6hyys>
- Köyhyysongelman ratkaisua hakemassa. 2000. Teoksessa: M. Heikkilä, J. Karjalainen & M. Malkavaara (toim.) Kirkonkirjat köyhyydestä. Pieksämäki: Kirkkopalvelut. Kirkkopalvelujen julkaisuja 2000:5, 313–388.
- L 8.11.1991/1055/1993. Kirkkojärjestys.
- L 26.11.1993/1054. Kirkkolaki.
- Lautasmalli. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Lautasmallin avulla syöt oikein. Helsinki: Valtion ravitsemusneuvottelukunta. [Viitattu 2.5.2014]. Saatavana: <http://www.ravitsemusneuvottelukunta.fi/portal/fi/vinkkejaa+viisaisiin+valintoihin/autasmalli/>
- Lemmetyinen, A. 2000. Ruokapankit kirkon diakonian työmuotona. Teoksessa: M. Heikkilä, J. Karjalainen & M. Malkavaara (toim.) Kirkonkirjat köyhyydestä. Pieksämäki: Kirkkopalvelut. Kirkkopalvelujen julkaisuja 2000:5, 195-202.
- Luomanen, J. 1999. Työttömyys–ongelmia ja mahdollisuuksia. Turku. Turun yliopisto. Sosiologian laitos. Sosiologista keskustelua B 34.
- Maitojauheella ei elä: ruokapankit vaarassa rapautua. 30.6.2011. [Verkkolehtiartikkeli]. Helsinki: Kotimaa24. [Viitattu 6.3.2014]. Saatavana: <http://www.kotimaa24.fi/artikkeli/asia-varmistui-leipajonoihin-ensi-vuonna-pelkkaa-maitojauhetta/>

- Malkavaara, M. 2000. Diakonian, teologian ja diakonian teologian murrokset. Teoksessa: M. Heikkilä, J. Karjalainen & M. Malkavaara (toim.) Kirkonkirjat köyhyydestä. Pieksämäki: Kirkkopalvelut. Kirkkopalvelujen julkaisuja 2000:5, 17–57.
- Malkavaara, M. 2002. Näлкä ja köyhyys kirkon asiaksi. Teoksessa: V. Mäkinen (toim.) Lasaruksesta leipäjonoihin: köyhyys kirkon kysymyksenä. Jyväskylä: Atena Kustannus Oy, 283–312.
- Malkavaara, M. 2014. Diakonia on osa kirkon olemusta. Kotimaa 109 (16–17), 10–13.
- Myrskylä, P. 2010. Työvoiman kasvu hiipui lamaan. [Verkkolehtiartikkeli]. Hyvinvointikatsaus (2). [Viitattu 3.1.2014]. Saatavana: http://www.stat.fi/artikkelit/2010/art_2010-06-07_006.html?s=0
- Mäki-Mantila, S. 2013. Emäntä. Parkanon seurakunta. Haastattelu 3.12.2013.
- Niemelä, P. 2000. Kansalaisten perusoikeudet ja perusturva vaarassa?. Teoksessa: M. Heikkilä, J. Karjalainen & M. Malkavaara (toim.) Kirkonkirjat köyhyydestä. Pieksämäki: Kirkkopalvelut. Kirkkopalvelujen julkaisuja 2000:5, 61–73.
- Ohisalo, M. 2013. EU:n ruoka-apuohjelman vaikutus ruoka-avun vakiintumiseen Suomessa. Teoksessa: M. Niemelä & J. Saarela (toim.) Huono-osaisten hyvinvointi Suomessa. [Verkkokirja]. Helsinki: Kelan tutkimusosasto. Teemakirjat 10, 146–170. [Viitattu 10.2.2014]. Saatavana: <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/40230>
- Ohisalo, M., Eskelinen, N., Laine, J., Kainulainen, S. & Saari, J. 2013. Avun tilkkutäkki: suomalaisen ruoka-apukentän monimuotoisuus. [Verkkokirja]. Espoo: Raha-automaattiyhdistys. Avustustoiminnan julkaisuja. Tutkimusraportti. [10.2.2014]. Saatavana: http://www2.ray.fi/sites/default/files/emmi_mediabank/Raportti_Avun_tilkkutakki_2014.pdf
- Ohisalo, M. xxx.xxx@xxx.fi 23.3.2014. Tutkija. Itä-Suomen Yliopisto. Kommentteja kyselyyn. [Henkilökohtainen sähköpostiviesti]. Vastaanottaja: Terhi Mäkinen. [Viitattu 25.3.2014].
- Pesola, U. 2009. Suomessako köyhiä?: yhä useampi suomalainen tarvitsee ruoka-apua. Diakonia-lehti. (3), 36–37.
- Pesola, U. xxx.xxx@xxx.fi 27.3.2014. Koordinoija. Kirkkopalvelut. Kommentteja kyselyyn. [Henkilökohtainen sähköpostiviesti]. Vastaanottaja: Marjatta Rämö. [Viitattu 29.3.2014].

- Pikkarainen, J. 2010. Viiden työttömän kuvaus Kalevan seurakunnan työttömien ruokailusta. [Verkkojulkaisu]. Pori: Diakonia-ammattikorkeakoulu. Porin yksikkö, sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö. [Viitattu 27.2.2013]. Saatavana: http://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/24779/Pikkarainen_Jyrki.pdf?sequence=1
- Pilto, J. 2.10.2013. Viranomaisen hyväksyy maalaisjärjen käytön ylijäämäruoan jakelussa. [Verkkosivu]. Helsinki: Yle uutiset. [Viitattu 5.1.2014]. Saatavana: http://yle.fi/uutiset/viranomainen_hyvak_syy_maalaisjarjen_kayton_ylijaamaruoa_n_jakelussa/6859157
- Riches, G. 1997. Hunger, food security and welfare policies: issues and debates in First World societies. Teoksessa: G. Riches (toim.) First World Hunger: Food Security and Welfare Politics. Wiltshire: Macmillan Press Ltd, 63–74
- Riches, G. 2008. Ruokapankkien pitkä varjo. Teoksessa: S. Hänninen, J. Karjalainen, K-M. Lehtelä & T. Silvasti (toim.) Toisten pankki: ruoka-apu hyvinvointivaltiossa. Jyväskylä: Stakes. Sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskus, 23–43.
- Ritakallio, V-M. 2007. Vauraudesta osattomiksi jääneet – köyhyys Suomessa 1995–2005. Teoksessa: H.Taimio (toim.) Talouskasvun hedelmät: kuka sai ja kuka jäi ilman. Helsinki: Työväen Sivistysliitto TSL ry, 122–140
- Ruoka-aputyöryhmän selvitys. 31.12.2008. Leipäjonossa. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. [Viitattu 3.2.2014]. Saatavana: http://www.hel.fi/static/public/hela/Sosiaalilautakunta/Suomi/Paatos/2011/Sosv_2011-09-20_Soslk_14_Pk/957B9A16-7D68-43D8-B2DB-5BD2D7AA896D/Liite.pdf
- Ruoka-apuun luovutettavat elintarvikkeet. 21.5.2013. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Elintarviketurvallisuusvirasto Evira. Valvontaosasto.[Viitattu 8.3.2014]. Saatavana: http://www.evira.fi/files/attachments/fi/evira/lomakkeet_ ja_ohjeet/elintarvikkeet/elintarvikehuoneistot/ruoka-apuohje_16035_2013.pdf
- Ruokapankki. Ei päiväystä. [Verkkosivu]. Suomen evankelis-luterilainen kirkko. Kirkon tiedotuskeskus. [Viitattu 9.2.2014]. Saatavana: <http://www.ev12.fi/sanasto/index.php/Ruokapankki>
- Rämö, M. 2014. Taluspäällikkö. Karvian seurakunta. Haastattelu 30.4.2014.
- Salonen, A. 2012. Kadotuksen vyöhykkeellä?: Ruoka-apu asiakkaan näkökulmasta. [Verkkolehtiartikkeli]. Diakonian tutkimus (1), 101–113. [Viitattu 10.1.2014]. Saatavana: http://dts.fi/files/2012/04/DT1_2012.pdf

- Seurakunnat jakoivat ruoka-apua vähävaraisille yli 3 miljoonalla eurolla. 5.3.2013. [Verkkosivu]. Kirkon tiedotuskeskus. [Viitattu 30.4.2014]. Saatavana: <https://evl.fi/EVLUutiset.nsf/Documents/7DE56BBFF2C41F37C2257B25004EC333?OpenDocument&lang=FI>
- Silvasti, T. 2006. Näkökulma globaaliin ruokaturvaan. Teoksessa: T. Mononen & T. Silvasti (toim.) Ruokakysymys: Näkökulmia yhteiskuntatieteelliseen elintarviketutkimukseen. Helsinki: Gaudeamus Kirja Oy. Yliopistokustannus University Press Finland, 183–211.
- Silvennoinen, K., Koivupuro, H-K., Katajajuuri, J-M., Jalkanen, L. & Reinikainen, A. 2012. Ruokahävikki suomalaisessa ruokaketjussa: Foodspill 2010–2012 – hankkeen loppuraportti. [Verkkojulkaisu]. Jokioinen: Maa- ja elintarviketalouden tutkimuskeskus MTT. MTT raportti 41. [Viitattu 23.1.2014]. Saatavana: <http://www.mtt.fi/mttraportti/pdf/mttraportti41.pdf>
- Sokura, P. xxx.xxx@xxx.fi 19.3.2014. Tarkastaja. Maaseutuvirasto. Kommentteja kyselyyn. [Henkilökohtainen sähköpostiviesti]. Vastaanottaja: Terhi Mäkinen. [Viitattu 20.3.2014].
- Suomen virallinen tilasto. 20.3.2013. Tulonjakotilasto 2011. Pienituloisuus sosio-ekonomisen aseman mukaan 6. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Tilastokeskus. [Viitattu 27.12.2013]. Saatavana: http://www.stat.fi/til/tjt/2011/02/tjt_2011_02_2013-03-20_kat_006_fi.html
- Tilastollinen vuosikirja 2012. Ei päiväystä. Diakonia. Taloudellinen avustaminen ja muu toiminta diakoniatyössä vuosina 1999–2012. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Kirkkohallitus. [Viitattu 21.3.2014]. Saatavana: <http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/sp?open&cid=Content240FFA>
- Tuononen, T. Ei päiväystä. Seurakuntien arvonlisävero-opas. [Verkkojulkaisu]. Helsinki: Kirkkohallitus. [Viitattu 23.4.2014]. Saatavana: [http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/ABBD12BC281C98FFC22576EB003CB558/\\$FILE/Alv-opas%2015062010%20valmis%20kuvin.pdf](http://sakasti.evl.fi/sakasti.nsf/0/ABBD12BC281C98FFC22576EB003CB558/$FILE/Alv-opas%2015062010%20valmis%20kuvin.pdf)
- Työttömyys. Päivitetty 9.2.2014. [Verkkosivu]. Wikipedia. [Viitattu 12.2.2014]. Saatavana: <http://fi.wikipedia.org/wiki/Ty%C3%B6tt%C3%B6myys>
- Työttömyysaste. Päivitetty 8.9.2009. [Verkkosivu]. Helsinki: Tilastokeskus. [Viitattu 4.1.2014]. Saatavana: <http://www.tilastokeskus.fi/org/historia/tyottomyysaste.html>
- Veikkola, J. 2002. Diakonian perustehtävä, visiot ja tavoitteet. Teoksessa: R. Helosvuori, E. Koskenvesa, P. Niemelä & J. Veikkola (toim.) Diakonian käsikirja. Helsinki: Kirjapaja Oy, 107–128
- Vilka, H. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

Vähävaraisten avun budjetti pidettävä 3,5 miljardissa eurossa. 12.6.2013. [Lehdistöiedote]. Euroopan parlamentti. [Viitattu 6.2.2014]. Saatavana: <http://www.europarl.europa.eu/news/fi/news-room/content/20130607IPR11386/html/Mepit-v%C3%A4h%C3%A4varaisten-avun-budjetti-pidett%C3%A4v%C3%A4-35-miljardissa-eurossa>

LIITTEET

Liite 1 Esimerkkejä määräyksistä EU-elintarvikkeiden jakelussa

Liite 2 Kysymyslomake

Liite 3 Reseptit asiakkaille

Liite 4 Tiedote ruokailusta

Liite 5 Artikkelit ruokailusta Ylä-Satakunta lehdessä

Liite 6 Kyselyyn vastanneiden vapaamuotoiset kommentit

Liite 7 Diakoniatoimiston lomake EU-ruoan luovuttamiseen

LIITE 1 Esimerkkejä määräyksistä EU-elintarvikkeiden jakelussa

8. Elintarvikkeiden jakelu vähävaraisille

- a) Elintarvikkeet jaetaan vähävaraisimmille henkilöille Suomessa. Järjestöjen on oman harkintansa mukaan todettava vähävaraisuus (MMM:n asetus n:o 1056/2000 6§), jotta tuotteet menisivät ruoka-apuun oikeutetuille henkilöille. Jakelutilanne tai aterioiden tarjoaminen tulee järjestää siten, että kohderyhmä on oikea. Avunsaannin edellytyksenä ei saa olla järjestön tai yhteisön jäsenyys. Ruokapaketteja jaettaessa tulee avunsaajalta pyytää kuittaus tuotteiden vastaanotosta (MMM:n asetus 1056/2000 6§). Aterian vastaanottajalta ei sen sijaan pyydetä kuittausta. Elintarvikkeiden jakelua koskevassa ilmoituksessa tulee mainita, että EU-tuotteet on tarkoitettu vähävaraisille henkilöille. Myös jakelupaikassa tulee olla asiasta selkeä ilmoitus.
- b) Järjestöt jakavat tuotteet vähävaraisiksi toteutettujen henkilöille ilmaiseksi tai hintaan, joka ei missään tapauksessa saa ylittää järjestöille jakelun toteuttamisesta aiheutuvia kustannuksia (neuvoston asetus (EY) N:o 1234/2007 art. 27). Jos elintarvikkeita käytetään aterioiden valmistukseen (vaikka vähäisessäkin määrin), saa aterioista perä enintään 1,7 euron maksun (MMM:n asetus 1056/2000 6§, muutettu asetuksella 1377/2001). Vaikka aterian vastaanottajalta ei pyydetä kuittausta, on järjestön merkittävä kirjanpitoon aterioiden valmistukseen käytetyt elintarvikemäärät ja myös aterioihin osallistuneiden henkilöiden lukumäärä.
- c) Järjestöt varmistavat, että jaettavien avustustuotteiden pakkauksissa on aina merkintä ”EU:n avustus - Bistånd från EU” sekä ”Ei myyntiin - Ej till försäljning”.
- d) Keskusjärjestöt määrittelevät ns. maksimijakelusuosituksen paikallisjärjestöilleen ja seurakunnille, joiden noudatettavaksi suositus on tarkoitettu. Pyrkimyksenä on saada avustusmäärä vastaamaan todellista kulutusta ja tarvetta. Tarkoituksena on, ettei liian suuria määriä jaeta kerralla.

Yksittäisten jakeluun osallistuvien yhdistysten ja seurakuntien suositellaan pitäytyvän keskusjärjestön antamissa maksimijakelumäärissä. Suosituksia vähemmän voi myös jakaa, jos sen katsotaan olevan tarpeellista esim. ruoan riittävyden kannalta.

Lomakemalli on saatavana Mavin internet-sivuilla. Siihen täytetään, kuinka monta pakettia kutakin tuotetta jaetaan 1 henkilön, 2-3 henkilön, 4-5 henkilön, 6-10 henkilön jne. talouteen.

Keskusjärjestön tulee pitää huolta siitä, että sen laatimat suositukset lähetetään kaikille paikallisyhdistyksille, seurakunnille ja edellä mainittujen jakelupisteille. Mavi toimittaa jakelusuositukset tulolin tarkastajille, jotka tarkastuksissaan seuraavat, miten ilmoitettuja maksimijakelumääriä noudatetaan.

- e) Järjestöt säilyttävät elintarvikkeet asianmukaisella tavalla. EU-tuotteita voi jakaa niin kauan kuin parasta ennen -päivä on edessäpäin. Kuitenkin ne kannattaa jakaa hyvissä ajoin ennen tuotteissa olevaa parasta ennen -päivämäärää (MMM:n asetus 1056/2000 6§). Tuotteet tulee varastoida siten, että vanhimmat tuotteet tulevat ensiksi jaetuiksi.
- f) Järjestöt pitävät kirjanpitoa saamiensa tuotemäärien käytöstä ja säilyttävät tukea koskevan kirjanpidon ja siihen liittyvät asiakirjat (komission asetus (EU) N:o 807/2010 art. 10).
- g) Mavi lähettää keskusjärjestöille vuoden mittaan muutamia Ajankohtaiset asiat -kirjeitä, joissa tiedotetaan jakeluun liittyvistä asioista ja annetaan ohjeita. Kaikki kirjeissä mainitut asiat, jotka koskevat tuotteita, kirjanpitoa tai ylipäätään paikallisyhdistysten tai seurakuntien jakelutoimintaa, tulee välittää keskusjärjestöltä eteenpäin jakelua suorittaville tahoille.

LIITE 2 Kysymyslomake

Pvm

Kysely työttömien ja vähävaraisten ruokailusta Karvian seurakunnassa

Hyvä karvialainen ruokailija!

Olemme restonomiopiskelijoita Seinäjoen ammattikorkeakoulusta. Teemme opinnäytetyönä selvityksen työttömien ja vähävaraisten ruokailun tarpeellisuudesta Karvian seurakunnassa. Järjestämme tammikuussa 2014 ruokailuja koeluonteisesti neljä kertaa. Lisäksi teemme kyselyn, jonka avulla tutkimme mahdollisuutta vakinaistaa työttömien ja vähävaraisten ruokailu pysyväksi osaksi seurakunnan toimintaa. Käytämme aterioiden valmistuksessa EU-elintarvikkeita, jolloin aterioiden hinta pystytään pitämään edullisena.

Pyydämme Sinua ystävällisesti osallistumaan kyselyymme joka kerta, kun käyt ruokailmassa. Mielipiteesi ja kokemuksesi ruokailusta ovat meille tärkeitä työmme onnistumisessa. Kaikki vastaukset käsitellään luottamuksellisesti.

Pyydämme palauttamaan täytetyt lomakkeet eteisen pöydällä olevaan palautuslaatikkoon.

Mikäli haluat lisätietoja ruokailusta ja työstämme, kerromme niistä mielellämme. Voit tulla juttelemaan täällä paikanpäällä tai ottaa meihin yhteyttä joko puhelimitse tai sähköpostilla.

Opinnäytetyömme toimeksiantajana on Karvian seurakunnan diakoniatyö. Työn ohjaajana toimii lehtori, elintarviketieteiden maisteri Eija Putula-Hautala Seinäjoen Ammattikorkeakoulusta.

Kiitos osallistumisesta ruokailuun!

Terhi Mäkinen, Karvia	050 378 7328	terhi.makinen@seamk.fi
Marjatta Rämö, Karvia	0400 869 058	marjatta.ramo@seamk.fi

TYÖTTÖMIEN JA VÄHÄVARAISTEN RUOKAILU KARVIAN SEURAKUNNASSA

Rastita vastauslaatikoista mielipidettäsi parhaiten kuvaava vastausvaihtoehto tai kirjoita vastaus avoimeen kenttään

Perustiedot

1. Sukupuoli mies nainen
2. Ikä _____ vuotta
3. Montako henkilöä talouteesi kuuluu? _____ henkilöä
4. Kuuluuko talouteesi lapsia?
 - talouteeni kuuluu alle 12-vuotiaita lapsia
 - talouteeni kuuluu yli 12-vuotiaita lapsia
 - talouteeni ei kuulu lapsia
5. Elämäntilanteesi? (rastita vain yksi vaihtoehto)
 - työssä
 - työtön
 - opiskelija
 - eläkeläinen
 - jokin muu, mikä? _____

6. Asuinpaikkasi Karviassa?
 - taajama-alueella
 - taajama-alueen ulkopuolella
7. Jos asut taajama-alueen ulkopuolella, kuinka pitkä matka kodistasi on keskustaan?
_____ kilometriä

Kokemukset ruokailuista

8. Osallistun ruokailuun
 - ensimmäisen kerran
 - toisen kerran
 - kolmannen kerran
 - neljännen kerran

9. Mielipiteesi tämän päivän ruoasta?
- erittäin hyvää
 - hyvää
 - ei maistu minulle
10. Oletko käynyt vastaavissa ruokailuissa jossakin muualla?
- kyllä, missä? _____
 - en

Kokemukset EU-elintarvikeavusta

11. Tiedätkö mahdollisuudesta saada EU-elintarvikeapua (EU-ruokaa) diakoniatoimistosta?
- kyllä
 - en
12. Saatko tällä hetkellä EU-ruokaa diakoniatoimistosta?
- noin kerran kuukaudessa
 - noin joka toinen kuukausi
 - harvemmin
 - en saa EU-ruokaa diakoniatoimistosta
13. Mielipiteesi EU-ruoan saamisesta diakoniatoimistosta ?
- helppoa
 - melko helppoa
 - melko vaikeaa
 - vaikeaa
14. Oletko tyytyväinen EU-ruoan sisältöön?
- erittäin tyytyväinen
 - tyytyväinen
 - tyytymätön
 - erittäin tyytymätön
15. Käytätkö EU-ruokaa ruoanvalmistuksessa?
- monta kertaa viikossa
 - noin kerran viikossa
 - harvemmin
 - en käytä EU-ruokaa
 - en tee ruokaa

16. Toivoisitko neuvontaa ja vihjeitä EU-ruoan käytöstä ruoanvalmistuksessa?
- kyllä ei
17. Jos toivot neuvontaa ja vihjeitä EU-ruoan käytöstä, mitä sen pitäisi olla?
- reseptejä
 ruoanvalmistuskursseja
 henkilökohtaista neuvontaa
 jotain muuta, mitä? _____
-

Ruokailujen jatko

18. Pitäisikö työttömien/vähävaraisten ruokailua järjestää säännöllisesti
- kyllä ei
19. Jos ruokailu olisi säännöllistä, kuinka usein niitä tulisi järjestää?
- kaksi kertaa viikossa
 kerran viikossa
 joka toinen viikko
 kerran kuussa
20. Jos ruokailu järjestettäisiin kerran viikossa, kävisitkö ruokailemassa?
- joka kerta
 kaksi kertaa kuukaudessa
 kerran kuukaudessa
 harvemmin
21. Mikä viikonpäivä olisi sopiva ruokailulle?
- maanantai
 tiistai
 keskiviikko
 torstai
22. Mikä hinta olisi maksimisumma, jonka maksaisit ateriasta?
- alle 2 euroa
 2-3 euroa
 3-4 euroa
 yli 4 euroa

Ruokailujen merkitys

23. Työttömien ja vähävaraisten ruokailu on
- erittäin tärkeä
 - tärkeä
 - melko tärkeä
 - ei merkitystä
24. Aterian edullisuus on
- erittäin tärkeä
 - tärkeä
 - melko tärkeä
 - ei merkitystä
25. Tuttavien tapaaminen ruokailun yhteydessä on
- erittäin tärkeä
 - tärkeä
 - melko tärkeä
 - ei merkitystä
26. Seurakunnan työntekijöiden tapaaminen ruokailun yhteydessä on
- erittäin tärkeä
 - tärkeä
 - melko tärkeä
 - ei merkitystä
27. Toivotko ruokailun yhteyteen seurakunnan järjestämää ohjelmaa?
- kyllä ei
28. Vapaamuotoiset kommentit tai toiveet ruokailusta/EU-ruoasta
-
-
-
-
-
-

Kiitos vastauksistanne ja hyvää päivänjatkoa!

LIITE 3 Reseptit asiakkaille

Makaronilaatikko 8.1.2014

Makaronilaatikko 4:lle

noin 1 ltr vettä
0,5 tl suolaa
4 dl makaronia

riipaus valkopippuria
0,5 tl sokeria
1-2 tl suolaa
1 dl maitojauhetta
6 dl vettä
1 kananmuna
riipaus kanelia

Keitä makaronit suolalla maustetussa vedessä kypsäksi. Siivilöi vesi pois. Kaada kypsät makaronit voideltuun uunivuokaan.

Yhdistä valkopippuri, sokeri, suola ja maitojauhe kylmään veteen, sekoita tasaiseksi. Lisää seokseen kananmuna, ja kaada seos vuokaan. Ripottele pinnalle hieman kanelia.

Kypsennä 180 asteisen uunin alatasolla noin 1 tunti.

Pannari 15.1.2014

Pannari

uunipannullinen

Vaihe 1. 1 ¼ dl maitojauhetta

6 dl vettä

3 dl vehnäjauhoa

Sekoita maitojauhe kylmään veteen ja sekoita kunnes maitojauhe on liuennut veteen. Lisää vehnäjauhot ja sekoita tasaiseksi.

Anna taikinan turvota kylmässä vähintään 1 tunti (aina parempaa pannarista tulee mitä kauemmin annat taikinan turvota).

Vaihe 2. 2-3 kananmunaa

30 g sulatettua voita

½ tl suolaa

Lisää kananmunat, suola ja voisula taikinaan, sekoita tasaiseksi.

Kaada taikina uunipannulle leivinpaperin päälle.

Paista 225 asteisessa uunissa keskitasolla noin 25 – 30 minuuttia

Ja sitten herkuttelemaan !

Sämpylät 22.1.2014

Sämpylät

noin 20 kpl

- 5 dl vettä
- 1 pss kuivahiivaa
- ½ tl suolaa
- 1 tl sokeria
- 1½ dl sämpyläjauhoja
- 1½ dl kaurahiutaleita
- 1 rkl ruokaöljyä
- (noin 3 dl esim. porkkanaraastetta, juustoraastetta, jos haluat sämpylöihin vaihtelua)
- 6 – 7 dl vehnä jauhoja

Lämmitä vesi 42 C:seen (vähän enemmän kuin kädenlämpö). Sekoita hiiva, suola ja sokeri sämpyläjauhoihin ja lisää veteen. Sekoita tasaiseksi. Lisää taikinaan kaurahiutaleet, ruokaöljy, (raaste) ja noin puolet vehnä jauhoista. Sekoita. Lisää loput vehnä jauhot vähitän koko ajan vaivaten, kunnes taikina on tasaista ja irtoaa kulhon reunoista. Leivo taikinasta noin 20 kpl sämpylöitä. Nosta leivinpaperin päälle uunipellille ja anna kohota leivinliinan alla noin 20-30 minuuttia. Paista sämpylöitä 200 C:ssa noin 10-15 minuuttia.

Myslikeksit 29.1.2014

Myslikeksit

noin 25 kpl

3,5 dl hedelmämysliä

1,5 dl vehnä jauhoja

1,5 dl sokeria

1 tl leivinjauhetta

1 kananmuna

150 g margariinia tai voita

Sekoita kuivat aineet keskenään, lisää muna ja sulatettu margariini. Sekoita. Nostele taikinasta pellille nokareita (jätä leviämistä reippaasti), painele ne mataliksi. Paista keksejä 200 asteessa noin. 10 minuuttia.

LIITE 4 Tiedote ruokailusta**Tervetuloa ruokailemaan****tammikuussa 2014****Karvian srk-talolle**

Karvian seurakunta järjestää
työttömien ja vähävaraisten
ruokailun

keskiviikkoisin**8.1., 15.1., 22.1. ja 29.1.****Klo 11-12****Aterian hinta 1,70 €**

Ruokailu on tarkoitettu työttömille, eläkeläisille ja niille,
jotka haluavat hetken viivähtää seurakuntatalolla
ruokaillen ja toisia tavaten.

Tarkoituksena on selvittää, olisiko ruokailun järjestämiselle
jatkossa pysyvää tarvetta.

Lisätiedot diakoniatoimisto Anne Kokko puh. 040 593 6700

uutiset Ylä-Satakunta

Haasteellinen lopputyö päättää 3,5 vuoden uurastuksen. Tulevat restonomit Terhi Mäkinen ja Marjatta Rämö toivottavat väen runsaslukuisesti paikalle seurakunnan huomiseen ruokailuun.

Karvian seurakunta kokeilee työttömien ruokailua

Restonomiopiskelijat tutkivat, kuinka tarpeelliseksi palvelu koetaan.

Karvia

Sirpa Ala-Rämö

Karvian seurakunta järjestää työttömille ja vähävaraisille neljä ruokailua kokeilumielessä. Niiden yhteydessä restonomiopiskelijät Terhi Mäkinen ja Marjatta Rämö selvittävät lopputyönään, miten tarpeelliseksi tällainen palvelu Karviassa koetaan. Ensimmäisessä ruokailussa viime keskiviikkona oli kolmisenkymmentä osanottajaa, joka on vain neljännes työttömien määrästä kunnassa.

–Asiasta on kerrottu seurakuntatiedoissa, mutta tieto ruokailusta ei varmasti ole tavoittanut kaikkia asianosaisia, arvelee Marjatta Rämö.

Tavoite on saada mahdollisimman laajasti kohderyhmän mielipiteet julkii. Tärkeää on, että tieto ruokailusta leviisi ja tavoittaisi isomman joukon avuntarvitsijoita.

Ruokailijoilta kysytään, miten tärkeäksi ruokailut koetaan ja halutaanko ne pysyväksi seurakunnan toiminnaksi. Lisäksi kartoitetaan kokemuksia diakoniatoi-

miston kautta jaettavasta EU:n ruoka-avusta. Niin ikään kysytään, kaipaavatko ihmiset vinkkejä elintarvikkeiden käyttöön.

–Ruuan valmistuksessa käytämme perusraaka-aineiden lisäksi EU-elintarvikeavun tuotteita. Näin aterioiden hinnat saadaan pysymään varsin edullisina. Olemme saaneet raaka-aineita myös lahjaksi paikallisilta elintarvikeyrityksiltä ja yksityisiltä.

Evira helpotti ylijäämäruokien käyttöä

Terhi Mäkinen mielestä Elintarviketurvallisuusvirasto on pitänyt liian tiukkaa linjaa ja kieltänyt kauppojen ylijäämäruokien lahjoittamisen. Nyt tähän on onneksi tulossa helpotusta. Eviran viime kevään ohjeistuksen mukaan avustajat voivat tehdä lämminä ruokaa tuoreena lahjoitettavista aineksista vielä viimeistä käyttöpäivää seuraavana päivänä.

Ohje mahdollistaa myös helposti pilaantuvien elintarvikkeiden pakastamisen. Jos ne pakastetaan ennen viimeisen käyttöpäivän umpeutumista ja pidetään

pakasessa, sallitaan niille kaksi kuukautta lisää käyttöaikaa.

Mäkinen mukaan ruoka-apu uudistus sai alkunsa maa- ja metsätalousministeriössä, joka halusi vähentää kauppojen ruokahävikkiä.

Yhteiset ruokailut ovat tärkeitä ja sosiaalisia tapahtumia, jossa kuntalaiset voivat tavata toisiaan sekä jutella seurakunnan työntekijöiden kanssa. Restonomiopiskelijoilla on ruokakokeilulla ja loppuun ajatuksia.

–Olemme kuulleet, että monet eivät osaa ruokakassin sisältöä tehdä kotiruokaa. Rohkaisimme heitä näyttämällä esimerkkiä. Valmistamme ruokaa käyttämällä ruoka-avun tuotevalikoimaa ja ruokien reseptejä jaetaan kaikille osallistujille.

–Makaronilaatikon valmistukseen käytimme monipuolista maitojauhetta. Sämpylöihin lisäsimme vehnän- ja sämpyläjauhojen lisäksi puurohiutaleita. Hernekeittoon voi osana lisätä siikanauta säilykelihäa sekä pannarien ja lätyjen valmistuksen vartaita on moria, kertoi Marjatta

EU-ruoka-avun tuotteet 2013

- ▶ vehnä jauho
- ▶ sämpyläjauho
- ▶ puurohiutale
- ▶ makaroni
- ▶ hapankorppu
- ▶ lihasäilyke
- ▶ hernekeitto
- ▶ myslit
- ▶ pastaa juustokastikkeessa
- ▶ maitojauhe

Rämö.

EU-ruokakassien jakamiseen uhkaa tulla keväällä katkos, sillä EU on korvaamassa nykymuotoisen järjestelmän toisella. Uusia elintarvikkeita tulee jakoon näillä näkymin vasta syksyllä. Toki varastossa olevat elintarvikkeet jaetaan.

Katkoksesta johtuen kauppojen ja elintarvikeyritysten lahjoitukset ovat entistikin tärkeitä.

LIITE 6 Kyselyyn vastanneiden kommentit

EU-ruoka

- *enempi säilykkeitä, esim. lihapullakastike, stroganoff*

Ruokailu

- *Erittäin hyvä juttu.*
- *Ruoka oli tosi hyvää jälkiruokineen.*
- *Komiaa toimintaa, toivottavasti tulee jatkoa tälläsehen ruokailuun. Kiitos oli todella hyvää.*
- *Keskustelua.*
- *Toivottavasti kynnys mataloituisi, tämä oli hyvä asia tutustua kanssaihmiisiin.*
- *Kyllä tytöt osaa.*
- *Hyvää oli kiitos.*
- *Suolapurkki pöytään.*
- *Yhteinen hartaus alkuun klo 10.50 ja itse ruokailuissa ei hartausohjelmaa.*
- *Saa jatkua.*
- *Hyvää oli ja kiitos.*
- *Komiaa touhua. Lisää jatkossakin. Isoo kiitos. Ruokailu jokapäiväiseksi.*
- *Hyvät sapuskat.*
- *Komia on aina komiaa, jatkakaa ihmeessä! Ruokailu jokapäiväiseksi.*
- *Hyvä kokeilu ja kivasti porukkaa. Tapaa ihmisiä joita ei muuten näkisi srk:n toiminnassa.*
- *Hyvää oli.*
- *Pianonsoittoa.*
- *Kiitos maistuvasta ruoasta*
- *Hyvä homma.*
- *Kyllä tytöt osaa. Ruoka oli hyvää kiitos.*
- *Erittäin hyvää ruokaa.*
- *Kiitos henkilökunnalle hyvästä ruoasta. Toivottavasti toiminta jatkuu.*
- *Ruoka on yksi tapa sosiaalista kanssakäymistä. Ei yksin ruokailu, vaan mielipiteiden vaihto.*
- *Ruoka on monille tervetullut ja tapaa ystäviä.*
- *Ruoka oli hyvää ja riittävästi.*
- *Toivon jatkoa työttömien ja vähävaraisten ruokailulle.*
- *Toivottavasti jatkuu.*
- *Ruoat ovat olleet erittäin hyviä. Toivottavasti ruokailu jatkuu.*
- *Koska nyt saa kaupasta eineksiä joka aamu, ja niitä saa hakea srk-talolta, niin ruokailu ei välttämätöntä. 1. suuri vaiva 2. jää tähteitä 3. kukaan ei kuole nälkään nykyaikana 4. suuret kustannukset 5. Karviassa jaetaan Elämän Leipää kaksi kertaa kuukaudessa.*
- *Olen sanaton.*
- *Kiitos.*
- *Kiitos jälleen maistuvasta ruoasta! Tsemppit opinnäytetyön kirjoitteluun*
- *Mustikkarahka, mansikka- tai banaanirahka.*
- *Hyvä ruoka ja hyvä tunnelma*

LIITE 7 Diakoniatomiston lomake EU-ruoan luovuttamiseen**EU-ruoka**

Vehnäjauhoja _____ kg

Lihäsäilykettä _____ kg

Sämpyläjauhoja _____ kg

Hapankorppua _____ kg

Puurohiutaleita _____ kg

Makaronia _____ kg

Maitojauhetta _____ kg

Hemekeitto _____ kg

Pastaa _____ kg

Mysliä _____ kg

Karviassa pvm _____ Vastaanottaja _____

EU-ruoka

Vehnäjauhoja _____ kg

Lihäsäilykettä _____ kg

Sämpyläjauhoja _____ kg

Hapankorppua _____ kg

Puurohiutaleita _____ kg

Makaronia _____ kg

Maitojauhetta _____ kg

Hemekeitto _____ kg

Pastaa _____ kg

Mysliä _____ kg

Karviassa pvm _____ Vastaanottaja _____

EU-ruoka

Vehnäjauhoja _____ kg

Lihäsäilykettä _____ kg

Sämpyläjauhoja _____ kg

Hapankorppua _____ kg

Puurohiutaleita _____ kg

Makaronia _____ kg

Maitojauhetta _____ kg

Hemekeitto _____ kg

Pastaa _____ kg

Mysliä _____ kg

Karviassa pvm _____ Vastaanottaja _____